

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEINEN VALVONTASUUNNITELMA 2020 - 2024

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta 11.12.2019 § 10

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta 16.12.2020 § 19, päivitysten
hyväksyminen vuodelle 2021

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta 15.12.2021 § 17, päivitykset vuodelle
2022

YMPÄRISTÖTERVEYSKESKUS

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	5
1 VALVONTASUUNNITELMAN YHTEINEN OSA	6
1.1 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet	6
1.2 Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi	6
1.3 Lainsäädäntöperusta	9
1.4 Ohjelmakauden teema	10
1.5 Valvontayksikkö	11
1.5.1 Toimialue ja toimintaympäristö	11
1.5.2 Henkilöstö ja voimavarat	12
1.5.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	15
1.5.4 Delegoinnit	16
1.5.5 Laatujärjestelmä	16
1.6 Valvonta	16
1.6.1 Tietojärjestelmät	16
1.6.2 Valvonnan maksullisuus	17
1.6.3 Hallinnolliset pakkokeinot	17
1.7 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat	17
1.8 Viestintä	18
1.9 Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö	19
2 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA	20
2.1 Rekisteröidyt ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot	20
2.2 Kontaktimateriaalitoimijat	21
2.3 Alkutuotanto	22
2.4 Ensisaapumispaikat (-toimijat)	22
2.5 Muut valvontakohteet	23
2.6 Tarkastusten määrittely ja sisältö	23
2.7 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	25
2.8 Näytteenotto	26
2.9 Painopisteet ja projektit	28
3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	31
3.1 Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet	31
3.2 Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily	33
3.3 Radon	33
3.4 Fluorisoivat kaasut (otsoni- ja F-kaasuasetus)	33
3.5 Ennakoiva terveydensuojelutyö	33
3.5.1 Lausunnot	34
3.5.2 Sidosryhmätyöskentely	34
3.6 Muut valvontakohteet	34
3.7 Tarkastusten määrittely ja sisältö	35
3.8 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	37
3.9 Näytteenotto	38
3.10 Painopisteet ja projektit	40
4 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTASUUNNITELMA	43
4.1 Myynnin valvonta (tupakka, nikotiini, nesteet)	43
4.2 Tupakointitilojen valvonta	43
4.3 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot	44
4.4 Muu valvonta	44
4.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö	45
4.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	46
4.7 Näytteenotto	46
4.8 Painopisteet ja projektit	46
5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA	48
JOHDANTO	48
5.1 Eläinlääkintähuolto kunnassa	48
5.2 Toimintaympäristö	48
5.3 Eläinlääkintäpalvelut	48
5.3.1 Henkilöstö ja resurssit	48
5.3.2 Henkilöstön koulutus	49

5.3.3 Henkilöstön rekrytointi	49
5.3.4 Tietojärjestelmät	50
5.3.5 Yhteistyö ja viestintä	50
5.3.6 Toimipisteet ja varustelu	50
5.3.7 Peruseläinlääkintä virka-aikana	53
5.3.8 Peruseläinlääkintä päivystysaikana	53
5.3.9 Terveydenhuolto, Naseva ja Sikava	54
5.4 Valvontatehtävät	55
5.4.1 Yhteenveto valvontakohteista	55
5.4.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	55
5.4.3 Eläinten terveyden valvonta	57
5.4.3.1 Eläintautivalmius	57
5.4.3.2 Siipikarjan salmonellavalvonta	59
5.4.3.3 Vapaaehtoinen Maedi-Visna ja CAE-terveysvalvonta	62
5.4.3.4 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta	62
5.4.3.5 Muu tautivalvonta	65
5.4.4 Sivutuotevalvonta (BSE-näytteet)	66
5.4.5 Eläinten keinollinen lisääntyminen	67
5.4.6 Alkutuotannon valvonta	69
5.4.6.1 Maitohygieniatarkastukset	69
5.4.6.2 Munantuotannon valvonta	70
5.4.7 Eläinten sisämarkkinakauppa sekä maahantuonnit/viennit ja siirrot EU:n ulkopuolisista maista ..	70
5.4.8 Lääkkeiden käytön valvonta	72
5.5 Vahvistetut maksut	72
5.5.1 Klinikkamaksut	72
5.5.2 Asiakasmaksut	72
5.5.3 Päivystyspuhelinmaksut	73
5.5.4 Subventiot 2021	73
5.6 Asiakasvalitukset	73
5.7 Vakuutukset	74
5.8 Tilastointi	74
5.9 Seuranta ja raportointi	74
LIITE 1 SUORITETILASTO YHTEENVETO 2020, HYÖTYELÄIMET JA PIENELÄIMET	75
LIITE 2 ERIYTETTY PIENELÄINPÄIVYSTYS	75
LIITE 3 KUNNANELÄINLÄÄKÄRIT	75
LIITE 4 YLEINEN KOULUTUSSUUNNITELMA	76
LIITE 5 RESURSSITAUULUKKO	77

TIIVISTELMÄ

Ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valvontasuunnitelmaan on tehty vuodelle 2022 päivityksiä. Terveystulosalueella merkittävimmät muutokset liittyvät lainsäädäntömuutoksiin, myös kohde- ja valvontamääriä on päivitetty vastaamaan nykytilannetta.

Valvontasuunnitelmassa on huomioitu Ruokaviraston vuosille 2021-2024 päivittämä valtakunnallinen elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelma. Elintarvikevalvonnassa valtakunnallinen painopistevalvonta ei ole vielä käynnistynyt kaikilta osin mutta niitä toteutetaan valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti osana valvontatyötä. Painopisteiden toteuttaminen päättyy raportointiin, johtopäätöksiin ja niistä johdettavaan toiminnan kehittämiseen vuoden 2024 aikana.

Terveystulosalueella toteutetaan vuonna 2022 myös omia painopisteitä muun muassa valvonnassa ja kouluttamisessa sekä tiedottamisessa. Molemmilla päälakialoilla toteutetaan laaja yhteinen pintapuhtausprojekti uimahalleissa ja laitoskeittiöissä.

Terveystulosalueella otetaan käyttöön tulospalkkio, jonka tarkoituksena on olemassa olevilla resursseilla parantaa toiminnan vaikuttavuutta lisäämällä toimijoiden ohjausta ja neuvontaa, viestintää kuntalaisille sekä lisäksi sujuvoittaa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Tulospalkkion kriteerit on yhteensovitettu valvontasuunnitelman painopisteiden kanssa.

Vuonna 2022 varaudutaan myös suunnittelutyöhön ja käytännön järjestelyihin, jotka aiheutuvat ympäristöterveydenhuollon jäädessä pois hyvinvointialueen hallinnosta. Käytännössä kaikki toiminta joudutaan siirtämään vuoden 2023 alussa toimialueella olevan isäntäkunnan hallintoon.

Eläinlääkintähuollossa kokeillaan sähköistä ajanvarausta.

Eläinlääkinnän toimialueella henkilöresurssi nousi 12,9 henkilötyövuoteen vuonna 2021, kun litin kunnaneläinlääkäri siirtyi yhtymän palvelukseen. Tämän myötä myös eläinlääkäripäivystyksen alue laajeni littiin. Kunnaneläinlääkäreiden lepoaikamääräykset muuttuivat 1.1.2021. Uusien viikkolepoaikamääräysten toteuttamiseksi on perustettu uusi kunnaneläinlääkäri virka. Useassa toimipisteessä työskentelevän uuden viranhaltijan tehtävänä on toimia kunnaneläinlääkäreiden vapaiden sijaisena.

Kaikki valvontakohteet ja valvontakäynnit on päivitetty. Toimintaympäristössä jatkuu maidon- ja lihantuotantotilojen määrän väheneminen edelleen. Keskimääräinen tilakoko on kasvanut, joten tilamäärän laskusta huolimatta tuotantoeläinten määrä alueella on säilynyt melko ennallaan. Tuotantoeläinten hoidon painopiste on siirtynyt ennaltaehkäisevään terveydenhuoltotyöhön. Tuotantoeläintiloille tehtävien terveydenhuoltokäyntien ja tilakäyntien määrä on noussut aiemmasta henkilöresurssien ja toiminta-alueen muutoksen myötä. Vastaanottokäynneillä hoidettavien sairastapausten määrä on myös kasvanut. Lemmikkieläimille tarjotaan kunnaneläinlääkärien vastaanotoilla peruseläinlääkintäpalveluita ja kiireellistä hoitoa. Lisäksi seurataan eläinlääkintähuoltolain uudistusta ja varaudutaan sen mahdollisesti tuomiin muutoksiin.

Vuonna 2022 varataan myös resurssia suunnittelutyöhön ja käytännön järjestelyihin, jotka aiheutuvat ympäristöterveydenhuollon siirtymisestä pois hyvinvointialueen hallinnosta. Käytännössä kaikki toiminta joudutaan siirtämään vuoden 2023 alussa toimialueella olevan isäntäkunnan hallintoon, joka kuluttaa resurssia pienellä toimialalla. Muutoksen yhteydessä on tärkeää sopia yhteistyötavoista muodostuvan hyvinvointialueen kanssa.

1 VALVONTASUUNNITELMAN YHTEINEN OSA

1.1 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja siten varmistaa kuntalaisille terveellinen elinympäristö, jossa ei esiinny terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Toiminnan tavoitteena on tuottaa ympäristöterveydenhuollon palveluja jäsenkuntien asukkaille ja yrityksille laadukkaasti, tehokkaasti sekä tasapuolisesti ja kattavasti koko toiminta-alueella. Toiminnassa painotetaan ennaltaehkäisevää näkökulmaa. Ympäristöterveyskeskus osallistuu aktiivisesti elinympäristön terveellisyteen vaikuttavaan suunnitteluun mm. antamalla lausuntoja vireillä olevista kaavoista, ympäristöluvista ja rakennuslupahankkeista muille viranomaisahoille. Tätä työtä tehdään myös erilaisissa sidosryhmätapaamisissa ja työryhmissä.

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on valmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä hyvä terveydellinen ja elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa, että elintarvikkeista annettavat tiedot ovat riittävät ja oikeat eivätkä johda kuluttajia harhaan. Tavoitteena on suojata kuluttajaa elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta.

Terveydensuojeluvalvonnan tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lainsäädännön tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintymistä, eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä ja antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset ja määräykset.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalain tarkoituksena on myös vähentää kaikenikäisten ihmisten altistumista ympäristön tupakansavulle. Tupakoinnin aiheuttamia haittoja ehkäistään tehokkaimmin rajoittamalla uusien tupakoitsijoiden määrää. Käytännössä monet aloittavat tupakoinnin jo ennen kuin ovat saavuttaneet tupakan ostamiseen oikeuttavan iän. Juuri tässä vaiheessa ennaltaehkäisevien toimien terveyttä edistävä kokonaisvaikutus on suurimmillaan. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen lääkevalmisteiden myyntikanavan laajentamisella on tarkoitus parantaa tupakoinnin lopettamista yrittävien mahdollisuutta saada lopettamista helpottavia lääkevalmisteita.

Eläinlääkintähuollon tavoitteena on tuottaa kuntalaisille laadukkaat ja helposti saatavat tuotanto- ja lemmikkieläinten sairauden- ja terveydenhoidon peruseläinlääkäripalvelut kaikkina vuorokauden aikoina sekä edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia.

1.2 Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän ympäristöterveyskeskuksen valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelman ajantasaisuudesta huolehditaan päivittämällä sitä tarvittaessa keskusvirastojen päivitysohjeiden mukaan. Ympäristöterveyskeskus arvioi päivitystarpeen vuosittain voimassaolevan lainsäädännön huomioiden.

Valvontasuunnitelma on hyväksyttävä kunnan monijäsenisessä toimielimessä. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta käsittelee ympäristöterveyskeskuksen valvontasuunnitelman vuosille 2020–2024 ja käsittelee myös päivitykset. Mikäli valvontasuunnitelmaan tehdään olennaisia muutoksia, päivitetty suunnitelma esitetään lautakunnan hyväksyttäväksi. Mikäli suunnitelmaan ei ole tarvetta tehdä toiminnan kannalta olennaisia muutoksia, tuodaan päivitetty suunnitelma tiedoksi lautakunnalle. Hyväksymisen yhteydessä lautakunta päättää myös suunnitelman seurantatavasta.

Toiminnanharjoittajille ja kuntalaisille on varattu mahdollisuus hallintolain 41 §:n mukaisesti vaikuttaa valvontasuunnitelman sisältöön. Suunnitelmien päivityksen vireilläolosta on tiedotettu

kuntayhtymän internet-sivuilla hyvissä ajoin ennen hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunnan käsittelyä. Hyväksytyt valvontasuunnitelma on nähtävillä ympäristöterveyskeskuksen internet-sivuilla. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunnan hyväksymä valvontasuunnitelma toimitetaan vuosittain aluehallintoviranomaiselle VYHA järjestelmän kautta.

Toimialakohtaiset vuosiraportit laaditaan alue- ja keskushallinnon viranomaisten vaatimusten mukaan.

Ympäristöterveyskeskuksessa on käytössä jokaisen tarkastajan henkilökohtainen valvontasuunnitelma säännöllisen valvonnan osalta. Jokainen valvoja vastaa suunnitelmansa toteutumisesta ja toteumaa seurataan kaksi kertaa vuodessa käytävissä kehityskeskusteluissa. Ympäristöterveyskeskuksen yhteinen valvontasuunnitelma laaditaan henkilökohtaisten, riskinarviointiin pohjautuvien suunnitelmien perusteella. Raportti toimintasuunnitelmien toteutumisen arvioinnista toimitetaan hyte-lautakunnan vuosiraportti vahvistettavaksi vuosittain. Tämän lisäksi hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunnalle toimitetaan tiedoksi arviointia verten myös puolivuosisraportti. Arviointiraportissa arvioidaan valvontasuunnitelman toteutumista koko suunnitelman osalta ja lakialoittain. Valvontasuunnitelman toteumaraportissa tuodaan selkeästi esille myös todellisen valvontatarpeen mukainen resurssitarve suhteessa tarkasteluvuonna käytettävissä olleisiin resursseihin sekä resurssien käytön jakautuminen suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman valvonnan sekä muun valvontaa tukevan työn välillä. Lautakunnan käsittelemä arviointiraportti toimitetaan VYHA-järjestelmän kautta aluehallintovirastolle maaliskuun loppuun mennessä.

Taulukko 1. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa käsiteltävät asiat

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnittelun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien lakialojen valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan toteutuminen • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä kunnan viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten määrä • näytteet ja analyysit • valvontaprojekteihin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyneet maksutulot lakialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä, onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen

Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none">• voimavarojen riittävyys suhteessa lainsäädännön vaatimukseen ja valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan• paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin• erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA)• valvonnan tehokkuuden toteutuminen suhteessa keskusvirastojen ohjeisiin
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none">• toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavana toimintavuonna mikäli valvonta ei ole toteutunut suunnitellusti
Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (auditoinnit)	<ul style="list-style-type: none">• havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

Valvontasuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden ja painopisteiden toteutumista seurataan ympäristöterveyskeskuksessa kohderyhmätasolla myös toimintavuoden kuluessa neljän kuukauden välein. Painopistevalvontaa käsitellään ja seurataan asiasta riippuen tiimi- tai henkilöstöpalavereissa. Toteutumis seuranta-aulukko tiedotetaan henkilökunnalle terveysuojelun henkilökuntapalavereissa. Terveysuojelun toimintaa ohjataan toteumaraportin perusteella. Tämän lisäksi ympäristöterveyskeskuksen johtoryhmässä seurataan talousarvioon kirjattujen suoritettavien toteutumista kuukausittain. Toteutumisen raportointi keskusvirastoille tehdään VATI- ja VYHA -järjestelmien kautta.

Varsinaisen valvontaraportin lisäksi ympäristöterveyskeskuksen toiminnasta laaditaan vuosittain toimintakertomus, jossa esitetään toimintaa ja toimintavuoden merkittäviä tapahtumia arviointiraportteja laajemmin.

1.3 Lainsäädäntöperusta

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman, jolla varmistetaan, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmavelvoitetta on kevennetty poistamalla lainsäädännössä esitetyt tarkat sisältövaatimukset sekä kumoamalla valvontasuunnitelma-asetus (Vna 665/2006). Tämä valvontatutkimusohjelma laaditaan suunnitelman valmistelun aikana voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Elintarvikelaki (297/2021) 39 §

Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009) 10 §

Tupakkalaki (549/2016) 8 §

Terveydensuojelulaki 4a § ja 6 §

Valvontasuunnitelmissa esitetyt ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoidetaan pääosin kunnissa tai seudullisissa valvontayksiköissä. Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat annettujen säännösten ja määräysten noudattamista toimialueillaan. Ministeriöiden alaiset keskushallinnon valvontaviranomaiset suunnittelevat, ohjaavat ja valvovat ympäristöterveydenhuoltoa valtakunnallisesti omilla toimialoillaan. seuraavasti:

MMM

Ruokavirasto

- elintarvikelainsäädäntö
- eläinlääkintähuoltolaki
- eläinsuojelulaki
- eläintautilaki

STM

Valvira

- terveydensuojelulainsäädäntö
- tupakkalainsäädäntö
- elintarvikelaki (alkoholijuomat)
- talousvesiasetus STMa 1352/2015

Fimea

- lääkelaki (nikotiinikorvaushoitotuotteiden myynti)

Stuk

- säteilylaki (solariumlaitteiden valvonta)
- talousvesiasetus STMa 1352/2015 isojen vesilaitosten jakaman veden radioaktiivisuus

YM

Ympäristöviranomainen

- ympäristönsuojelulaki (otsoni- ja f-kaasuastus/kylmä/jäähdytyslaitteet)

Toimialojen lainsäädäntö

Suomen lainsäädäntö: www.finlex.fi -> ajantasainen lainsäädäntö

Elintarvikelainsäädäntökansio (Ruokavirasto, Edita) päivityksineen on Ympäristöterveyskeskuksen toimipisteissä käytettävissä.

Elintarvikesäädökset

Ruokavirasto on siirtänyt viranomaisohjauksen ylläpitämäänsä valvontaviranomaisille tarkoitettuun Pikantti-palveluun, johon valvontayksikössä on kaikilla käyttäjätunnukset.

<https://pikantti.ruokavirasto.fi/>

Terveydensuojelu- ja tupakkasäädökset

Ympäristöterveydenhuollon viranomaisille on rakennettu Valviran extranet-verkkopalvelu, johon on käyttäjätunnukset. Palvelu sisältää terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaisia ohjeita ja tietoja.

<https://yth.valvira.fi/Login.aspx?ReturnUrl=%2f>

Lääkelaki

www.fimea.fi

Lääkelain mukaista myyntilupaa koskeva lainsäädäntö ja luettelo: http://www.fimea.fi/valvonta/laaketehaat_ja_tukkukaupat

1.4 Ohjelmakauden teema

Valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman teema vuosille 2020-2024 on yhdenmukaisen valvonnan ja yhteistyön kehittäminen. Teemaa toteutetaan seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- Viranomaisyhteistyö

Ympäristöterveydenhuollon ollessa alueellisissa yksiköissä vuoropuhelu ja yhteydenpito peruskunnan viranomaisten kanssa on erittäin tärkeää. Samoin alueellista yhteistyötä voidaan kehittää myös yhdessä muiden alueellisten ja valtakunnallisten viranomaisten kanssa. Yhteistyöviranomaisia/toimijoita on myös hyvinvointiyhtymän toimialoilla, joiden kanssa yhteistoiminnasta ja muun muassa koulutuksista on sovittu ohjelmakaudelle.

- Yhteistyö toimijoiden kanssa

Toimijoille varataan vaikuttamismahdollisuuksia heitä koskevissa asioissa esimerkiksi yhteisissä koulutus- ja keskustelutilaisuuksissa. Yhteistyössä kehitetään muun muassa sosiaalisen median käyttöä viestinnässä. Tarkastustoiminnassa jatketaan hyväksi osoittautunutta neuvovaa ja ohjaavaa otetta.

- Varautuminen

Varautumisessa kehitetään häiriötilannekorttien käytettävyyttä ja luodaan tarvittaessa uusia. Varautumisen koordinoimiseksi ympäristöterveyskeskukselle perustetaan oma varautumistiimi sekä laaditaan harjoittelua ja tarvittavia muita toimenpiteitä varten vuosikello. Ohjelmakaudelle valmistellaan ja toteutetaan itse laadittu häiriötilanneharjoitus sekä osallistutaan toimialalle muiden järjestämiin harjoituksiin mahdollisuuksien mukaan. Ylläpidetään epidemiaselvitystyöryhmien aktiivinen toimintakulttuuri sekä Virve puhelinten säännölliset testit ja yhteysharjoitukset. Häiriötilannesuunnitelmia päivitetään ohjelmakauden aikana.

- Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintoviraston tekemä nk. AJO-käynti tehtiin terveydensuojeluun myös edellisen suunnitelmakauden aikana. Käynneistä on koettu olevan apua yksikön toiminnan edelleen kehittämässä ja niihin suhtaudutaan positiivisesti.

Näiden teemojen sisältö on kuvattu tarkemmin valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Ympäristöterveyskeskuksen valvontaohjelmassa otetaan huomioon nämä teemat.

Ohjelmakauden muut tavoitteet

Ympäristöterveyskeskus asettaa talousarviossa toiminnalleen vuosittain seurattavia toiminnallisia tavoitteita, joiden toteutuminen käsitellään erikseen talousarvion toteutumisen raportoinnissa.

Vuodelle 2022 on asetettu seuraavia toiminnallisia tavoitteita:

- Ympäristöterveyskeskuksessa varaudutaan vuonna 2022 henkilöstöressurssilla käytännön järjestelyiden läpiviemiseen, jotka liittyvät toiminnan siirtämiseen hyvinvointialueelta isäntäkunnalle 1.1.2023 alkaen. Siirtymisen arvioidaan aiheuttavan paljon valmistelutyötä toiminnan eri tasoilla. Muutoksiin otetaan tarkemmin kantaa vuodelle 2023 tehtävässä valvontasuunnitelmassa. Vuoden 2022 tavoitteena on kattava ja huolellinen valmistelutyö niin, että ympäristöterveyskeskuksen toiminta jatkuu tulevan isäntäkunnan organisaatiossa vuoden 2023 alusta sujuvasti ja katkottomasti myös asiakkaiden kannalta.
- Kiinnitetään erityistä huomiota lakialoilla toiminnanharjoittajien tekemien toiminnanaloitusilmoitusten käsittelyaikoihin sekä niiden perusteella tehtävien ensimmäisten tarkastusten tekemiseen. Tavoitteena on tehdä riskinarvioinnin edellyttämässä aikataulussa vähintään 95% tarkastuksista.
- Säännöllisen valvonnan toteuma vähintään 92 %:a. Seurataan valvontasuunnitelman toteutumista säännöllisen valvontatyön osalta ja tavoitellaan yli 92 %:n toteumaa.

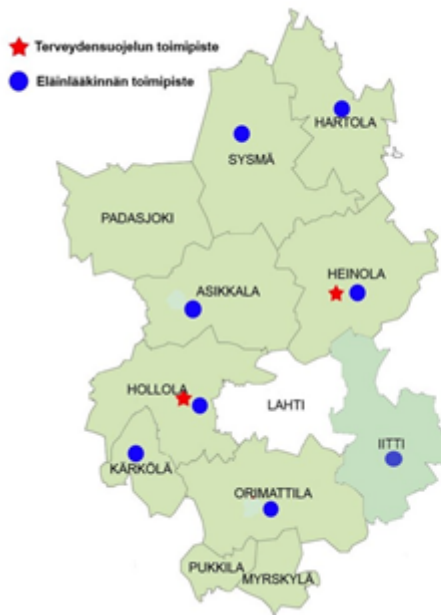
1.5 Valvontayksikkö

1.5.1 Toimialue ja toimintaympäristö

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän toimialat 1.1.2017 alkaen ovat terveys- ja sairaanhoitopalvelut, ikääntyneiden palvelut ja kuntoutus, perhe- ja sosiaalipalvelut, yhtymäpalvelut sekä ympäristöterveydenhuolto.

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta vastaa laissa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle määrätyistä tehtävistä siltä osin kuin kunnat ovat antaneet ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisen kuntayhtymälle. Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta myös hyväksyy ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman sekä valvonnan vuosittaisen toteumaraportin.

Ympäristöterveydenhuollon yksikön toiminta-alue kattaa 11 kuntaa: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Myrskylä, Orimattila, Padasjoki, Pukkila ja Sysmä, joissa on yhteensä noin 91 000 asukasta. Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö täyttää valtioneuvoston periaatepäätöksen vaatimukset seudullisten valvontayksiköiden koosta. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän toiminta-alue sekä terveydensuojelun ja eläinlääkinnän toimipisteet on kuvattu seuraavassa kartassa.

- Päijät-Häme asukasluku
(lähde kuntaliitto.fi)
- 222 945 (maaliskuu 2020)
- Lahden valvonta-alue 119 937
- PHHYKY valvonta-alue 103 008

1.5.2 Henkilöstö ja voimavarat

Ympäristöterveyskeskuksessa työskentelee toimialajohtaja, eläinlääkintäjohtaja, terveydensuojelupäällikkö, kolmetoista terveydensuojeluinsinööriä, kymmenen eläinlääkärinä, kaksi valvontaeläinlääkärinä ja kaksi toimistosihteeriä. Ympäristöterveyskeskuksen toimiala jakautuu kahteen tulosalueeseen, jotka ovat terveydensuojelu ja eläinlääkintähuolto.

Terveydensuojelun tulosalueen johtajana toimii toimialajohtaja. Toimialajohtaja vastaa tulosalueen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta sekä henkilöstö- ja taloushallinnon tehtävistä tulosalueella. Terveydensuojelupäällikön vastuulla on valvontasuunnitelmien laatiminen, valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi sekä tulosalueen toiminnan ohjaus valvontasuunnitelman mukaisesti. Terveydensuojelun henkilöstö on sijoitettu kahteen toimipisteeseen, jotka sijaitsevat Heinolassa ja Hollolassa. Kumpaankin toimipisteeseen on sijoitettu kaikkien valvottavien lakialojen erikoistuja. Pienemmillä lakialoilla (tupakka ja nikotiini) on vain 1-2 erikoistujaa koko alueella.

Terveydensuojelun kokonaisresurssi on 13,7 htv, josta 12,86 htv käytetään toimialan lakialojen mukaisiin tehtäviin. Muilta osin resurssia käytetään muun muassa toimialan ja tulosalueen johtamiseen ja valvonnan hallinnollisiin tehtäviin, kouluttamiseen, raportointiin, rekisterien sekä tietokantojen ylläpitoon, varautumiseen ja laadun kehittämiseen.

Eläinlääkintähuollon tulosalueen johtajana toimii eläinlääkintäjohtaja. Eläinlääkäreiden toimipisteet on hajautettu maakuntaan siten, että vastaanotot sijaitsevat Asikkalassa, Hartolassa, Heinolassa, Hollolassa, Iitissä, Kärkölässä, Orimattilassa ja Sysmässä. Eläinlääkäreiden keskinäisestä työnjaosta on sovittu tietyiltä osilta. Eläinlääkintähuollon kokonaishenkilöresurssi vuonna on 12,9 htv.

Eläinlääkintähuollon kokonaisresurssista on käytettävissä peruseläinlääkintään 9,5 htv, josta tuotantoeläinten terveydenhuoltoon käytetään 1,5 htv. Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontaan käytetään 2,6 htv. Muilta osin resurssia käytetään sivutuotteiden ja alkutuotannon valvontaan, kouluttamiseen, raportointiin sekä hallintotehtäviin.

Lisäksi Myrskylän, Pukkilan ja Orimattilan länsiosan peruseläinlääkintä ja päivystys hankitaan ostopalveluna Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaalta.

Eläinlääkäripäivitys on järjestetty maakunnallisena toimintana, jota hallinnoi Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Toimialue jakaantuu kolmeen eri päivystysalueeseen, joilla on keskitetty päivystyspuhelinnumero. Pieneläinpäivitys on eriytetty muusta päivystyksestä viikonloppuisin ja arkipyhinä yöaikaa lukuun ottamatta.

Resurssien käyttö

Terveydensuojelun säännöllisen valvonnan tarkastusten ja valvontakohteiden määrää sekä suunnitellun ja ennakoimattoman valvonnan määrää on käsitelty taulukoissa 2 - 3. Terveydensuojelun kokonaisresurssin jakautumista lakialoittain arvioidaan taulukossa 2. Valtakunnallisen valvontasuunnitelman periaatteiden mukaan valvontaa kevennetään tarkastusten osalta ja painotetaan enemmän kumppanuuteen sekä neuvontaan ja ohjaukseen. Valvonnan painopistettä on ohjeen mukaan suunnattu toimijoiden monimuotoiseen neuvontaan ja ohjaukseen. Arvioissa pyritään huomioimaan myös tiedossa olevat muutokset lainsäädännössä ja toimintaympäristössä sikäli, kun ne toteutuvat esitetyssä muodossaan. Ympäristöterveyskeskuksen sitovana tavoitteena on, että riskinarviointiin perustuva suunnitelmallinen valvonta pystytään toteuttamaan yli 92 %:sti kaikilla lakialoilla.

Säännöllisen valvonnan suunnittelun rakenne ja resurssien laskentatapa pohjautuu valtakunnalliseen kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Näiden arviointiohjeiden lisäksi kohteiden riskinarvioinnissa on käytetty hyväksi pitkäaikaisen valvontahistorian aikana kohteesta ja sen toiminnasta saatua tietoa. Muiden lakialojen kohdekohtaisen riskiarvioinnin lähtökohtana käytetään valtakunnallisen valvontasuunnitelman kohdetyyppikohtaisia riskinarviointeja. Valvonnassa tarkastusmääriä voidaan tarvittaessa nostaa kohdekohtaiseen riskinarvioinnin ja aikaisempaan kohteen valvontahistoriaan perustuvan kokonaisarvioinnin perusteella.

Taulukko 2. Ympäristöterveyskeskuksen resurssien kohdentuminen vuonna 2022

Ympäristöterveys 2021	EL htv	Tsl htv	Tup/LääkL htv	Yhteensä htv
Säännöllinen valvonta, sis. näytteenotto ja projektit	1,50	1,60	0,18	3,28
Muut valvontaa tukevat tehtävät (mm. ennakoimattomat tarkastukset, asunnontarkastukset, kouluttaminen, sidosryhmätyö, lausunnot ym.)	4,27	4,80	0,51	9,58

Taulukko 3. Ympäristöterveyskeskuksen terveydensuojelun tulosalueen valvonta vuonna 2022

Ympäristöterveyskeskus 2021	Säännöllinen valvonta tarkastukset (kpl/v)	Ennakoimattomat tarkastukset (kpl/v, arvio)	Lakialan säännöllisen valvonnan tarkastukset lakialan tarkastusten kokonaismäärästä % (arvio)
EL	463 *)	40	92
TsL	301	20	94
TsL (asumisterveys)	0	60	79 (mukana as.tark)**)
TupL/LääkL	82	8	91
Yhteensä	846	128	93, 87 (mukana as.tark)
YHTEENSÄ 974 kpl/v			

*) Tarkastusmäärä sisältää terveydensuojelun tulosalueen tekemän alkutuotannon valvonnan. Eläinlääkintähuollon tekemä alkutuotannon valvonta esitetään eläinlääkinnän valvontasuunnitelmassa.

***) Asunnontarkastukset on huomioitu valvontasuunnitelmassa, vaikka ne ovatkin luonteeltaan ennakoimattomia tarkastuksia. Suuren määrän takia ne vähentävät säännöllisen valvonnan osuutta tarkasteltaessa prosenttilukuja. Jos asunnontarkastuksia ei huomioida, on terveydensuojelussa sekä kaikkien lakialojen yhteinen säännöllisen valvonnan osuus 94 %:a.

Muut toimintaan kuuluvat tehtävät

Toimintaa sekä valvontaa tukevien tehtävien kirjaaminen valvontasuunnitelmaan on katsottu tarpeelliseksi, koska nämäkin tehtävät ovat lakisääteisiä ja näihin tehtäviin käytettävän työajan osuus kokonaisresurssista on merkittävä ja kasvaa vuosittain. Huomattava osa näistä tehtävistä on ennaltaehkäisevää terveydensuojelua, joka lisää valvonnan vaikuttavuutta ja on siksi valittu valtakunnallisessa valvontaohjelmassa sekä ympäristöterveyskeskuksessa tärkeäksi strategiseksi painopistealueeksi. Edellä mainittu työ koostuu muun muassa hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyistä, asunnontarkastuksista, sisäilmaryhmätoiminnasta, toimijoille ja asiakkaille annettavasta laaja-alaisesta neuvonnasta, ohjauksesta sekä koulutautumisesta, yhteistyöstä kumppanitoimijoiden ja toisten viranomaisten kanssa. Laajempaan ihmismäärään kohdistuvaa ennaltaehkäisevää terveydensuojelua toteutetaan työskentelemällä sidosryhmissä erilaisissa kuulemis-, neuvottelu- ja työryhmätapaamisissa sekä antamalla lausuntoja esimerkiksi ympäristölupa-, maankäyttö- ja rakennuslupa asioissa. Kuluvalla suunnittelukaudella myös kouluttaminen ja tiedottaminen eri kanavien kautta on nostettu kehitettäväksi painopisteeksi kaikilla lakialoilla.

Valtakunnallisen valvontasuunnitelman mukaisesti valvontaa tukeva työ lasketaan kertoimella suunnitelmalliseen valvontaan käytettävästä ajasta. Terveysturvallisuudessa käytetään kerrointa 3,00 ja muilla lakialoilla kerrointa 2,85. Terveysturvallisuuden kerrointa on korotettu vuodesta 2020 alkaen, koska suuri osa valvontasuunnitelman painopisteistä ja keskeisistä tavoitteista kohdistuvat näihin muihin tehtäviin.

1.5.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Terveysturvallisuuden henkilöstön pätevyys täyttää lainsäädännössä asetetut pätevyysvaatimukset.

Valtioneuvoston periaatepäätökseen elintarvikevalvonnan kehittämisestä sisältyy ajatus henkilöstön erikoistumisesta seudullisissa yksiköissä. Tavoitteena on, että valvontayksiköissä olisi erikoisosaamista kaikilta ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueilta. Terveysturvallisuuden tulosalueella erikoistumista on toteutettu siten, että terveysturvallisuusinsinööreille on nimetty erikoisosaamisalueet. Erikoisosaajat huolehtivat oman erikoisosaamisalueensa ajantasaisen lainsäädännön ja keskusviranomaisten antamien ohjeiden hallitsemisesta sekä muun henkilöstön tiedottamisesta. Myös työnjakoa vaativimpien tarkastuskohteiden osalta on pyritty ohjaamaan erikoisosaamisalueiden perusteella. Kaikki terveysturvallisuusinsinöörit voivat toimia koko valvontalueella, jolloin erikoisosaaminen voidaan varmistaa esimerkiksi loma-aikoina. Syvempää perehtymistä vaativien kohteiden valvonta on keskitetty tietyille erikoistujille koko valvontalueella. Erikoistumisalueista ja keskitetysti hoidettavista tehtävistä on laadittu taulukko.

Terveysturvallisuuden laatujärjestelmään on laadittu perehdytysohjelma uusien työntekijöitä ja sijaisia varten. Perehdyttämisellä ja sen seurantakeskustelulla varmistetaan oikeiden toimintatapojen ja prosessien hallinnasta valvontatyössä. Perehdytysohjelmaa on monipuolistettu ja yhteisten asioiden osalta siinä käytetään hyväksi yhtymän sähköistä Pätevä koulutus- ja perehdytysalustaa. Terveysturvallisuusinsinööri koordinoi perehdytyksen ja se tapahtuu tällä hetkellä pääasiassa lakialoittain erikoistujien toimesta. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen työtehtäviin toteutetaan dokumentoidusti, etukäteen laaditun perehdytysohjelman mukaisesti. Perehdytykseen kuuluu myös palautes keskustelu 3-6 kk kuluttua perehdytyksen päättymisestä.

Eläinlääkintähuollon tulosalueella on sovittu eri tyyppisten valvontatehtävien ja tiettyjen praktiikkatehtävien jakamisesta eri viranhaltijoiden kesken. Eläinlääkintähuollossa on tärkeää kaikkien viranhaltijoiden riittävä yleisosaaminen.

Valvonnan laadun turvaamiseksi ympäristöterveyskeskuksessa huolehditaan henkilöstön riittävästä koulutuksesta. Tulosalueiden budjeteissa on osoitettu oma tilikohta henkilökunnan koulutukseen varatuille määrärahoille. Koulutuksen kohdentamiseksi henkilökohtaiset koulutustarpeet käydään vuosittain läpi esimiehen kanssa kehityskeskustelussa. Viitteellinen koulutussuunnitelma laaditaan vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä. Koulutuksessa painotetaan oman erikoisosaamisalueen ja työtehtävien mukaista koulutusta unohtamatta kuitenkin työtehtävien riittävän laaja-alaista osaamista. Henkilökunnan osallistumisesta eri koulutustilaisuuksiin päätetään halukkaiden osallistujien oman esityksen pohjalta joko kuukausipalaverissa tai yksittäisten osallistujien osalta suoraan esimiehen toimesta. Terveysturvallisuuden henkilöstölle pyritään osoittamaan valvontasuosituksen mukaan koulutusta 5-8 pv/henkilö ja eläinlääkintähuollon henkilöstölle 8-10 pv/henkilö vuodessa. Koulutuksissa käytetään hyväksi soveltuvien osien myös työnantajan järjestämää yleistä koulutusta esimerkiksi johtamisessa, ohjelmien käytössä ja vastaavassa. Koulutukseksi lasketaan myös omaehtoinen ammattitaidon ylläpito (mm. kirjallisuuteen tai tiettyyn asiaan perehtyminen). Koulutuksiin pyritään mahdollisuuksien mukaan osallistumaan etäyhteyksien kautta, mikäli sellainen on saatavilla. Koulutusmateriaalit tallennetaan yhteiselle palvelimelle, josta ne ovat henkilökunnan käytettävissä. Jokaisen koulutuksen pääkohdat esitellään tulosalueen kuukausipalaverissa. Terveysturvallisuuden henkilökunnan osallistuminen koulutuksiin dokumentoidaan koulutuskirjapitoon.

Eläinlääkintähuollon tulosalueella kaikkien eläinlääkäreiden tulee osallistua peruseläinlääkinnän koulutuksiin sekä lisäksi oman erikoisosaamisensa koulutuksiin.

1.5.4 Delegoinnit

Lainsäädännön tarkoittamana kunnan monijäsenisenä valvontaviranomaisena Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymässä toimii kuntayhtymän hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta. Yhtymän hallitus on delegoinut toimivaltaansa alaisilleen viranhaltijoille lukuun ottamatta monijäsenisen toimielimen päätettäväksi säädettyjä pakkokeinoja sekä valvontasuunnitelmien hyväksymistä. Lisäksi yhtymän hallitus päättää ympäristöterveydenhuollon toimialaan kuuluvien maksujen perusteista. Toimivalta on määritetty tarkemmin ympäristöterveyskeskuksen päätösvaltamatriisissa. Päätösvaltamatriisi on päivitetty 1.4.2020.

1.5.5 Laatu järjestelmä

Ympäristöterveyskeskuksessa ei ole käytössä varsinaista laatu järjestelmää mutta toimintaa ohjaavia kirjallisia ohjeita, toimintatapoja ja prosesseja on laadittu IMS-järjestelmään. Laatu järjestelmän laatimistyö on käynnissä mutta sen rakenteellinen viimeistely on keskeytetty odottamaan vuoden 2023 alussa tapahtuvaa organisaatiomuutosta. Vuonna 2022 laatu järjestelmän osalta keskitytään substanssin omien prosessien ja ohjeiden viimeistelyyn ja päivittämiseen.

Terveydensuojelun tulosalueella on aloitettu vuonna 2017 laadun arviointi- ja kehittämistyö. Työtä varten on laadittu laatu järjestelmään sisällytetty sisäinen auditointisuunnitelma, johon kuuluu myös henkilökunnan vertaisarviointi. Tätä työtä on jatkettu vuosittain siten, että kunkin tarkastuksia suorittavan viranhaltijan tekemä tarkastus arvioidaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Arviointien toteutustapa ja kohdentuminen päätetään vuosittain. Arviointi toimii yhtenä toiminnan laadun parantamisen välineenä, tavoitteena on kerätä ja jakaa hyviä käytäntöjä valvontatyön kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi sekä tunnistaa kehittämiskohteita valvontatyössä. Kehitettäviä asioita ja yhtenäisiä käytäntöjä käsitellään pääasiassa tiimipalaverissa. Arvioija voi olla myös ulkopuolinen taho tai terveydensuojelupäällikkö / toimialajohtaja. Arviointeja hyödynnetään myös uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

Vuonna 2019 aloitettu Lean-ajatteluun perustuvaa hanketta jatketaan. Hankkeessa on tarkoitus kiinnittää huomiota tehtävien virantoimitusmatkojen suunnitteluun ja toteutukseen sekä optimoida matkustamiseen käytettävää aikaa ja kilometrikertymää. Virantoimitusmatkoista merkittävin osa muodostuu tarkastus- ja näytteenottokäyneistä.

1.6 Valvonta

Ympäristöterveydenhuoltoon liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuuden selvittämistä. Tarkastus voi kohdistua toimitiloihin, toimintatapoihin kuten omavalvontaan, verkkokauppaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa.

1.6.1 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveyskeskuksessa on otettu tammikuussa 2019 käyttöön valtakunnallinen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä Vati-käyttöliittymä. Sen kautta hallitaan kohderekisteriä (asiakkaan ja kohteen perustiedot sekä valvontakirjapaidon suoritteet, esimerkiksi tarkastus-, näytteenotto- ja neuvontasuoritteet).

Vuoden 2021 alkupuoliskolla ympäristöterveyskeskus on ottanut käyttöön valtakunnallisen ilmoitusjärjestelmä Ilpan. Järjestelmä on kytketty valtakunnalliseen Vati-käyttöliittymään. Järjestelmän kautta toimijat voivat ilmoittaa esimerkiksi uuden toiminnan perustamisesta ja aloittamisesta. Järjestelmän käyttöönotto on osa ympäristöterveyskeskuksen sähköisen asioinnin

kehittämistä. Sähköisen asioinnin kehittäminen on sidoksissa valtakunnallisen käyttöliittymän kehitystahtiin. Ympäristöterveyskeskus on varautunut ottamaan käyttöön sähköisen asioinnin kokonaisuuksia sitä mukaa kun niitä saadaan valtakunnallisesti toimintavalmiiksi.

Ympäristöterveyskeskuksessa valvontakohteiden ajantasaisen kohderekisterin ylläpito perustuu kohteiden rekisteröintiin hyväksymis- tai ilmoitusmenettelyn kautta sekä kohteiden kartoitukseen yritysrekistereiden ja tiedotusvälineiden avulla, viranomaisyhteistyön (rakennusvalvonta, poliisi, pelastustoimi, ympäristövalvonta) tai viranhaltijoiden paikallistuntemuksen kautta.

Eläinlääkintähuollossa kunnaneläinlääkäreillä on käytössään ProVet -ohjelma, joka toimii samalla potilastietojärjestelmänä (omistaja- ja potilastiedot sekä hoitotoimenpiteet). ProVet -ohjelman päivittämistä kaikkia eläinlääkäreitä palvelevaksi yhteiseksi verkkoversioksi kehitetään. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä Tervekuu-ohjelmisto, johon kirjataan työn alla olevat eläinsuojelutapaukset ja tarkastuskertomukset.

1.6.2 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon maksullisuudesta säädetään valvontasuunnitelma-asetuksessa sekä toimialakohtaisissa säädöksissä. Valvontasuunnitelman mukainen suunnitelmallinen valvonta on maksullista. Maksujen periminen edellyttää hyväksytyä suunnitelmaa ja maksutaksaa. Maksullisuus koskee sekä ilmoitus- ja hyväksymismenettelyjä sekä suunnitelmallista tarkastustoimintaa mukaan lukien suunnitelmassa esitetyt projektit ja hankkeet, näytteenottoa (pl. elintarvikelaki) ja näytteen tutkimista. Maksullisia voivat olla myös sellaiset tarkastukset, jotka tehdään kohdetyyppiin, jota on valvontasuunnitelmassa muutenkin suunniteltu tarkastettavan, vaikka erillistä mainintaa projektista tai hankkeesta ei valvontasuunnitelmassa olisikaan. Nämä tarkastukset voivat olla esimerkiksi erikseen määriteltyä painopistevalvontaa.

Terveysuojelulain ja elintarvikelain muutoksissa on määritelty valvontakohteet, joilta aletaan periä vuotuista 150 €:n suuruisia valvontamaksua 1.1.2022 alkaen normaalien tarkastusmaksujen lisäksi. Kyseessä on veroluontoinen maksu, jolla valtakunnallisesti turvataan muun muassa valvontayksiköiden resurssit tarvittavan neuvonnan ja ohjauksen antamiseen asiakkailleen. Valvontamaksut kerätään vuosittain alkuvuodesta 1.1. rekisterissä olevista valvontakohteista. Lainsäädännössä ja keskusvirastojen antamissa ohjeissa määritellään tarkasti kohteet, joilta vuosimaksu tulee periä.

Tarkastusten perusteella annettujen määräysten valvonta, kun valvonta perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen, on maksullista, mutta lakialojen erot on laskutuksen osalta huomioitava. Terveyshaittaepäilyyn perustuva ensimmäinen asunnontarkastus asuinrakennuksissa on maksuton.

Asiakasmaksutuotot peritään toimijoilta voimassa olevan ympäristöterveyskeskuksen taksan mukaisina. Tuotot ohjautuvat suoraan tulosyksiköiden talousarvion tulopuolelle ao. tilikohtaan ja ovat näin tulosalueen käytettävissä. Maksutaksan päivitystarve arvioidaan vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä.

Ympäristöterveyskeskuksen jäsenkunnat maksavat ympäristöterveyskeskukselle kuntaosuutta sen mukaan, kuinka paljon suoritteita kuhunkin kuntaan on kohdistunut.

1.6.3 Hallinnolliset pakkokeinot

Kunnan terveysuojeluviranomaisella on oikeus käyttää määräyksiä, kieltoja ja muita hallinnollisia pakkokeinoja, mikäli ne ovat välttämättömiä toiminnassa havaittujen terveyshaittaa tai -vaaraa aiheuttavien epäkohtien poistamiseksi. Yksikön toimintajärjestelmään on laadittu prosessiohjeet pakkokeinojen käyttöön. Pakkokeinojen käyttö uhkasakon asettamista lukuun ottamatta on delegoitu toimialajohtajalle hyvinvointiyhtymän päätösvaltataulukon mukaisesti.

1.7 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat

Näytteiden tutkiminen ja kuljetukset on kilpailutettu ja kesäkuusta 2019 alkaen ympäristöterveyskeskuksella on Metropolilab Oy:n tutkimuslaboratorion kanssa 2+1+1-vuotinen sopimus, josta kahden optiovuoden osuus alkaa 1.1.2022. Tutkimuslaboratoriolla on ympäristöterveyskeskuksen käyttämien palveluiden osalta Ruokaviraston hyväksyntä. Ympäristöterveyskeskus on sopinut laboratorion kanssa laboratoriopalvelujen osalta myös virka-ajan ulkopuolella noudatettavat menettelyt. Esimerkiksi epidemia-, ruokamyrkytys- tai häiriötilanteissa voidaan erityisistä syistä esimiehen päätöksellä tapauskohtaisesti käyttää myös muuta Ruokaviraston hyväksymää laboratoriopalvelujen tuottajaa.

Viranomaisnäytteenottoa tehdään omana työnä, mutta näytteenottopalvelua voidaan tilata laboratoriolta tarvittaessa. Vuosittainen näytteenotto on suunniteltu kohdetyypeittäin ja kohteittain näytteenottosuunnitelmissa. Ympäristöterveyskeskuksessa on suunnitelmallisesti lopetettu palvelunäytteenotto ja ohjattu toimijat itse järjestämään tämä työ.

Ympäristöterveyskeskuksessa on linjattu, että myös toimijat voivat kilpailuttaa laboratoriot ja ottaa itse viranomaisnäytteitä. Toimijoilla tässä yhteydessä tarkoitetaan pääsääntöisesti uima-allas- ja vesi-/vesihuoltolaitosten toimijoita. Toimijan kilpailuttaessa viranomaisnäytteiden analysointia tulee terveydensuojeluviranomainen ottaa prosessiin mukaan, jotta sopimukseen voidaan varmistaa muun muassa riittävä varautuminen ja tulosten ennakoilmoittaminen sekä toimittamistapa viranomaiselle. Toimijoiden viranomaisnäytteenotto on kirjattava myös valvontatutkimusohjelmaan/näytteenottosuunnitelmaan ja toimijan tulee esittää terveydensuojelulle näytteenottajan ja hänen mahdollisen varahenkilönsä pätevyysnäytteenottoon. Minimivaatimuksena näytteenottajan pätevyydelle pidetään allasvesi- tai talousvesihygieneiapassin suorittamista tai vaihtoehtoisesti ympäristönäytteenottajan sertifikaattia. Myös muu vähintään edellä kuvatun tasoinen pätevyys hyväksytään. Pätevyyden lisäksi viranomaisnäytteenottoa varten näytteenottajalla tulee myös olla kokemusta näytteenotosta. Terveydensuojeluviranomainen arvioi tapauskohtaisesti näytteenottajan pätevyyden ja näytteenottokokemuksen riittävyyden viranomaisnäytteiden ottamiseen.

Toimijan näytteenoton käynnistyessä tehdään viranomaisen kanssa yhteinen näytteenottokierros kohteittain. Tässä sovitaan näytteenottopisteet tai -alueet, kiinnitetään huomiota yleisiin näytteenottovaatimuksiin ja käytäntöihin, kuten esimerkiksi hanojen liekitys, näytteiden kuljettaminen jne. Näytteenottoon liittyen käydään toimijan edustajan kanssa läpi myös tarvittavat näytteenottotiedot ja läheteet huomioiden käytössä oleva sähköinen tulostensiirto viranomaiselle. Vaikka toimija tekeekin varsinaisen näytteenottotyön, se tulee aina suorittaa viranomaisnäytteiden vaatimustason ja käytäntöjen mukaan, koska viranomainen vastaa näytteenoton luotettavuudesta.

Valvontaan liittyvässä erikoisanalytiikassa, mm. sisäilma- tai eläinlääkintähuollon analyysit, voidaan laboratoriopalvelujen tuottaja valita analyysitarpeen mukaan, mikäli sopimuslaboratorio ei tarjoa vastaavaa analytiikkaa. Tällöin kuitenkin aina varmistetaan laboratorioanalytiikan riittävästä laadusta ja laboratorion hyväksynnästä viranomaisvalvonnan tutkimusten osalta.

Selvitys- ja mittaustöiden osalta varmistetaan, että toimijalla on akkreditointi viranomaisvalvontaa varten tehtäviin tutkimuksiin ja mittauksiin. Ulkopuoliset toimijat vastaavat käyttämiensä laboratorioiden tutkimustuloksista ja siitä, että laboratorio on Ruokaviraston hyväksyntä tehdä kyseisiä analyysijä.

1.8 Viestintä

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän ympäristöterveyskeskuksessa noudatetaan avointa tiedotustapaa. Omaa toimialaa koskevista asioista tiedotetaan kuntayhtymän nettisivuilla ja tarvittavassa laajuudessa sosiaalisessa mediassa. Lisäksi pyydettyessä annetaan omaa toimintaa koskevia haastatteluja ja asiantuntijalausuntoja tiedotusvälineille. Ympäristöterveyskeskuksen viestintäsuunnitelma on päivitetty vuonna 2014. Yhtymätasoinen viestintästrategia on parhaillaan valmistella ja ympäristöterveyskeskuksen viestintäsuunnitelma päivitetään tämän valmistumisen jälkeen. Viestintäsuunnitelma palvelee ympäristöterveyskeskuksen sisäistä ja ulkoista viestintää sekä tiedottamista normaali- ja häiriötilanteissa. Suunnitelmassa on huomioitu myös asiakaspalvelu, neuvonta, opastus sekä asiakaspalautejärjestelmä. Pääasiallinen tiedotusvastuu on ympäristöterveyskeskuksen toimialajohtajalla, joka koordinoi ja jakaa tiedottamisvastuuta kyseessä olevan tilanteen ja

tiedotussuunnitelmassa esitettyjen periaatteiden mukaan. Valvontasuunnitelman toimikaudella ympäristöterveydenhuollon strateginen painopiste on aktiivisen, ohjaavan viestinnän lisääminen uusia viestintäkanavia käyttäen.

1.9 Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö

Ympäristöterveyskeskuksen häiriötilannesuunnitelma liittyy Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän ja ympäristöterveyskeskuksen toimialueen kuntien valmiussuunnittelun kokonaisuuteen. Ympäristöterveyskeskuksen valmiussuunnitelman yleinen osa on päivitetty 2021. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden häiriötilannesuunnitelma on laadittu vuonna 2014. Häiriötilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on valmistunut 2017. Suunnitelmat ovat ohjelmakauden aikana päivityslistalla.

Epidemioiden selvitystyötä varten on organisoitu selvitystyöryhmät. Ympäristöterveyskeskuksen alueella toimii kolme ryhmää, Päijät-Sote:n, Heinolan ja Sysmän ryhmät. Ryhmät kokoontuvat säännöllisesti ja kehittävät selvitystyön prosesseja ja käytäntöjä.

Ympäristöterveyskeskukseen on perustettu varautumisen tiimi, joka seuraa, kehittää ja suunnittelee muun muassa häiriötilanteisiin varautumista ja koordinoi siihen liittyvää harjoittelua.

Viestintään liittyvänä kaikkia valvonnan lakialoja sekä häiriötilanteiden hallintaa koskevana kehittämishankkeena käynnistetään vuonna 2021 yhdessä Lahden kaupungin ympäristöterveydenhuollon kanssa Virve-puhelimien käytön kehittämishanke. Hankkeessa luodaan yhteiset puheryhmät ja sovitaan säännöllisestä käyttöharjoittelusta eri tilanteissa. Toimintaa kehitetään yhteistyötapaamisissa esimerkiksi harjoituksissa esille tulleiden havaintojen pohjalta. Hankkeeseen varataan ympäristöterveyskeskuksessa työaikaa 5 htp vuosittain.

Ympäristöterveyskeskuksen toiminta ja resurssit on mitoitettu normaalitilanteiden lainsäädännön valvonnan ja muiden tehtävien edellyttämällä tavalla. Lyhyiden häiriötilanteiden hoitaminen pystytään toteuttamaan muun toiminnan ohella tehtäviä jakamalla ja priorisoimalla. Poikkeusoloissa tai muissa vakavissa ja pidempikestoisissa häiriötilanteissa yksikön käytettävissä olevat resurssit priorisoidaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella tilanteen vaatimien tehtävien hoitoon.

2 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

Suunnitelmaan sisällytetään ilmoitettujen elintarvikkeiden alkutuotantopaikkojen sekä hyväksytyjen ja ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen toiminnan säännöllinen valvonta. Myös hyväksymis- ja ilmoitusvelvoitteen ulkopuolelle jäävää alkutuotantoa ja muuta elintarviketoimintaa valvotaan tarvittaessa. Suunnitelmassa esitetään lisäksi muun valvontaa tukevan ja ennakoimattoman työn resurssien käyttösuunnitelma. Ympäristöterveyskeskus tekee ja raportoi elintarvikevalvonnan tarkastukset annetun valtakunnallisen oivaohjeistuksen mukaan ja raportoi tehdyt tarkastukset VATI-järjestelmän kautta. Valvontatyötä ohjataan voimassa olevan lainsäädännön sekä Oiva-ohjeistuksen mukaisesti.

Ympäristöterveyskeskuksen elintarvikevalvonnan kohteiden kokonaismäärät ja tarkastusmäärät kohdetyypeittäin on esitetty oheisessa taulukossa. Määrät perustuvat henkilökohtaisten valvontasuunnitelmien koonteihin. Ympäristöterveyskeskuksessa käytetään kohteiden ja tehtävien kirjausten tallentamisessa valtakunnallista Vati-ohjelmaa. Ohjelmasta puuttuu edelleen tarkastustöiden suunnittelu ja raportointiosio, jonka takia joudutaan ylläpitämään myös itse kehitettyä viidelle vuodelle jaettua valvontasuunnitelmaa. Suunnitelma lähtee henkilökohtaiselta tasolta ja päättyy tässä esitettyihin koontitaulukoihin. Valvonnassa varataan riittävät resurssit tarvittavien tarkastusten, näytteenottojen ja muiden toimenpiteiden tekemiseen.

2.1 Rekisteröidyt ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot

Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ympäristöterveyskeskuksessa käsittelee kohdetta valvova viranhaltija. Elintarvikealan toimijan ja kontaktimateriaalitoimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta valvontaviranomaiselle. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitettuun ja rekisteröityyn elintarvikehuoneistoon voidaan tehdä aloitustarkastus perustellusta syystä tai toimijan pyynnöstä heti kun toimintaa koskeva ilmoitus on vastaanotettu. Aloitustarkastus kuuluu kohteen säännölliseen valvontaan. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyrietykset tai ensisaapumistoimijat. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle. Toimijoiden tekemiä ilmoituksia varten on avattu vuoden 2020 lopussa valtakunnallinen sähköinen kanava Ippa. Osana ympäristöterveyskeskuksen sähköisen asioinnin kehittämistä tämä järjestelmä otettiin käyttöön 2021 alkupuoliskolla kun käytännön järjestelyt valmistuivat.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä sekä toiminnan lopettamisesta. Valvontaviranomaisen on ilmoitettava alkutuotannon toimijalle, että on vastaanottanut ilmoituksen tai saaneensa tiedon toiselta viranomaiselta. Elintarvikelain 8 §:ssä on lueteltu alkutuotannon toimintoja, joista ei tarvitse tehdä ilmoitusta valvontaviranomaiselle. Itujen tuotanto katsotaan elintarvikevalvontaviranomaisen hyväksyntää edellyttäväksi alkutuotannoksi (EL 9 §). Muutos ei koske pienimuotoista toimintaa, jota harjoitetaan osana muuta elintarvikehuoneistotoimintaa.

Laitosten hyväksyminen on ympäristöterveyskeskuksessa delegoitu toimialajohtajalle. Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös.

Kaikilla elintarvikehuoneistoilla on oltava omavalvontasuunnitelma tai vastaava järjestelmä ja alkutuotantopaikoilla omavalvonnan kuvaus. Omavalvontasuunnitelman ei tarvitse enää olla kirjallinen, mutta toimija vastaa edelleen omavalvonnan toimivuudesta.

Taulukko 4 Elintarvikevalvonnan kohde- ja tarkastusmäärät toimintatyypeittäin vuonna 2022

Elintarvike toimintaluokka	Kohdemäärä 2022	Tarkastukset 2022
Alkutuotanto (terveydensuojelun valvottavat kohteet. Kts. taulukko 5)	93	20
Elint. valmistus. Ei maito/liha /muna/vilja-kasvis	11	6
Kontaktimateriaalit	16	5
Elintarvikkeiden kuljetukset	24	12
Elintarvikkeiden myynti	196	92
Elintarvikkeiden tarjoilu	395	260
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	2	0
Kala-ala	7	29
Liha-ala	5	6
Maitoala	1	2
Muna-ala	0	0
Tuonti ja vienti	5	1
Vilja- ja kasvisala	42	30
Vähäriskinen toiminta elintarvikehuoneistossa	0	0
YHTEENSÄ	797	463

2.2 Kontaktimateriaalitoimijat

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvalla elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka on tarkoitettu suoraan tai välillisesti joutumaan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset elintarvikepakkaukset, kertakäyttöastiat, kertakäyttökäsineet, erilaiset letkut ja tiivisteet sekä elintarvikesäiliöt ja teollisuuden valmistuslaitteet.

Kontaktimateriaaleja markkinoille saattavilla on velvollisuus ilmoittaa toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta sijaintikunnan viranomaisille. Ilmoituksen saatuaan viranomainen kirjaa toimijan tiedot valvontatietokantaan ja antaa vastineen toimijalle toiminnan rekisteröinnistä. Toimintaa valvotaan riskiperusteisesti ruokaviraston antamien ohjeiden mukaisesti.

2.3 Alkutuotanto

Terveystuotannossa elintarvikevalvonnan alkutuotannon valvonta keskittyy sellaisenaan syötävien kasvien tuotannon valvontaan sekä kasvihuonetuotannon valvontaan. Muuta alkutuotannon valvontaa tehdään tarvittaessa. Kunnaneläinlääkärit vastaavat eläinperäisen alkutuotannon elintarvikevalvonnasta lukuun ottamatta hyönteisten ja hunajan tuotantoa sekä luonnonvaraisen kalan kalastusta.

Alkutuotannon toimijat ovat veloitettuja tekemään ilmoituksen toiminnan aloittamisesta ja muutoksista. Ilmoitus tehdään toiminnan sijaintikunnan valvontaviranomaiselle. Ilmoituksen tiedot viedään valvontatietojärjestelmään ja toimijalle annetaan vastine ilmoituksen käsittelystä. Alkutuotannon valvontaa tehdään riskiperusteisesti ruokaviraston ohjeen mukaan. Alkutuotannon kohteita ja valvontaa kuvaava taulukko on esitetty oheessa.

Taulukko 5. Alkutuotannon kohdemääriin perustuvat laskennalliset valvontakohde- ja tarkastusmäärät vuosittain

	Valvonnassa olevien kohteiden määrä	Alkutuotanto sv. tark. tiheys	Alkutuotanto sv. tark. /vuosi
Maidontuotanto (laskennallinen, kts. 5.4.1)	170	0,2	34
Lihantuotanto	230	tarvittaessa	
Vesiviljely	3	0,2	0,6
Munientuotanto, myynti	15	0,2	3
Kalastus <12 m	19	tarvittaessa	
Hyönteiset	1	tarvittaessa	
Hunaja	45	tarvittaessa	
Puutarhaviljely, avomaaviljely, joissa sellaisenaan syötäviä kasviksia	46	0,2-0,3	17
Puutarhaviljely, kasvihuone	9	0,2	3
Peltoviljely	1224	tarvittaessa	
yht.	1717		70
Tarkastukset, eläinlääkärit			38
Tarkastukset, terveydensuojelu			20

2.4 Ensisaapumispaikat (-toimijat)

Eläinperäisten elintarvikkeiden tuontia Suomeen muista Euroopan Unionin jäsenmaista sekä eräistä muista maista kutsutaan eläinperäisten tuotteiden sisämarkkinakaupaksi. Tällaiset elintarvikkeet ovat Suomessa ensisaapumisvalvonnan piirissä. Ensisaapumisvalvonnan tarkoitus on turvata mainittujen elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

Ensisaapumisvalvonta siirtyi 1.1.2020 alkaen osaksi säännöllistä elintarvikevalvontaa. Valvontaa tehdään näissä kohteissa muun elintarvikevalvonnan yhteydessä. Ruokavirasto ohjeistaa valvontaa OIVA-valvontaohjeiston kautta. Ensisaapumistoiminta sitä koskevissa valvontakohteessa edellyttää valvontatarpeen riskiperusteista uudelleen arviointia.

2.5 Muut valvontakohteet

Ympäristöterveyskeskuksessa kiinnitetään suunnitelmakaudella huomiota myös muissa kunnissa kotipaikkaa pitävien liikkuvien elintarvikehuoneistojen valvontaan toimialueen erilaisissa tapahtumissa. Valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti erityisesti niihin kohteisiin, joihin ei ole tehty säännöllisen valvonnan Oiva-tarkastuksia tai joiden toiminnassa havaitaan puutteita. Tarkastuksesta pyritään sopimaan etukäteen kohdetta valvovan valvontayksikön kanssa. Valvonta on toimijoille maksullista suunnitelmallista valvontaa. Valvontaresurssia suunnitellaan käytettäväksi 10-15 tarkastukseen vuosittain, joka vastaa 3-4 henkilötyöpäivää.

2.6 Tarkastusten määrittely ja sisältö

<p>SUUNNITELMALLISET</p>	<p>Tarkastuksen yleinen sisältö</p> <p>Tarkastusten sisältö ja toteuttaminen: Ruokaviraston mallilomakkeet ja tuote- ja olosuhdevalvonnan ohjeet, www.ruokavirasto.fi, extranet ja lainsäädäntö www.finlex.</p> <p>Säännöllisen valvonnan tarkastukset raportoidaan valtakunnallisen Oiva-järjestelmän kautta. Oiva-järjestelmän tarkastussisältö on haettavissa oheisista linkeistä https://www.oivahymy.fi/kuluttajille/yleista-oivasta/</p> <p>VATI-kirjauksissa pääsääntöisesti kaikki suunnitelmallinen valvonta on omavalvontaa, myös asiakirjatarkastukset. Katso tarkempi määrittely ympäristöterveyskeskuksen elintarvikevalvonnan tarkastusten tilastointiohjeesta.</p>
<p>Valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, valsu</p>	<p>Uudelle toimijalle tai toiminnan olennaiselle muutokselle säännöllisen valvonnan tarkastus voidaan pääsääntöisesti tehdä vasta toimijan tekemän kirjallisen ilmoituksen käsittelyn jälkeen. Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot tarkastetaan toiminnan alettua (1, 3 tai 6 kk), ajankohdassa huomioidaan luonne ja laajuus. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen toiminnan aloittamista, jos on ilmoituksen perusteella syytä epäillä elintarviketurvallisuuden vaarantuvan. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen toiminnan aloittamista, jos on ilmoituksen perusteella syytä epäillä elintarviketurvallisuuden vaarantuvan. Valvontakohteeseen kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin sen jälkeen, kun toimintaa koskeva ilmoitus on vastaanotettu. Toimija esittää omavalvontasuunnitelman viimeistään ensimmäisen tarkastuksen yhteydessä. Tarkastus ja raportointi toteutetaan Oiva-arviointiohjeiden sekä yleisohjeiden mukaisesti.</p> <p>Omavalvontasuunnitelman ja siihen liittyvien muiden asiakirjojen tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena ja siitä muodostuu Oiva-raportti. Valvontakohteisiin voidaan tehdä osa tarkastuksista nk. etätarkastuksina esimerkiksi etä- tai videoyhteyksien avulla. Ensisijaisesti näitä voidaan tehdä kohteisiin, joihin tehdään useampia tarkastuksia vuodessa tai kohteen muu toiminta rajoittaa tarkastuksen tekemistä. Esimerkkinä tehostetun palveluasumisen yksiköt COVID-19 pandemian aikana.</p>

	<p>Tarkastus tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta, myös ennalta ilmoittaminen tulee tilanteesta riippuen kyseeseen. Tarkastus voi kohdistua koko toimintaan tai johonkin osa-alueeseen. Pelkkä näytteenotto (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus.</p> <p>Kotiin perustetun elintarvikehuoneiston valvonta tehdään asiakirjatarkastuksena, poikkeuksena terveysvaaraepäily. Elintarvikelainsäädännön muuttuessa 2021 tarkastuskäynnit tulevat todennäköisesti mahdolliseksi.</p>
Projektitarkastus	<p>Projektin puitteissa tapahtuva valvontasuunnitelman mukainen valvonta on säännöllistä valvontaa. Projektitarkastukset kirjataan VATI-ohjelmaan projektitarkastuksina ja niistä muodostuu Oiva-raportti.</p> <p>Tarkastus voi olla eri ympäristöterveydenhuollon lakien mukainen yhdistetty tarkastus tai eri viranomaisten edustajien suorittama yhteistarkastus. F-kaasuasetusten valvonta toteutetaan pääsääntöisesti muiden lakialojen yhteistarkastuksena. Tarkastus on maksullinen.</p>
Näytteenotto	<p>Kohdistuu esimerkiksi viranomaisnäyte, joka otetaan omaavalvonnan toimivuuden arviointinäytteisiin tai suunniteltuihin projekteihin.</p> <p>Tarkastuksen yhteydessä tapahtuvan näytteenottotyön osuus sisällytetään tarkastuksen hintaan. Projektien, jossa näytteenotto kohdistetaan ilman riskinarviointia ja ei ole valvontasuunnitelmassa suunniteltu (esimerkiksi kartoitustutkimukset), ovat maksuttomia. Pelkkä näytteenotto (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus.</p>
ENNAKOIMATON VALVONTA, ei valsu	
Tarkastus, hyväksymistarkastus (sisällytetään päätöksen hintaan). Huom! Vain laitoksilla.	<p>Koskee laitoksia ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyä. Voi olla yhteistarkastus ja ilmoitetaan ennalta. Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista pääasiallisesti toimintaedellytyksien osalta.</p>
Tarkastus, kuluttajavalitus tai toimijan ilmoitus, ei valsu	<ul style="list-style-type: none"> • asiakasvalitus • terveysvaaraepäily tai terveysvaaratilanne, myös kotiin perustettu elintarvikehuoneisto • takaisinvento • ruokamyrkytys, epidemia tai niiden epäily
Tarkastus, muu ennakoimaton	<p>Kohdistuu muun muassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • häiriötilanteisiin liittyvä tarkastus • tuonnin ja viennin valvonta • Ruokaviraston valvontapyyntö • muu tarkastus, jota ei ole voinut suunnitella ennalta
Tarkastus, seuranta- tai jälkitarkastus	<p>Tarkastus, joka tehdään toimijalle EL säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä annetun kirjallisen kehotuksen (ei määräyksen) valvomiseksi tilanteessa, jolloin jälkivalvonta on suoritettava ennen seuraavaa säännöllisen valvonnan tarkastusta, myös ruokamyrkytyksen tai epidemiaselvitystyön osalta todettujen epäkohtien lisävalvonta. Tarkastus, joka tehdään EL säännösten noudattamatta jättämisen johdosta annettujen pakkokeinojen toteutumisen valvomiseksi. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päättää toimialajohtaja.</p>
	<p>Kohdistuu elintarvikemääräysten noudattamatta jättämisen valvontaan (pakkokeinot) ja siihen liittyvään näytteenottoon. Myös valvonta-asetuksen</p>

<p>Näytteenotto</p>	<p>27 tai 28 artiklan lisävalvonnan näyte (tavanomainen suunniteltu valvontatoiminta ylittyy, ongelman selvitys tari korjaavien toimien toteutuksen valvomiseksi) sekä tuonnin ja viennin valvonta. Uusintänäytteenotto, kun tulos on huono. Uusintänäytteenottoa harkitaan, kun tulos on heikentynyt ja kyseessä on patogeenimikrobit.</p>
<p>Näytteenotto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • asiakasvalitus • terveysvaaratilanne • ruokamyrkytys, epidemia tai niiden epäily

2.7 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Ympäristöterveyskeskuksen toteuttama elintarvikelain mukainen valvonta on suunnitelmallista, tehokasta, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa. Elintarvikevalvonnan rekisteröityjen sekä hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen kohdekohtainen riskiluokitus, valvontatiheys ja valvontaan käytettävä aika perustuvat Ruokaviraston julkaisemaan ohjeeseen (10503/04) elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen.

Valvontakohteet on kaikkiaan hyvin kattavasti riskinarvioitu ja kohdekohtaisessa riskinarvioinnissa on huomioitu myös muun muassa kohteesta tiedossa oleva toiminta- ja valvontahistoria. Tehtyjä riskitekijöiden arviointeja tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään kaikilla kohteilla säännöllisen valvonnan yhteydessä. Riskitekijöiden arviointi tarkastetaan uudelleen myös, jos kohteen toiminnassa tapahtuu oleellisia muutoksia.

Ympäristöterveyskeskuksen toimialueiden kohteissa huomioidaan riskiluokitusohjeiston mukaisesti kohteen kokonaisriski. Kokonaisriskiä arvioidessa huomioidaan muun muassa, miten toimija on aiemmin noudattanut lainsäädäntöä ja muuta toimintaansa koskevaa lainsäädäntöä ja miten luotettavaa toimijan omavalvonta on ollut. Valtakunnallisen riskiarviointiohjeen tarkastustiheydet perustuvat lähtökohtaan, että kohteessa toiminta on pääsääntöisesti kunnossa. Edellä kuvatun perusteella valvontatiheyttä voidaan nostaa tai laskea. Valvonnassa voidaan myös huomioida kohteen toiminnan kausiluonteisuus. Jos kohde on toiminnassa yli kuusi kuukautta kerrallaan, katsotaan toiminnan olevan jatkuva.

Elintarvikevalvonnan säännöllisen valvonnan ajankäytössä on tehdyn riskinarvioinnin lisäksi otettu huomioon normaalia enemmän työaikaa vaativat kohteet. Riskinarvioinnissa ajankäytön lähtökohtana on toimijan tarvitsema hyvin pienimuotoinen neuvonnan ja ohjauksen tarve ja myös toiminnan virheettömyys. Koska valtakunnallisissa ja ympäristöterveyskeskuksen omissa painopisteissä kiinnitetään suunnitelmakaudella erityistä huomiota toimijoiden tarvitsemaan neuvontaan ja ohjaukseen on ajankäytössä huomioitu 60 % kohteista tarvitsevan 0,85 tuntia /tarkastus lisää valvontaresursseja. Tämä aika on huomioitu yleisen osan resurssitaulukossa 2.

Valvontaa suorittavilla viranhaltijoilla on käytössään kohdekohtaiset henkilökohtaiset valvontasuunnitelmat, joissa on huomioitu edellä kuvattu riskinarviointi. Riskinarvioinnissa keskeisimmät valvontaan vaikuttavat tekijät ovat kohteen kokoluokka sekä toiminnasta muodostuva riskiluokka ja kohteen toiminnasta ja valvonnasta käytössä olevat aikaisemmat valvontatiedot.

Riskinarviointiperusteista kohdekohtaista arviointia kehitetään ja päivitetään ympäristöterveyskeskuksessa muun muassa elintarvikelainsäädäntöön erikoistuneiden viranhaltijoiden muodostamassa työryhmässä. Jos riskinarviointi poikkeaa valtakunnallisesta linjasta, muutokset perustellaan.

Kaikkien lakialojen tarkastusten sisältö on keskeisimmiltä osin esitetty lakialojen alla tarkastusten määrittelytaulukkoissa sekä Ruokaviraston julkaisemassa ohjeessa (10503/04) elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen.

Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen säännöllisen elintarvikevalvonnan osalta ympäristöterveyskeskuksessa käytetään valtakunnallista ajantasaista Oiva-arviointiohjetta.

Tarkastajan tarkastuskäynnin yhteydessä huomaamat epäkohdat, joita ei ole suunniteltu tarkastettavaksi, tulee myös aina tarkastaa. Jos yritys on tehnyt elintarvikehuoneistoilmoituksen, tarkastetaan ensimmäisellä käyntikerralla kaikki toimintaan kuuluvat Oivarivit. Ympäristöterveyskeskuksessa on käytössä oma suunnitelma tehtävien tarkastusten Oiva-arviointikohteiden jakautumisesta niin, että kaikki arvioitavat asiakokonaisuudet tulevat tarkastetuiksi 2 tai 3 vuoden syklillä Oiva-ohjeen mukaisesti. Suunnitelmia päivitetään tarvittaessa vuosittain Oiva-ohjeistuksen muuttuessa. Suunnitelmista on tehty laatuohje IMS-ohjelmaan.

2.8 Näytteenotto

Näytteenottoa, näytteiden analysointia sekä näytteenottoon varautumista koskevia asioita on kuvattu tarkemmin yhteisen osan kappaleessa 1.7.

Omavalvontanäytemäärä ja tutkimukset käyvät ilmi kyseisen valvontakohteen tiedoista ja riskinarvioinnista. Viranomaisnäytteenottoa koskeva yhteenveto on esitetty alla olevassa taulukossa. Lähtökohtaisesti elintarvikevalvonnassa omavalvontanäytteenottoa ei tehdä viranomaisen toimesta kuin yksittäisissä poikkeustapauksissa.

Laitosvalvontaan liittyvä näytteenotto on esitetty projektinäytetaulukossa 6.

Ympäristöterveyskeskuksessa varaudutaan osallistumaan valtakunnallisiin seurantaohjelmiin liittyviin näytteenottoihin ja muihin mahdollisiin niihin liittyviin toimenpiteisiin.

Ympäristöterveyskeskus varautuu ruokamyrkytysten ja erityistilanteiden osalta näytteenottoon. Muu viranomaisnäytteenotto kohdistetaan projektiluonteisesti ennalta suunniteltuihin kohteisiin.

Taulukko 6. Valvontaprojektit tai – hankkeet ja muu suunniteltu näytteenotto 2022.

Valvontaprojekti tai -hanke	Tarkastukset (kpl)	Näytteitä (kpl)
Valtakunnallinen		
Ei ole vuonna 2022	Ei	Ei
Aluehallintovirasto		
Ei ole vuonna 2022	Ei	Ei
Ympäristöterveyskeskus tai alueellinen		
Suurtalouskeittiöiden pintapuhtaus	Ei	Testejä 50-70
Muu suunniteltu näytteenotto		
Laitosten omavalvonnan toimivuuden arviointinäytteet (listeria)	Ei	Pintapuhtaus 46 Tuote 4 (osanäytteet 20)
Korkean listeriarisikin myyntipisteet (palvelutiskit ym.)	Ei	Pintapuhtaus 17 Tuote 3 (osanäytteet 15)
Varaus häiriötilanne /epidemia selvitysnäytteet	3	20
Valtakunnalliset seurantaohjelmat mm. vierasaineet	- -	10
Yhteensä kpl	3	100
Aikavaraus	2 htp	5 htp/0,02 htv

2.9 Painopisteet ja projektit

Valtakunnalliset elintarvikevalvonnan painopisteet ohjelmakaudella

- kunnossapito (Oiva-rivit 2.2. ja 2.3) (2020-2021)
- puhtaanapito (Oiva-rivit 3.1 ja 3.2) (2020-2021)
- markkinointi (Oiva-rivi 13.3) (2020-2021)
- lämpötilavalvonta (Oiva-rivit 6.2 ja 6.4) (2021-2024)
- jäljitettävyys (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9) (2021-2024)
- valvonnan kohde- ja vaatimuskattavuuden varmistaminen – elintarvikeparanteiden valvonta
- petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä (2020-2022)
- Vatin kehittäminen (2020-2024)
- valvojan työkalupakki (2021-2024)
- kohteet valvonnan piiriin (2021-2024)
- sähköisen asiointin kehittäminen (2021-2022)
- valmius ja kriisinhallinta (2021-2024)

Valtakunnallisissa painopisteissä noudatetaan valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti pääosin kolmen vuoden sykliä, joka jakautuu suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten käsittelyyn sekä jatkotoimiin niiden perusteella (PDCA-sykli).

Taulukko 7. Elintarvikevalvonnan kaikki painopisteet ja niiden toteutus ympäristöterveyskeskuksessa.

Valtakunnalliset painopisteet	
Painopiste	Toteutus/seuranta
Oiva-rivit 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 11.1 ja 13.3 (2020-2021) Oiva rivit 6.2, 6.4, 16.1 ja 16.9 (2021-2024)	Kunnossapidon, puhtaanapidon, elintarvikeparanteiden ja markkinoinnin sekä lämpötilojen ja jäljitettävyyden valvontaa tehdään tarkastettavissa kohteissa säännöllisen valvonnan yhteydessä. Valvonta kohdistetaan kohteisiin riskinarvioinnin ja oman suunnittelun pohjalta. Seurataan tiimipalaverissa. Tarkemmat kuvaukset on esitetty valtakunnallisessa valvontasuunnitelmassa.
Valvojan työkalupakki	Valvonnassa tarvittavan osaamisen kokoaminen osaluottain yhteen helposti löydettävään paikkaan. Ruokavirasto ja Avit suunnittelevat yhdessä kuntasektorin kanssa sekä ohjaavat ja kouluttavat viranomaisia. Osallistutaan hankkeeseen omaa toimintaa tukevilta osin. Seuranta tiimipalaverissa.
Kohteet valvonnan piiriin	Osallistutaan valtakunnalliseen hankkeeseen toimintatapojen kehittämiseksi, joilla saadaan valvonnan piiriin kuuluvat toimijat varmemmin valvonnan piiriin. Osallistutaan hankkeeseen ja sovelletaan omaan toimintaan soveltuvia osia. Seuranta tiimipalaverissa.
Sähköisen asiointin kehittäminen	Osallistutaan valtakunnallisten sähköisten asiointijärjestelmien kehittämiseen ja otetaan järjestelmät käyttöön niiden valmistuttua omat toimintaedellytykset huomioiden sekä tiedotetaan asiasta tiedotuskanavien kautta. Johtoryhmä päättää järjestelmien käyttöönotosta.
	Ympäristöterveyskeskuksella on edustaja valtakunnallisessa Vatin kehitysryhmässä. Oma Vati-ryhmä, joka tekee ohjelman

Vati-ohjelman kehittäminen	jatkokehittämistarpeita koskevia linjauksia, seuraa ohjelman muutoksia ja antaa neuvontaa sekä ohjausta. MMM ja Ruokavirasto ohjaavat hanketta. Hankkeen tapahtumista tiedotetaan henkilöstöä aktiivisesti.
Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä	Osallistutaan valtakunnalliseen yhteistyöhankkeeseen elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittämiseksi keskusviranomaisten ohjauksen mukaan. Nimetään hankkeeseen osallistujia ja varataan asialle työaikaa. Hankkeen loppujaksolla toteutetaan tarvittaessa painotettua valvontaa riskiarvioinnin pohjalta. Seuranta tiimipalavereissa.
Valmius ja kriisinhallinta	Osallistutaan valtakunnalliseen työryhmätoimintaan pandemiavalmiuden kehittämiseksi ja hankkeen lopussa huomioidaan kehitetyt toimintatavat mm. valvontasuunnitelmassa. Johtoryhmä koordinoi ja seuraa hanketta.
Terveydensuojelun omat painopisteet	
Elintarvikevälikkeisen epidemian selvitystyö ja sen jatkokehitys (varautuminen)	Painopiste on otettu työn alle vuonna 2020. Hankkeessa ja harjoituksissa esilletulleita kehittämiskohteita on jatkokehitetty. Vuonna 2021 toimintaa koordinoimaan ja johtamaan perustettiin oma varautumisen tiimi. Tiimi on laatinut monivuotisen harjoitussuunnitelman varautumisharjoittelun jatkamiseksi. Epidemiaselvitystyöryhmät kokoontuvat kahdesti vuodessa. Varautumisen tiimi ohjaa ja seuraa painopistetyön etenemistä.
Valvonnan hallinnollisten toimenpiteiden loppuun vieminen	Kohdistetaan erityistä huomiota valvonnassa annettujen kehotusten ja määräysten (C ja D arvosanojen) edellyttämien toimenpiteiden loppuunsaattamiseen ja valvontaan. Tiimipalaverit ja erillinen seuranta. Seuranta ja sen edellyttämät toimenpiteet vuosittain.
Ensimmäisten tarkastusten suorittaminen	On tärkeää, että ensimmäinen ilmoituksen jälkeinen tarkastus tulee kaikilla kohteilla tehtyä ohjeen mukaisesti 0-6 kuukauden kuluessa. Keskustellaan asiasta tiimipalavereissa ja tehdään toteutuksesta oma linjaus. Toteuman seuraamiseksi tehdään seurantataulukko ja Vati ohjelman sallisessa käytetään sen koostetta seurannassa. Seuranta tehdään tiimipalavereissa.
	Pakollisten elintarviketietojen valvontaa tehdään soveltuvin osin tarkastettavissa kohteissa säännöllisen valvonnan yhteydessä 2022. Tarjoilupaikkoihin kohdistuvia tarkastuksia varten laaditaan tarkastuslomake, jonka avulla

Oiva-arviointirivi 13.1

selvitetään ravintolatoimijoiden tietämystä asiakkaille annettavien elintarviketietojen säännöstenmukaisuudesta erityisesti allergioita ja intoleransseja aiheuttavien aineiden ja tuotteiden osalta. Vuoden lopussa painopistetarkastusten tuloksista tehdään yhteenveto ja tulosten perusteella päätetään jatkotoimenpiteistä.

Suunnitellut projektit ja hankkeet sekä näytteenotto ovat osa säännöllistä valvontaa. Projektitarkastukset on esitetty taulukossa 6. Tarkastukset eivät sisälly taulukossa 4 esitettyihin tarkastuksiin ja ajankäyttöön. Tarkastus- ja näytemäärät tarkentuvat tarkempien projektikuvausten ja – ohjeiden valmistuttua.

Projekteille nimetään vastuhenkilö ympäristöterveyskeskuksessa, joka vastaa projektiohjeen laatimisesta tai valtakunnallisessa/alueellisessa projektissa projektin ohjauksesta. Projektista vastaava henkilö vastaa projektin toteuttamisesta sovituksessa ajassa, koostaa projektin tuloksista ympäristöterveyskeskuksen oman yhteenvedon ja alueellisissa/valtakunnallisissa projekteissa vastaa tietojen kokoamisesta ja edelleen toimittamisesta projektista vastaavalle taholle.

Valtakunnalliset projektit ja hankkeet sekä niiden tavoitteet:

Valvontasuunnitelman laatimishetkellä vuonna 2022 valtakunnallisesti toteutettavat projektit eivät ole vielä selvillä tai ne ovat vain otsikotasona. Ympäristöterveyskeskuksessa osallistutaan valtakunnallisiin projekteihin käytettävissä olevien resurssien ja kohdekannan soveltuvuuden puitteissa keskusvirastojen projektiohjeistuksen mukaisesti.

Valtakunnalliset projektit 2022:

--

Ympäristöterveyskeskuksen omat projektit ja niiden tavoitteet 2022:

Ympäristöterveyskeskukseen on suunniteltu elintarvikevalvonnan ja terveydensuojelun yhteistä pintapuhtausprojektia, johon ollaan ottamassa harjoittelija/opiskelija tekemään käytännön suunnittelu, työ ja raportointi.

Vuonna 2022 toteutetaan suurtalouskeittiöiden pintahygieniaseuranta luminometrillä. Projekti toteutetaan helmi-maaliskuussa 2022. Tavoitteena on vakiinnuttaa luminometrin käyttö elintarvikevalvonnan työkaluksi ja luoda referenssiä laitteella saatavien testitulosten arviointia varten. Pintahygieniatestejä otetaan projektin yhteydessä 10-15 suurtalouskeittiöstä, jotka ovat valvontakohteita. Keskimäärin otetaan 5 testiä/kohde. Projektista tehdään suunnitelma, toteutus ja yhteenveto. Vastaavanlainen projekti tehdään samaan aikaan myös suurempien uimahallien pintahygieniasta. Projektin tähän osuuteen arvioidaan alustavasti käytetävän työaika noin 0,1 htv, joka huomioidaan suunnitelmallisen valvonnan määrässä. Lisäksi projekti edellyttää jonkin verran ajankäyttöä neuvontaan ja ohjaukseen myös kohteiden valvojilta. Projektin yhteydessä ei ole tarkoitus tehdä tarkastuksia kohteissa. Projektista ja sen tuloksista tehdään mahdollisesti myös päättötyö.

3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

Suunnitelmaan sisällytetään terveydensuojeluvalvonnan valvontatarve ja säännöllinen valvonta. Suunnitelmassa esitetään lisäksi muun valvontaa tukevan ja ennakoimattoman työn resurssienkäyttösuunnitelma. Valvonnassa varataan riittävät resurssit tarvittavien tarkastusten, näytteenottojen ja muiden toimenpiteiden tekemiseen. Valvontasuunnitelman ennakoivan ja toimintaa tukevan työn resurssivarauksessa varaudutaan valtakunnallisen valvontasuunnitelman ohjauksen mukaisesti aikaisempaa enemmän toimijoiden ja sidosryhmien neuvontaan, ohjaukseen ja kouluttamiseen. Toimintaa ja ohjausta pyritään järjestämään nykyaikaisin menetelmin niin, että se tavoittaisi mahdollisimman suuren osan alueen toimijoista ja kohteista.

3.1 Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet

Terveydensuojelulain useimmat valvontakohteet vaativat joko terveydensuojeluviranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksenvaraisiin kohteisiin lähetetään todistus ilmoituksen vastaanottamisesta ja käsittelystä ja hyväksyntää edellyttävistä kohteista (mm. vesilaitokset ja vedenottamot) tehdään viranhaltijapäätös. Käsittelyprosessin yhteydessä kohteen toiminnasta tehdään aina riskinarviointi, jonka perusteella määräytyy muun muassa kohteen säännöllisen valvonnan tarkastustiheys.

Kohteet tulevat valvonnan piiriin heti, kun ilmoitus tai hakemus otetaan vastaan. Tämä myös mahdollistaa ennen toiminnan aloitusta tehtävät nk. käyttöönottotarkastukset säännöllisenä valvontana kohdetta valvovan viranomaisen harkinnan mukaan. Valvira on laatinut soveltamisohjeet terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien hui-, kokoontumis- ja majoitushuoneistoja sekä sosiaalialan laitoksia. Myös ne valvontakohteet, jotka ovat nykyisen terveydensuojelulain tulkinnan mukaan ilmoitusvelvollisia, mutta eivät ole sitä aina olleet (esim. uskonnollisten yhdistysten tilat, teatterit ja talousvettä toimittavat laitokset), kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Näiltä kohteilta on perusteltua vaatia ilmoitus, mikäli esim. toiminnanharjoittaja vaihtuu tai tiloissa ja/tai toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia. Valvontakohteiden säännöllisen valvonnan tarkastusten yhteydessä tarkastetaan aina myös kohteen päätöksen/ilmoituksen käsittelyn tilanne ja toiminnan vastaavuus tehtyyn päätökseen, mikäli sellainen on terveydensuojelulain mukaisesti annettu.

Ympäristöterveyskeskuksen terveydensuojelulain perusteella säännöllisessä valvonnassa olevien kohteiden määrät ja tarkastukset on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Terveydensuojelun kohteiden ja tarkastusten määrät vuonna 2022

Suluissa merkittyihin kohteisiin ei vuonna 2022 lasketa erillistä työaikaa mutta ne kirjataan tarkastuksina (valtakunnallinen valvontaohjelma 2020 ja Vati ohjeistus)

Terveydensuojelun toimintatyyppi	Kohdemäärä 2022	Tarkastukset 2022
EU-raportoitava vedenjakelualue (1352/201)	4	8
Muu vedenjakelualue (1352/2015)	37	25
(Vedenottamo, iso asetus)	(54)	38
Pieni talousveden jakelualue (401/201)	15	5
(Vedenottamo, pieni asetus)	(11)	3
(Elintarvikehuoneiston käyttämä talousvesi)	(23)	3
Tukkulaitos	1	1
Lasten ja nuorten kohteet, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	77	20
Peruskoulu	44	18
Esiopetus, lukio, ammattioppilaitos, muut koulutu ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	10	5
Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarnit jne.	84	21
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	117	18
Solarium	5	0
Lasten päiväkodit ja vastaavat	53	23
Lastenkodit/lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	23	9
Vanhainkodit ja vastaavat	43	12
Muu sosiaalialan yksikkö	18	3
Yleiset uimarannat, (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	6	6
Pienet yleiset uimarannat ja/tai talviuintipaikka	78	61
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	15	13
Yleiset saunat	1	3
Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila	55	6
YHTEENSÄ	774 (686)	301

3.2 Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily

Asumisterveysvalvontaa tehdään terveyshaittaepäilyn perusteella yksityisasuntoihin ja huoneistoihin asukkaiden omasta pyynnöstä. Tähän valvontaan kuuluu myös nk. siivottomuusvalvonta, jota voidaan tehdä tarvittaessa myös hallinnollisin toimenpitein tahdonvastaisesti vakavan terveyshaittaepäilyn perusteella. Asumisterveysvalvontaan on erikoistunut kaksi terveydensuojeluinsinööriä. Kolmella viranhaltijalla on rakennusterveysasiantuntijakoulutus. Valvontaa suoritetaan ilmoitusten ja pyyntöjen perusteella ja se on ennakoimatonta terveydensuojelutyötä.

Asumisterveysvalvontaan ja muuhun terveyshaittaepäilyihin liittyvään työhön kuuluu olennaisena osana yhteistyö erilaisten sidosryhmien kanssa kuten sosiaalitoimi, kotipalvelu, poliisi, pelastustoimi ja rakennusvalvonta. Suunnitelmakaudella on tavoitteena kehittää yhteistyötä ja vuonna 2022 on tarkoitus tiivistää yhteistyötä toimialueen sosiaalitoimen kanssa.

3.3 Radon

Radonin aiheuttamat terveyshaittariskit ovat Päijät-Hämeessä merkittäviä valtakunnankin mittakaavassa. Ympäristöterveyskeskus tekee radonvalvontaa talousveden osalta vesilaitosvalvonnassa sekä huoneistojen talousveden valvonnassa. Sisäilman radonpitoisuuksiin liittyvää tiedottamista sekä neuvontaa ja ohjausta on annettu aktiivisesti ympäristöterveydenhuollon toimesta 80-luvun puolivälistä saakka ja samaa työtä jatketaan hyödyntämällä nykyisiä viestintäkanavia. Viestinnässä ja kouluttamisessa huomioidaan erityisesti Sosiaali- ja terveysministeriön vetämä Terveet tilat 2028-hanke, jossa yksi keskeinen asia on sisätilojen radon ja sitä koskevan tiedon jakaminen. Radonvalvonnan osalta kiinnitetään edelleen huomiota tarkastusten yhteydessä, että julkisten tilojen radonmittaukset on tehty. Talousvesivalvonnassa säteilevien tekijöiden valvonta on hyvin ohjeistettu ja näytteenoton toteutumisesta ja raportoinnista huolehditaan. Mikäli seurannoissa todetaan ylityksiä, huolehditaan asian kuntoon saattamisesta yhteistyössä toimijan kanssa.

3.4 Fluorisoivat kaasut (otsoni- ja F-kaasuasetus)

Otsoni- ja F-kaasuasetusten mukaista valvontaa tehdään ympäristöterveyskeskuksen alueella koko ohjelmakauden ajan muiden lakialojen ohessa yhteistarkastuksina. Vuositasolla tarkastuksia arvioidaan tehtävän noin 10 kappaletta. Tehtävä valvonta on riskiperusteista, jossa huomioidaan muun muassa laitetyypit, kylmäaineiden määrät ja tyyppi, vuotoriskit sekä laitteistoilta edellytetyt huoltosykliit. Valvonnassa noudatetaan ympäristöhallinnon ohjeessa 3/2015 annettuja linjauksia sekä ympäristöhallinnon f-kaasuvalvontaa koskevilla verkkosivuilla julkaistuja päivitettyjä lisäohjeita. F-kaasuasetuksen mukainen valvonta on asiakkaalle maksullista.

3.5 Ennakoiva terveydensuojelutyö

Ennakoiva terveydensuojelutyö on kuulunut ympäristöterveyskeskuksessa joko omiin tai valtakunnallisiin painopisteisiin jo useita vuosia. Yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa on tehty ja kehitetty aktiivisesti. Keskeisimpiä proaktiivisen terveydensuojelutyön muotoja ovat erilaiset lausuntonmenettelyt sekä työskentely erilaisissa sidosryhmissä. Terveydensuojelussa omaksutaan toimintatapa, jossa erityisesti sidosryhmätyöskentelyssä toimitaan oman toimialueen erityisasiantuntijana terveydensuojeluviranomaisena toimimisen sijaan. Tämä toiminta on terveyshaittojen ennakoinnin kannalta tärkeää, koska käytännössä terveydensuojelun erityisosaamista on saatavissa ainoastaan kunnallisista terveysvalvonnoista. Valtakunnallisten painopisteiden mukaisesti myös terveydensuojelussa kehitetään eri asioista tiedottamista sekä toimialaan liittyvää kohderyhmien kouluttamista. Tällä toiminnalla saadaan huomattavasti laajempi tiedon kattavuus kuin esimerkiksi yksittäisillä tarkastuksilla. Tiedottamiseen ja

kouluttamiseen varataan resursseja, jotta sitä voidaan toteuttaa aikaisempaa laajemmin ja vaikuttavammin. Toiminnassa huomioidaan myös valtakunnalliset painopisteet. Tiedottamisen ja kouluttamisen painotuksista päätetään vuosittain erikseen johtoryhmässä.

3.5.1 Lausunnot

Lausuntomenettelyillä on terveydensuojelussa vakiintuneet käytännöt ja toimintatavat. Eniten lausuntoja annetaan kaavoitukseen, rakennuslupahakemuksiin sekä ympäristölupiin liittyvissä asioissa. Kunnista riippuen myös lausuntoja talousveden hankintaa tai viemärointiä koskevista vapautushakemuksista annetaan ajoittain paljon. Lausunnoissa pääpaino on ihmisten elinympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä viihtyisyyteen liittyvissä asioissa. Terveydensuojelusta osallistutaan aktiivisesti myös viranomaisten välisiin yhteistyöpalaveriin, joita järjestetään monissa kaupungeissa ja kunnissa muun muassa kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa. Näissä tapaamisissa on mahdollisuus vaikuttaa vireillä oleviin asioihin jo ennen lausuntomenettelyä. Lausuntojen valmisteluun ja laatimiseen sekä viranomaistapaamisiin varataan toiminnassa riittävät resurssit, jotta lausuntopyyntöihin voidaan reagoida määräaikojen puitteissa.

3.5.2 Sidosryhmätyöskentely

Terveydensuojelun keskeisimpiä sidosryhmiä ovat kuntien eri viranomaistahot, kuntayhtiöt, pelastuslaitos, poliisi sekä keskusviranomaiset. Sidosryhmätyöskentelyä tehdään myös monialaisten työryhmien kanssa esimerkiksi varautumisessa. Aikamäärällisesti eniten työaikaa sidosryhmätyöskentelyssä käytetään kuntien julkisten tilojen sisäilmaryhmätoiminnan asiantuntijatehtäviin sekä maankäyttöön ja rakentamiseen liittyviin yhteistyökokouksiin. Suunnitelmakaudella panostetaan erityisesti sidosryhmäyhteistyössä tiedottamiseen ja koulutukseen sekä selkeytetään toimialalla toimivien eri viranomaisten ja muiden yhteistyökumppanien osaamisen hyödyntämistä ja mahdollisuuksia. Vuonna 2022 keskitytään yhteistyötoimintaan ikäihmisten sosiaalityön/asiakasohjauksen sekä psykososiaalisten palveluiden /sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävään keskinäiseen yhteistyönrajapintojen sopimiseen ja koulutukseen. Terveydensuojelun osalta tämä yhteistyö liittyy asumisterveysvalvontaan sekä sosiaalialan kohteiden valvontaan. Terveydensuojelun toimialalla tapahtuneiden lakimuutosten myötä sidosryhmäyhteistyötä tullaan lisäämään myös vesilaitosten sekä julkisten kiinteistöjen omistajien ja ylläpitäjien kanssa. Nopeasti voimaan tulevat lakimuutokset lisäävät tarvetta kouluttamiselle ja muutoksista tiedottamiselle. Uutena yhteistyötahona ovat myös toimialueen erilaiset oppilaitokset, joista tulee ajoittain pyyntöjä tulla esittelemään toimialueeseen kuuluvia asioita. Myös näihin suhtaudutaan myönteisesti aikataulujen puitteissa.

Koronaepidemian myötä suurin osa sidosryhmäyhteistyöstä on siirtynyt käyttämään erilaisia sähköisiä yhteydenpitojärjestelmiä. Ympäristöterveyskeskuksessa on riittävät valmiudet toimia myös tässä ympäristössä ja myös tämän toiminnan osaamista tullaan kehittämään.

3.6 Muut valvontakohteet

Terveydensuojelulain mukainen valvonta koostuu pääasiassa suunnitelmallisesta ilmoitettujen tilojen sekä toimintojen tai päätöksellä hyväksytyjen vesilaitosten valvonnasta. Ennakoimattomasta valvontatyöstä suurin työpanos kohdistetaan asumisterveysvalvontaan, joka tapahtuu asukkaiden tai kiinteistön omistajien pyynnöstä. Terveydensuojeluviranomainen voi perustellusta syystä ottaa vireille myös näihin kuulumattomia valvontatapauksia tai kohteita. Useimmiten tämäntyyppinen valvontatyö kohdistetaan erilaisten valitusten tai toimenpidepyyntöjen selvittämiseen. Useimmiten edellä mainitut liittyvät erilaisiin asunnon sisälle kantautuviin ääniin tai meluun, tuholaisiin, haittaeläimiin sekä monenlaisiin kohteisiin, jotka eivät ole terveydensuojelun säännöllisen valvonnan piirissä. Terveydensuojelu aloittaa näiden asioiden selvitystyön ja tarvittaessa jatkaa asian käsittelyn loppuun saakka tai siirtää asian toimivaltaiselle viranomaiselle. Tarvittava resurssi on huomioitu ennakoimattoman työ osuudessa.

3.7 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Suurin osa terveydensuojelun suorittamasta tarkastustyöstä ja valvonnasta on maksullista asiakkaalle. Poikkeuksen tästä tekevät lähinnä terveyshaittaepäilyn selvittämiseen liittyvät ensimmäiset tarkastukset yksityisasunnoissa tai huoneistoissa sekä talousveden saastumisepäilyihin liittyvät näytteet yksityistalouksissa. Tarkastusten sisältöjä on määritelty oheisessa taulukossa. Tarkemmin maksullisuutta on käsitelty ympäristöterveyskeskuksen maksutaksassa.

<p>SUUNNITELMALLISET</p>	<p>Tarkastuksen yleinen sisältö</p> <p>Tarkastusten yleinen sisältö on määritelty asiakirjassa terveydensuojelun valvontaohjeisto versio 1.0 (23.9.2010), joka löytyy toimipisteistä. Valvontaa ohjaava Valvira on parhaillaan päivittämässä valvontaohjeistoa ja siihen kuuluvia osia löytyy jo Valviran Extranetistä, johon yksikön henkilökunnalla on käyttöoikeudet.</p> <p>https://yth.valvira.fi/Login.aspx?ReturnUrl=%2f</p> <p>Lainsäädäntö www.finlex.fi</p> <p>Tarkastukset kirjataan ja tallennetaan keskitettyyn tietokantaan valtakunnallisen Vati-järjestelmän kautta. Valtakunnalliset kohdetieto- ja kirjaamisohteet on julkaistu YHTI- ja VATI- ohjeissa, jotka löytyvät ajantasaisina Valviran sivuilta.</p>
<p>Valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, valsu</p>	<p>Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.</p> <p>Suunnitelmakauden painopisteen mukaisesti terveydensuojeluviranomainen osaltaan edistää laadukkaiden sisäilmaselvitysten tekemistä ohjaamalla selvitystön tekemistä ulkopuolisille asiantuntijoille. Solarium-valvontatyön osuus lisätään kohteen TsL -tarkastusaikaan ja huomioidaan tarkastuksesta perittävissä hinnassa. Veloitus taksan ja TsL perusteella. Mikäli tarkastus tehdään toimenpidepyynnön perusteella, veloitetaan tarkastuksesta säännöllisen valvonnan osuus.</p>
<p>Projektitarkastus</p>	<p>Projektin puitteissa tapahtuva valvontasuunnitelmassa suunniteltu valvonta on osa säännöllistä valvontaa (maksullinen). Tarkastus voi olla eri ympäristöterveydenhuollon lakien mukainen yhdistetty tarkastus tai eri viranomaisten edustajien suorittama yhteistarkastus. F-kaasuasetusten valvonta toteutetaan pääsääntöisesti muiden lakialojen yhteistarkastuksena. Tarkastuksesta ilmoitetaan kohteelle etukäteen, ellei ennalta ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoitusta.</p>
<p>Näytteenotto</p>	<p>Tarkastuksen yhteydessä tapahtuva näytteenottotyön osuus (ja mittaus) sisällytetään säännöllisen valvonnan tarkastuksen hintaan. Pelkkä näytteenottokäynti (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus ja käynnistä veloitetaan ympäristöterveyskeskuksen tuntiaksan mukainen veloitus. Kohdistuu esimerkiksi toiminnanharjoittajien talous- ja uimaveden tarkkailuun. Uusintänäytteenotto (maksullinen), kun tulos on huono. Uusintänäytteenottoa (maksullinen) harkitaan, kun tulos heikentynyt ja kyseessä on patogeenimikrobit. Viranomaisen vastuulla olevaa näytteenottoa voidaan myös ulkoistaa esim. koulutetun näytteenottajan tehtäväksi, kun viranomainen varmistuu näytteenottajan luotettavuudesta.</p>
<p>ENNAKOIMATON VALVONTA</p>	
<p>Tarkastus, käyttöönotto, valsu</p>	<p>Käyttöönottotarkastukset liittyvät terveydensuojelulain mukaiseen ilmoituskäsittelyyn. Tarkastukset tehdään toimijan kanssa sovittavana ajankohtana ilmoituksen ja siihen liittyvien asiakirjojen vastaanottamisen jälkeen. Kohde kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen ja tarkastus on maksullinen valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, vaikka se tehtäisiin ennen toiminnan alkamista. Ilmoituksen käsittelystä toimijalle lähetetään todistus, joka korvaa aiemmin tehdyn viranhaltijapäätöksen.</p>
<p>Tarkastus, toimenpidepyyntö asunto tai huoneisto, ei valsu</p>	<p>Asumisterveysasetus 545/2015 ja Valviran ohjeet muun muassa 3/2011 Asuntojen siivottomuustapauksissa. Tarkastus, joka suoritetaan toimenpidepyynnön johdosta asunnossa tai TsL:n mukaisessa huoneistossa. Ensimmäinen tarkastuskäynti on maksuton. Seuraavat tarkastukset tai mittaukset, tutkimukset, selvitykset ovat maksullisia. Näytteiden analyysikustannukset ja näytteenottotyö ovat aina maksullisia. Suunnitelmakauden painopisteen mukaisesti</p>

	terveydensuojeluviranomainen osaltaan edistää laadukkaiden sisäilmaselvitysten tekemistä ohjaamalla selvitystyön tekemistä ulkopuolisille asiantuntijoille.
Tarkastus, muu ennakoimaton, ei valsu	<p>Kohdistuu muun muassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiminnanharjoittajan vaihdos, • yleisötilaisuuden hygieeniset olosuhteet tai muu tilapäinen toiminta, • vainajiin tai hautaamiseen liittyvä tarkastus, • yksityisen terveydenhuollon yksikön tarkastus, • alusten saniteettitodistustarkastus, • yksityisen sosiaalialan yksikön tarkastus lausunnon yhteydessä kohteessa, joka ei siirry säännöllisen valvonnan piiriin, • häiriötilanteeseen liittyvä tarkastus, • toimijan pyynnöstä todistus tai vastaava, • projektitarkastus, jota ei ole valvontasuunnitelmassa suunniteltu, tai muu tarkastus, jota ei ole voinut ennalta suunnitella.
Uusintatarkastus	Tarkastus, joka tehdään tarkastusten perusteella säännösten noudattamatta jättämisen johdosta annettujen määräysten (tehtyjen päätösten) valvomiseksi. Tarkastus, joka tehdään asunto- ja huoneistotarkastuksen jälkivalvontana. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päätetään päätösvaltamatriisin mukaisesti.
Uusintatarkastus	Tarkastus, joka tehdään toiminnanharjoittajalle säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä annetun toimenpidekehotuksen (ei määräyksen) valvomiseksi tilanteessa, jolloin jälkivalvonta on suoritettava ennen seuraavaa säännöllisen valvonnan tarkastusta. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päättää toimialajohtaja päätösvaltamatriisin mukaisesti.
Näytteenotto	<p>Katso: Tarkastuksen yleinen sisältö, näytteenotto. Tarkastuksen yhteydessä tapahtuva näytteenottotyön osuus (ja mittaus) sisällytetään säännöllisen valvonnan tarkastuksen hintaan lisäämällä maksutaulukon mukaista maksua. Pelkkä näytteenottokäynti (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus ja käynnistä veloitetaan ympäristöterveyskeskuksen tuntitaksan mukainen veloitus. Kohdistuu esimerkiksi kaivon omistajan kaivovesitutkimuksiin, puhtausnäytteisiin tai TsL:n huoneiston sisäilman laadun tai asumisterveydens selvitykseen näyttein (tutkimuksin tai mittauksin).</p> <p>Palvelunäytteitä ei pääsääntöisesti oteta. Jos palvelunäyte otetaan, tulee näytteenotosta laskuttaa myös arvonlisävero.</p> <p>Uusintänäytteenotto, kun tulos on huono, raja-arvo ylittyy ja kyseessä patogeeneimikrobit. Uusintänäytteenottoa harkitaan, kun tulos heikentynyt ja kyseessä patogeeneimikrobit.</p> <p>Näytteenotossa ja mittaus- sekä selvitystyöissä voidaan harkinnan mukaan käyttää myös ulkopuolista konsulttia.</p>
Näytteenotto	Näytteenotto (ja mittaus), joka suoritetaan asiakkaan ilmoituksen, valituksen toimepidepyynnön (ei sisäilma, asumisterveys) tai epidemiaepäilyn johdosta.

3.8 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Ympäristöterveyskeskuksessa on arvioitu yhtenäisesti terveydensuojelun valvonnan valvontakohteiden valvontatarvetta (riskinarvio) kohdekohtaisesti aina tarkastusten yhteydessä muun muassa valtakunnallisten tarkastuslomakepohjien ja valtakunnallisen valvontaohjeiston

perusteella. Ympäristöterveyskeskuksen valvontakohteiden riskinarvioinnin minimitasona käytetään valtakunnallisen terveydensuojelun valvontasuunnitelmassa 2020-2024 esitettyä kohdetyyppikohtaista riskinarviointia. Tämän perusteella valvontakohteille on määritelty keskimääräiset tarkastustiheydet ja tarkastusajat. Yksikössä on linjattu, että valvontakohteen tarkastustiheyttä on ainoastaan mahdollista nostaa tarkastuksella tehtävän kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Terveydensuojelun tiimissä on linjattu, että nostettaessa valvontatiheyttä, asiasta on ensin keskusteltava toimijan kanssa ja muutos on kirjattava kohteen valvontatietoihin perusteluineen. Tieto toimitetaan toimijalle myös kirjallisena tarkastuskertomuksessa.

EU-vesilaitosten osalta terveydensuojelussa on linjattu, että säännöllinen valvonta pidetään tasolla 2 tarkastusta/vuosi, eikä määrää puoliteta valtakunnallisen suosituksen mukaisesti. Perusteluna tähän on toimialueen laitosten sijainti useita riskitekijöitä sisältävällä ja muutosherkällä Salpausselän harjualueella. Näiden vesilaitosten jakelualueet sijoittuvat myös laajalle alueelle ja niillä on vesiliitoksia naapurikuntien verkostoihin. Linjauksesta on päätetty yhteistyössä vesilaitosten kanssa.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat

- altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin
- muut mahdollisesti terveystahaitta aiheuttavat tekijät.

Valvontakohdetyypit luokitellaan kolmeen eri riskiluokkaan seuraavasti:

Riskiluokka 3

Kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveystahaitta, esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Riskiluokka 2

Kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveys- tai viihtyisyys-haittaa.

Riskiluokka 1

Kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveys- tai viihtyisyys-haittaa, kun toimituksia on vähän, ne ovat rajoitettuja, altistuvien määrä on pieni, terveysriskit eivät ole merkittäviä, toiminta ei ole herkkä häiriöille, altistusaika on lyhyt (matala riski).

3.9 Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotto toteutetaan pääosin omana viranomaistyönä käyttämällä yhteisiä näytekulustoja. Näytteenotossa on hyväksytty myös toimijoiden järjestämiä viranomaisnäytteenottoja. Laboratoriokilpailutus on tehty ja kesäkuusta 2019 Metropolilab Oy jatkaa sopimuskumppanina 2 + 1 + 1-vuotisella sopimuksella. Laboratorio on Ruokaviraston hyväksymä käytettävien analyysien osalta. Mikäli sopimuslaboratorio teettää analyysejä alihankintana, sen velvollisuus on huolehtia, että käytetty laboratorio on myös Ruokaviraston hyväksymä kyseisiin näytteisiin. Uusintänäytteet, saastumisepäilynäytteet ja vastaavat otetaan pääsääntöisesti omana työnä. Laboratorio vastaa näytteiden kuljetuksesta osaamiskeskuksista laboratorioon kerran viikossa ja kesän näytteenoton ruuhkakuukausina 2 kertaa viikossa. Näytekulujen lisäksi tilapäistä tarvetta varten pyritään järjestämään mahdollisuus toimittaa näytteitä Lahden alueella sijaitsevaan laboratorioon noutopisteeseen. Laboratorio

kanssa tehdyssä sopimuksessa on varauduttu myös häiriö- ja erityistilanteiden vaatimaan näytteiden analysointiin myös laboratorion aukiolosta poikkeavina ajankohtina.

Toimijoiden itse ottamien viranomaisnäytteiden edellyttämät näytteenottajan pätevyys ja kokemusvaatimukset on kuvattu yleisen osan näytteenotto osiossa.

Näytteenotto kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin ja käytettävä aika lasketaan keskiarvona yhden henkilötyötunnin mukaan/näyte. Työaika sisältää näytteenottotyön matka-ajan sekä kaiken näytteiden ja niiden tulosten käsittelyyn käytettävän työajan.

Taulukko 9. Viranomaisnäytteiden määrä ja analyysit 2022- (arvio)

Näytteenotto kohdistu vuosittain 2022	Valvontakohteita (kpl)	Näytteitä* (kpl/v)	Analyysit		
			Mikrobiologinen	Fysikaalis-kemiallinen	Aistinvarainen tai pH ja t/ °C
-					
Viranomaisnäytteet (säännöllinen valvonta)					
Talousvesi					
Stm asetus (1352 /2015)	41	220	x	x	x
Stm asetus (401 /2001)**)	125	115	x	x	x
Uimavesi					
Allas STM asetus (315 /2002)	17	225	x	x	
Uimaranta STM asetus (177 /2008)	6	25	x		x
Uimaranta STM asetus (354 /2008)***)	71	230	x		x
Häiriötilanteet, kuluttajavalitus, terveystvaara tai terveysthaitan selvitys, näytteenotto, mittaukset tai selvitykset (ennakoimaton valvonta)					
Varaus		10	Analyysit tilanteen mukaan		
Yhteensä	260	815			
Työaika		815 h	109 htp/0,5 htv		

*) Kohteiden valvontatutkimusohjelmien, erillisten näytteenottosuunnitelmien ja analyysien mukaisesti tai asetuksen edellyttämä näytteenottomäärä ja analyysit.

***) Näytemäärä sisältää kohdetyypin "talousveden jakelu osana kaupallista ja julkista toimintaa" näytteitä noin 80 kpl.

***) Näytemäärä sisältää aikaisemmin seurattun "muu uimakohde" kohdetyypin (esim. avantouimapaikat ja leirikeskusten uimapaikat) mukaisia näytteitä noin 70 kpl.

3.10 Painopisteet ja projektit

Taulukossa 10 on kuvattu terveydensuojelun valtakunnallisia painopisteitä ja taulukossa 11 on esitetty ympäristöterveyskeskuksen omia painopisteitä. Molemmassa taulukoissa on sarake, jossa kuvataan painopisteen toteutustapaa käytännössä.

Taulukko 10. Terveydensuojelun valvonnan painopisteet vuosina 2020 – 2024 valtakunnallisen terveydensuojelun toimialan valvontaohjelman mukaan.

Kohde	2020 - 2024 Terveydensuojelun painopisteet	Toteutus ja seuranta ympäristöterveyskeskuksessa
Yhtenäinen valvonta ja yhteistyö	Omavalvonnan tukeminen	<p>Toimijoiden tukeminen riskien tunnistamisessa neuvonnalla ja ohjauksella. Laaditaan ohjeistusta toimijoille.</p> <p>Omavalvonnan tukeminen tarkastusten yhteydessä neuvonnalla ja ohjauksella.</p> <p>Vesilaitosten riskien arviointi ja -hallinta tarkastusten painopiste ja valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuus.</p> <p>Painopisteen asioiden seuranta tiimissä sekä viestinnän vuosikellossa</p>
	Elinympäristöterveyden edistäminen (TsL 6 §)	<p>Proaktiivisen toiminnan ja sitä koskevan viestinnän korostaminen omassa toiminnassa.</p> <p>Viranomaisyhteistyö ympäristöterveysriskien selvittämisessä ja vähentämisessä. Esim. maankäyttö, terveyshaittaepäilyjen selvittäminen, sisäilmatyöryhmät, yhteistarkastukset.</p> <p>Häiriötilannevarautuminen, suunnitelmien ajantasaisuus sekä häiriötilanteiden tai osakokonaisuuden harjoittelu. Huomioidaan viranomaisyhteistyö ja epidemiaselvitystyöryhmät. Häiriötilanteiden toimintakortit ja niiden ajantasaisuus.</p> <p>Varautumisen tiimin perustaminen ja sen koordinoimana varautumisen kehittäminen.</p>

Taulukko 11. Ympäristöterveyskeskuksen omat terveydensuojelun painopisteet 2020–2024

Kohde	2020 - 2024 Terveydensuojelun painopisteet	Toteutus ja seuranta ympäristöterveyskeskuksessa
Näkyvyyden lisääminen ja tiedottaminen sekä sähköisen asiointin kehittäminen	Tiedottamisen ja sen tapojen kehittäminen	Kehitetään toimintatapoja ja käytäntöjä omassa tiedottamisessa sekä sovitaan kumppanien kanssa tiedottamisen tavoista ja vastuista mm. uimavesien häiriötilanteissa. Otetaan käyttöön sidosryhmien koulutus 2 kpl/vuosi ja keskustelutilaisuudet sekä aloitetaan uutiskirjeiden julkaisu 2 kpl/vuosi. Jatkokehitys tiimipalavereissa. Suunnitellaan viestinnän vuosikelloon.
Näytteenotto toiminnan suunnitelmallisuuden kehittäminen	Viranomaisnäytteenoton suunnittelu ja toteutus kokonaisuutena koko vuoden osalta	Viranomaisnäytteenoton kokonaissuunnittelu. Huomioidaan erityisesti näytteenottoihin käytettävät matkat ja ajat sekä sujuvuus oman toiminnan kannalta. Näytteenoton toteuttaminen lähimmästä osaamiskeskukselta. Näytteenoton vastuuttaminen ja työnohjaus. Seurataan toteumaa ja sujuvuutta. Palautekeskustelu ja kehitystoimet tiimissä sekä näytteenottoon osallistuneiden kanssa. Liittyy osana käynnissä olevaan valvontamatkojen kilometrien Lean-seurantahankkeeseen.
Häiriötilannetoiminta	Häiriötilannetoiminnan kehittäminen	Varautumisen kehittäminen harjoituspalautteiden pohjalta, harjoittelun suunnittelu ja aikataulutus vuosikelloon. Harjoittelu, ohjekortit ja niiden päivitys. Varautumisen tiimi ohjaa ja seuraa hankkeen etenemistä.
Vati-järjestelmä	Vati-järjestelmän käyttö ja kehitys	Seurataan Vati-ohjelman kehittymistä ja ohjelman mahdollistaessa lisätään ohjelmaan toiminnan tietoja. Edustaja osallistuu Vatin valtakunnalliseen kehitysryhmään.

Projektit, hankkeet ja näytteenotto kuuluvat osana säännöllistä valvontaa. Tarkastus- ja näytemäärät tarkentuvat projektikuvausten ja – ohjeiden valmistuttua. Tarkastukset ovat osa suunnitelmallista valvontaa. Projekteille nimetään vastuuhenkilö ympäristöterveyskeskuksessa, joka vastaa projektiin liittyvästä valmistelusta ja valmistumisesta ajallaan, projektiohjeen laatimisesta sekä projektin ohjauksesta. Projektista vastaava henkilö koostaa projektin tuloksista ympäristöterveyskeskuksen oman yhteenvedon ja alueellisissa/valtakunnallisissa projekteissa vastaa tietojen kokoamisesta ja edelleen toimittamisesta projektin vastuuhenkilölle.

Projekteihin ja hankkeisiin kohdistuvat suunnitelmalliset tarkastukset ja näytearviot on esitetty taulukossa 12. Projektinäytteet otetaan suunnitelmallisen valvonnan näytteinä toimijan

kustannuksella. Ajankäyttö on huomioitu säännöllisen valvonnan resursseissa yleisen osan yhteenvetotaulukossa 2.

Taulukko 12. Valvontaprojektit ja hankkeet 2022-

Valvontaprojekti tai -hanke	Tarkastukset (kpl)	Näytteitä (kpl)
Valtakunnallinen		
Painopistevalvonta, sisältyy säännölliseen valvontaan	Ei	Ei
Aluehallintovirasto		
Ei ole vuonna 2021	0	Ei
Ympäristöterveyskeskus tai alueellinen		
F-kaasutarkastukset 2021	10-15	Ei
Uimahallien pintapuhtaus	Ei	Ei (40-70 luminometritestit TsL osuus)
Yhteensä kpl / arvioitu työaika htv sisältää matka-ajan	15 kpl / 8 htp / 0,04 htv	Testit 6 htp/0,03 htv

Ympäristöterveyskeskuksen vuoden 2022 projektin kuvaus.

Uimahallien pintapuhtausprojekti

Projektissa suunnitellaan ja toteutetaan suurempiin uimahalleihin/kylpylöihin pintapuhtauteen keskittyvä projekti. Projektissa otetaan 4-10 pintapuhtaustestiä jokaisesta kohteesta tarkoitusta varten hankitulla luminometrillä. Tulosten lisäksi projektissa on alustavan tavoitesuunnitelman mukaan tarkoitus laatia omaa käyttöä palveleva ohje näytteiden ottamiseen sekä laitteen tehokkaaseen käyttämiseen valvontatyön tukena. Tulosten sekä laitevalmistajan referenssien perusteella luodaan tulkintaohjeita pintapuhtauden arvioimiseksi erityyppisillä pinnoilla. Projektin suunnitteluun ja toteuttamiseen on tarkoitus käyttää alan opiskelijaa ja projekti ajoittuu helmimaaliskuulle 2022. Projekti myödistuu suunnittelusta, toteutuksesta ja raportoinnista. Projektin tähän osaan arvioidaan käytettävän projektityöntekijän työaika noin 0,1 htv. Lisäksi projekti edellyttää jonkin verran ajankäyttöä neuvontaan ja ohjaukseen myös kohteiden valvojilta. Projektin yhteydessä ei ole tarkoitus tehdä tarkastuksia kohteissa. Projektiin liittyy myös suurtalouskeittiöissä tehtävä vastaavantyyppinen osuus.

4 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTASUUNNITELMA

Valvontasuunnitelmassa on esitetty ympäristöterveyskeskuksen tupakkalainsäädännön valvontatarve sekä suunnitelmallinen, säännöllinen valvonta ja lääkelain valvontatarve, vaikka lääkelain valvontasuunnitelmaa ei lainsäädännössä edellytetä. Valvontasuunnitelmaan sisältyvät säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi muut kunnallisen valvontayksikön vastuulla olevat ja valvontaa tukevat tupakka- ja lääkelain valvonnan tehtävät.

4.1 Myynnin valvonta (tupakka, nikotiini, nesteet)

Tupakkadirektiivin viimeisimmän muutoksen takia tupakanmyyntikohteisiin on vuoden 2019 aikana edellytetty harmaan talouden estämiseen suunnitellut tunnistekoodit. Tämän lisäksi vähittäismyyntipakkauksiin tulee jatkossa jäljitettävyyttä- ja turvaominaisuuksia vaiheittain. Tunnistekoodien olemassaolo sekä tunniste- ja turvaominaisuudet myyntipakkauksissa varmistetaan jatkossa tarkastusten yhteydessä lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tunnistekoodivalvonnan painopiste on vuonna 2020 tehtävässä säännöllisessä valvonnassa. Vuonna 2021 valvonnan painopiste siirretään toimijoiden omavalvonnan tukemiseen.

Tupakkavalvontaa kohdistetaan seuraaviin tekijöihin:

- Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupahakemusten käsittelyyn, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakkajäljitelmiä, nikotiininesteiden, sähkösavukkeiden ja tupakointivälineiden myynnin valvontaan (tuotevalvonta) sekä mainonnan ja muun myynnin edistämistoiminnan valvontaan.
- Markkinointikiellon valvontaan.
- Asuinyhteisöjä koskevien tupakointikieltohakemusten käsittelyyn.
- Tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamisen valvontaan.

Nikotiinikorvaushoitotuotteiden valvonta kohdistuu:

- Myyntilupahakemusten käsittelyyn, myyntipaikkojen ja myynnin valvontaan.

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun ja höyryn kulkeutuminen voidaan lisäksi selvittää myös merkkiainetutkimuksella. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen säännölliseen valvontaan ei suunnitella näytteenottoa. Näytteenotto voi tulla kyseeseen valitustapausten käsittelyn yhteydessä, esimerkiksi mainonta ja myynninedistäminen, tupakointikiellot ja -rajoitukset (savumerkkiainetutkimus) tai tupakka- ja nikotiinituotteet, tupakointivälineet tai – jäljitelmät (tuotenäyte, kulutustavara). Uusintänäytteenoton tarpeellisuus harkitaan tapauskohtaisesti.

4.2 Tupakointitilojen valvonta

Ravintoloiden tupakointitilojen valvonnassa kiinnitetään erityisesti huomiota tupakointitilan omavalvontavelvoitteiden toteutumiseen, laitteiston huoltoon sekä toimivuuteen. Tupakkatiloista ei saa levitä savua niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tupakointitilojen valvontaa tehdään

kohteissa muun tarkastustoiminnan yhteydessä ja tarvittaessa myös tupakansavuvälitusten yhteydessä. Viime vuosina tupakointitilojen määrä ravintoloissa on vähentynyt ja niitä on toimialueella käytössä enää yksittäisiä.

4.3 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot

Asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemusten määrä on viime vuosina ollut yksittäisiä tapauksia, mutta kielloja hakeneet yhteisöt ovat olleet usein isoja ja siksi niistä on aiheutunut myös melko iso työmäärä. Tämä työ kuuluu ennakoimattomaan valvontatyöhön, mutta työmäärään varaudutaan ja tarvittavat tarkastukset ja hallinnolliset toimenpiteet tehdään. Valvonnassa varaudutaan myös kieltopäätösten valvontaan ja mahdollisiin niitä seuraaviin hallinnollisiin päätöksiin. Valvonta ja asiaa koskevat hallinnolliset päätökset ovat hakijoille maksullisia.

4.4 Muu valvonta

Ympäristöterveyskeskuksessa varataan resursseja myös ennakoivaan työhön, toimimiseen asiantuntijana sekä yhteistoimintaan alan kumppanien kanssa. Perinteisen valvontatyön lisäksi tupakkalainsäädäntö huomioidaan ennakoivassa valvontatyössä kuten annettavissa lausunnoissa sekä kumppanitapaamisissa esimerkiksi tapahtumajärjestäjien kanssa. Vuoden 2022 alussa tulee todennäköisesti voimaan uusi tupakkalaki, joka muun muassa laajentaa tupakointikielloja koskemaan yleisiä uimarantoja ja lasten leikkikenttiä. Tämä lakimuutos edellyttää terveydensuojelulta aiheeseen liittyvää tiedottamista toimijoille sekä myös valvonnan kohdentamista esimerkiksi terveydensuojeluvälitusten yhteydessä. Myös markkinavalvontaan on tulossa lisää tehtäviä, jotka resursoidaan säännöllisen valvonnan tehtäviin. Valviran antaman ohjauksen mukaan valmisteilla olevien laki- ja direktiivimuutosten aiheuttamiin uusiin tehtäviin varaudutaan valvonnan suunnittelussa vaikka lainsäädäntö ei olekaan voimassa valvontasuunnitelman laatimisen ajankohtana. Tarvittaessa terveydensuojelulla on mahdollisuus järjestää koulutusta tai jakaa keskitettyä neuvontaa ja ohjausta toimialueen toiminnanharjoittajille. Vuonna 2022 terveydensuojelun uutiskirjeiden julkaisu ulotetaan myös tupakkalainsäädännön alueelle julkaisemalla ainakin yksi uutiskirje.

Muussa valvontatyössä varataan resurssia myös valitusten, ilmiantojen tai muiden suunnittelemattomien valvontatapausten selvittämiseen. Nämä priorisoidaan säännöllisen valvonnan edelle, koska niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Taulukko 13. Tupakka- ja lääkelain mukaisten kohteiden määrät ja tarkastukset kohdetyypeittäin vuonna 2021

Tupakka- ja lääkelain mukainen kohdetyyppi	Kohdemäärä 2021	Tarkastukset 2021
Tupakointikiellot ja rajoitukset		
Ravintola tai muu ravitsemusliike, jossa on erillinen tupakointitila	3	3
Myyntipaikat		
Tupakkatuotteiden vähittäismyynti	120	51
Nikotiinikorvaustuotteiden myyntilupa-asiat, myynti ja esilläpito	75	31

4.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö

<p>SUUNNITELMALLISET</p>	<p>Tarkastuksen yleinen sisältö</p> <p>Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020-2024, www.valvira.fi</p> <p>Valviran tupakka-extranet->uudet valvontalomakkeet</p> <p>Lainsäädäntö www.finlex.fi</p>
<p>Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin tarkastus, valsu</p>	<p>Sisältää tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaan liittyvät asiat. Tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden, tupakkajäljitelmien ja nikotiininesteiden myynnin järjestelyihin, myyntiin, omavalvontaan, mainontaan ja esilläpitoon liittyvät asiat sekä näiden tuotepakkauksiin liittyvät asiat. Tarkastuksessa siirytään käyttämään Valviran laatimaa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikan tarkastuslomaketta.</p> <p>Lääkelain mukaisessa nikotiinikorvaushoitotuotteiden myynnin tarkastuksessa tarkastetaan myynti, myyntilupaan liittyvät asiat ja omavalvonta.</p>
<p>Tupakointikiellot ja rajoitukset, valsu</p>	<p>Sisältää ravintoloiden tupakkatilojen valvontaa. Valvonnassa kiinnitetään huomioita omavalvontaan, laitteiston huoltoon ja toimivuuteen, tupakkatilojen luvanvaraisuuteen. Tarkastuksissa siirytään käyttämään Valviran laatimaa Tupakointikieltojen ja -rajoitusten tarkastuslomaketta. Tarkastus, joka tehdään toiminepidepyynnön perusteella, voi sisältyä säännöllisen valvonnan tarkastukseen, jolloin siitä veloitetaan säännöllisen valvonnan osuus.</p>
<p>ENNAKOIMATON VALVONTA, ei valsu</p>	
<p>Uusintatarkastus</p>	<p>Tarkastus, joka tehdään tarkastusten perusteella annettujen määräysten noudattamatta jättämisen valvomiseksi tai paikkokeinon (kielto, myyntiluvan peruuttaminen, teettämisuhka, uhkasakko) valvomiseksi tai kirjallisen huomautuksen, varoituksen tai kehotuksen valvomiseksi. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päättää toimialajohtaja.</p>
<p>Tarkastus, myyntilupapäätöksen johdosta</p>	<p>Sisältää tupakkatuotteiden tai tupakointivälineiden myynti, myyntilupaan liittyvät asiat, omavalvonta sekä tupakan, tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja tupakkajäljitelmien mainonta myyntipaikassa tai tukkumyyntipaikassa. Erityisesti toimijanvaihdostapauksissa voidaan toteuttaa myös asiakirjatarkastuksena. Lääkelain mukaisessa tarkastuksessa nikotiinikorvaushoitotuotteiden osalta edellä mainitut soveltuvat seikat.</p>
<p>Tarkastus, ilmoituksen tai valituksen johdosta</p>	<p>Tupakkatuotteiden vähittäismyynnin valvontaa. Tupakointikiellon tai -rajoitusten valvontaa. Sisältö vaihtelee asian mukaan. Näitä ovat mm. asiakasvalitukset, viranomaisilmoitukset tai muun valvonnan yhteydessä havaittu tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamiseen liittyvä epäkohta. Esimerkiksi yleisötilaisuuksissa, päiväkodeissa ja kouluissa.</p>
<p>Tarkastus, asuinyhteisön tupakointikieltohakemus</p>	<p>Sisältää tupakansavun esiintymisen ja kulkeutumisen tarkkailua. Tarkastus liittyy osana hallinnolliseen päätökseen asuinyhteisön tekemästä tupakointikieltohakemuksesta.</p>
<p>Näytteenotto</p>	<p>Merkkisavututkimus, esimerkiksi valvontakeinojen käytön, tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnan, yhteydessä (Työterveyslaitoksen menetelmä ja ohjeet). Aistinvarainen tutkimus on kuitenkin ensisijainen tutkimus. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus. Näyte ja näytteenotto on asiakkaalle maksullinen.</p>

4.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden valvontatarpeen lähtökohtana on käytetty valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa 2020 – 2024 esitettyjä tiheyksiä. Valvontatiheys tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonnassa on 0,3 ja tukku- sekä vähittäismyynnin valvonnassa 0,5. Tarkastustiheyttä voidaan lisätä riskinarvioinnin perusteella. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan esitettyjä valvontatiheyksiä ei ole perustetta alentaa edes riskinarviointiin perustuen. Lääkelain myynnin valvontatiheys (0,5) on sama kuin tupakkatuotteiden myynnin valvontatiheys.

Valvontakohteiden tarkastustarpeen määrittäminen riskiperusteisesti kaikille kohteille on tehty vuonna 2018 ja tämän jälkeen tarkastustarve arvioidaan tarkastusten yhteydessä.

Tarkastustiheyttä lisätään vähintään 0,5 tarkastuksella / vuosi

1. jos edellisessä ja tehdyssä tarkastuksessa on tullut ilmi rikkomuksia tai toimijan asenne on muulla tavoin kielteinen ja piittaamaton tupakkalain säännöksiin.
2. jos omavalvonta on puutteellista (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat).
3. jos tupakansavulle altistuvien ihmisten määrä on suuri ja/tai on erityisryhmiä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat).

4.7 Näytteenotto

Tupakkalainsäädännön mukaiseen valvontaan ei suunnitella näytteenottoa. Valvonta tupakansavun osalta perustuu pääsääntöisesti aistinvaraiseen havainnointiin.

4.8 Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uuden tarpeet.

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohdetyyppeihin voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyypin on valvontaohjelman painopistealueena. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä.

Jos muun tarkastustoiminnan yhteydessä syntyy epäily puutteista, niin tehdään kohteeseen tarkastus. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Mikäli tupakka- tai lääkelain mukaisessa säännöllisen valvonnan tarkastuksessa havaitaan puutteita, kohde tarkastetaan myös seuraavana vuonna.

Valtakunnalliset painopistealueet

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

Painopistevalvonnan toteutus ympäristöterveyskeskuksessa:

Ympäristöterveyskeskuksessa keskitytään valvonnassa valtakunnallisten painopisteiden huomioimiseen suunnitelmakaudella, eikä valvontaan aseteta erikseen omia painopisteitä.

1. Omavalvonnan tukeminen

Tupakkalaissa on erikseen säädetty toiminnanharjoittajien omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta niin myynnin kuin tupakointitilojenkin suhteen. Vuonna 2021 ympäristöterveyskeskuksessa on tehty tarkastus suurimpaan osaan tupakanmyyntikohteista ja siinä yhteydessä on painotettu myynnin omavalvonnan neuvontaa ja ohjausta. Ennen tarkastusten tekemistä kohteita tiedotettiin asiasta ja niille lähetettiin saateen kanssa ennakkokyselylomake, joka läpikäytiin tarkastuksen yhteydessä. Tällä menettelyllä saatiin lisättyä valvonnan näkyvyyttä sekä vaikuttavuutta ja saatiin työkalu valvontakohteiden riskinarvioinnin kehittämiseen. Omavalvonnan tukemista valvontakohteissa jatketaan normaalin valvontatyön yhteydessä ja vuoden 2022 alussa tehdään tarkastukset vielä niihin kohteisiin, jotka jäivät pois vuoden 2021 painopistehankkeesta.

2. Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Tämä painopiste kohdistuu koko suunnitelmakauden valtakunnallisen valvontaohjelman teemaan yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Terveysturvallisuudessa painopisteen mukainen työ käynnistetään 2021 verkostoitumalla paikallisella tasolla ehkäisevää päihdetyötä tekevien viranomaisten kanssa ja osallistumalla alueellisen päihdetyön seutukoordinaatioryhmään. Ryhmän yhteistyötapaamisissa keskustellaan tarkemmin yhteistyön tavoista. Työ aloitetaan käymällä läpi eri tahojen toimialat ja toimintatavat. Terveysturvallisuus voi tuoda ryhmään näkemyksiä mm. tupakkatuotteiden myynnin ja savuttomuuden valvonnasta. Toisaalta terveysturvallisuusviranomaisen voi saada luotettavaa ja ajankohtaista tietoa alueen päihdeidenkäytöstä, joka voidaan huomioida valvontatyössä. Tarkastustoiminnan yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota savuttomuuden neuvontaan ja ohjaukseen lasten ja nuorten kohteiden tarkastuksilla, esim. koulut. Painopiste otetaan terveysturvallisuuden tiimikokouksissa listalle ja seurantaan. Painopisteen toimenpiteiden, seurantakoordinaatioryhmän yhteistyön sekä tarkastushavaintojen perusteella päätetään johtoryhmässä erikseen jatkotoimenpiteistä. Toiminnassa huomioidaan myös mahdollinen valtakunnallinen painopisteen ohjaus.

3. Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisyhteistyö

Vuosina 2020-2021 tupakkatuotteiden myynnin painopistevalvontaa tehdään savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uusiin pakollisiin turvaominaisuusmerkintöihin sekä yksilöllisiin tunnisteisiin. Viranomaisten välistä yhteistyötä painotetaan vuosien 2022-2024 valvonnassa niillä valvonnan osa-alueilla, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä toimivaltaa. Painopistevalvonta ei tarvitse erillistä seurantaa, koska poikkeavuudet käsitellään erikseen muun muassa hallinnollisin toimin.

5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA

JOHDANTO

5.1 Eläinlääkintähuolto kunnassa

Eläinlääkintähuoltoon kuuluvina velvollisuuksina kunnan on huolehdittava peruseläinlääkintäpalvelujen ja päivystyksen järjestämisestä, eläinsuojeluvallonnasta, eläinperäisen alkutuotannon elintarvikevalvonnasta, ante mortem-lihantarkastuksesta, eläintautien valvonnasta ja vastustuksesta, sivutuotevalvonnasta sekä eläinten tuonnin ja viennin valvonnasta.

5.2 Toimintaympäristö

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä vastaa eläinlääkintähuollon järjestämisestä Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen, Pukkilan ja Sysmän kuntien alueella. Valvontaeläinlääkärit ovat valtuutettu toimimaan myös Lahden alueella. Yhtymässä on ympäristöterveyskeskus, jonka tulosalueita ovat eläinlääkintähuolto sekä terveydensuojelu. Toiminnasta vastaa toimialajohtaja ja eläinlääkinnässä eläinlääkintäjohtaja.

Suurin osa yhtymän jäsenkunnista on maatalousvaltaisia kuntia. Tilakäyntien ja vastaanottokäyntien määrät ovat lisääntyneet. Vapaa-ajan asukkaiden runsas määrä lisää lomakausina huomattavasti pieneläinhoitotapauksia.

Yhtymän alueella ja välittömässä läheisyydessä on myös yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tarjoajia. Lahdessa toimii neljä pieneläimiin erikoistunutta eläinlääkäriasemaa, Hollolassa kaksi ja Heinolassa yksi. Orimattilassa toimii yksityinen hevosklinikka sekä pieneläinvastaanotto. Tämän lisäksi yhtymän alueella on sekä pieneläin- että hyötyeläinpraktiikkaa sekä terveydenhuoltoa tekeviä yksityisiä eläinlääkäreitä. Pieneläinklinikat ovat auki lauantaisin ja joillakin on myös iltavastaanottoja.

5.3 Eläinlääkintäpalvelut

5.3.1 Henkilöstö ja resurssit

Yhtymän palveluksessa on 10 kunnaneläinlääkäreitä sekä kaksi valvontaeläinlääkäreitä. Valvontaeläinlääkäri vastaa niistä valvontatehtävistä, joista on mahdollista saada korvaus valtion varoista. Kunnaneläinlääkärit avustavat tarvittaessa valvontaeläinlääkäreitä sekä vastaavat lisäksi kunnalle kuuluvista valvontatehtävistä. Kunnaneläinlääkäreille on osoitettu vastuualueet. Erikoisosaamista pyritään hyödyntämään koko yhtymän alueella.

Iitin kunnaneläinlääkäri siirtyy yhtymän palvelukseen kunnan ympäristöterveydenhuollon palvelujen siirtyessä Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymään. Vuoden 2021 alusta kunnaneläinlääkärien lepoaikavaatimusten tiukentuessa täytetään myös uusi kunnaneläinlääkäriin virka, jonka tehtäväkuvaan kuuluu ensisijaisesti eläinlääkäreiden päivystysvapaiden ja vuosilomien sijaistaminen. Tämän jälkeen yhtymän palveluksessa on kymmenen kunnaneläinlääkäreitä sekä kaksi valvontaeläinlääkäreitä.

Eläinlääkintähuollon kokonaishenkilöstöresurssi vuonna 2022 on 12,9 htv.

Elintarvikelain mukaisiin valvontatehtäviin on osoitettu 0,2 htv.

Taulukko 1. Eläinlääkintähuollon henkilökunta ja vastualueet 2022

Henkilö	Virkanimike	Toimipiste	Vastuualue
Riikka Lasonen	eläinlääkintäjohtaja	Asikkala	hallinto, terveydenhuolto, hevoset
Mari Friman	eläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Orimattila	terveydenhuolto
Jaana Häyhä	eläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Asikkala	eläintaudit, vesiviljelyval- vonta
Anni Pekkala-Mikkonen	eläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Hollola	kananmunapakkaamot, siipikarjan salmonellavalvonta, eläintaudit
Marita Johansson	eläinlääkäri	Kärkölä	alkutuotannon valvonta
Avoinna	eläinlääkäri	Hartola	
Taina Rautell	eläinlääkäri	Iitti	vierasainenäytteet, terveydenhuolto
Tuomo Tuuli	eläinlääkäri (virka avoinna)	Heinola	pieneläimet, hevoset
Arja Tulppo	kunnaneläinlääkäri	Sysmä	terveydenhuolto
Jenni Nieminen	kunnaneläinlääkäri		sijaistaminen
Anna Färkkilä-Dojka	valvontaeläinlääkäri	Orimattila	eläinsuojelu, eläintaudit, sivutuotevalvonta, eläinten tuonti ja vienti
Kaisa Kotamäki	valvontaeläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Orimattila	eläinsuojelu, eläintaudit, sivutuotevalvonta
Kirsi Hakkala, Tiina Kirsi	toimistosihteerit	Hollola	toimistotyöt

Myrskylän, Pukkilan ja Orimattilan länsiosan peruseläinlääkinnän palvelut on järjestetty erillisellä ostopalvelusopimuksella Helsingin yliopistolliselta tuotantoeläinsairaalta.

5.3.2 Henkilöstön koulutus

Jokaisella kunnaneläinlääkärillä tulee olla mahdollisuus osallistua peruseläinlääkinnän, oman erikoisosaamisalueensa sekä valvontatehtäviin liittyviin koulutuksiin. Näitä ovat Ruokaviraston ja ESAVIN järjestämät maksuttomat koulutus- tai neuvottelupäivät sekä tämän lisäksi esim. Suomen Eläinlääkäriliiton, Fennovet Oy:n, eläinlääkäreiden erikoisyhdistysten ja HY:n järjestämät koulutukset. Lähivuosina yksi koulutuksen painopistealue on terveydenhuolto. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat valmiuseläinlääkäreille järjestettyihin koulutuksiin ja harjoituksiin. Koulutuspäivien lukumäärä tulisi olla vähintään 8 - 10 pv/v/eläinlääkäri. Kehityskeskusteluiden yhteydessä tehdään henkilökohtaiset koulutussuunnitelmat. Yleinen koulutussuunnitelma on liitteenä (liite 4).

5.3.3 Henkilöstön rekrytointi

Yhtymässä on oma rekrytointiosasto ja rekrytointiohjeistus. Täyttölupa täytyy hakea vakituisille ja yli kuuden kk:n pituisille määräaikaisille. Yhtymän johtoryhmä käsittelee vakituisten virkasuhteiden täyttöluvat ja toimialajohtaja hyväksyy täyttöluvat johtoryhmän päätöksen mukaisesti. Yli kuuden kuukauden pituisten määräaikaisten virkasuhteiden täyttöluvan hyväksyjänä toimii eläinlääkintäjohtaja. Jos määräaikainen virkasuhde on alle kuusi kk, täyttölupaa ei tarvitse hakea vaan eläinlääkintäjohtaja määrittelee rekrytointitarpeen budjetin puitteissa.

Hakemusten perusteella kutsutaan haastateltaviksi tarvittava määrä hakijoita. Henkilöiden kelpoisuusvaatimukset varmistetaan todistusten perusteella ja tarvittaessa vielä Ruokaviraston rekistereistä.

Vuosilomien, aktiivivapaiden ja koulutuspäivien ajaksi on mahdollista palkata ulkopuolinen sijainen sovittujen periaatteiden mukaan. Käytössä on sijaislista, jonka perusteella lähetetään tieto tarjolla olevista sijaisuuksista. Alle yhden viikon vapaissa keskinäinen sijaistaminen on ensisijainen vaihtoehto. Tästä on tehty paikallinen sopimus.

5.3.4 Tietojärjestelmät

Yhtymän strategian yksi painopistealue on teknologian hyödyntäminen ja tietojärjestelmien tehokas käyttö. Eläinlääkinnässä mahdollisia kehitettäviä kohteita ovat muun muassa mobiilipalvelujen käyttöönotto sekä tietotekniikan hyödyntäminen tilastoinnissa ja raportoinnissa.

Eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmiä ja rekistereitä pyritään käyttämään aktiivisesti valvonnan työkaluina. Kartturin, Eläintenpitäjärekisterin ja Pikantin käyttöoikeudet on tarkoitus saada kaikille eläinlääkäreille, Traces valvontaeläinlääkäreille ja osalle kunnaneläinlääkäreistä, samoin kuin Eliten ja Elviksen korvaava Elvi sitten, kun se tulee kunnaneläinlääkäreiden käytettäväksi. Kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on käytössä Provet-eläinlääkintäohjelmisto. Jotta tietojärjestelmien käyttö olisi mahdollisimman tehokasta, pyritään osallistumaan niitä koskeviin koulutuksiin.

5.3.5 Yhteistyö ja viestintä

Valvontaa pyritään suorittamaan yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa. Vuosittaisilla ESAVI:n järjestämällä neuvottelupäivillä käydään läpi ajankohtaisia asioita. Lisäksi ollaan yhteydessä puhelimen ja sähköpostin välityksellä. Muita yhteistyötahoja valvonnassa ovat poliisi, Ely-keskus, ympäristöviranomaiset, rakennusvalvonta, terveydensuojelu sekä sosiaali- ja terveystoimi. Moniongelmaisissa kohteissa yhteistarkastukset ovat osoittautuneet tehokkaiksi. Alueellisen yhteistyön kehittämiseksi on järjestetty säännöllisiä tapaamisia poliisin ja eläinlääkäreiden kesken.

Erityistilanteita varten ympäristöterveyskeskuksessa on valmistunut häiriötilannesuunnitelma sisältäen hälytyskaavion ja nimetyn erityistyöryhmän poikkeustilanteita varten (ruokamyrkytykset, eläinperäisten elintarvikkeiden välityksellä leviävät tartuntataudit, zoonoosit). Häiriötilanteisiin varautumista on esitelty luvussa 1.9.

Viestintään kuuluvat tiedottaminen, neuvonta ja opastus sekä asiakaspalvelu. Työntekijöiden ajantasaiset yhteystiedot löytyvät kuntayhtymän kotisivuilta. Yhtymän kotisivujen löytymistä jäsenkuntien kotisivujen kautta on testattu ja annettu palautetta, mikäli tämä on osoittautunut hankalaksi. Yhtymässä on tiedotuksesta ja viestinnästä vastaava henkilö. Ympäristöterveydenhuollon osalta pääasiallinen tiedotusvastuu on toimialajohtajalla, joka koordinoi ja jakaa tiedottamisvastuuta eri tilanteissa. Tiedottamisessa käytetään internet-sivuja, lehti-ilmoituksia, infolehtisiä postin välityksellä, paikallisten järjestöjen (esim. MTK) yhteissähköpostitusta, meijerin tiedonvälityskanavia (maitoauto). Ympäristöterveyskeskuksessa on tiedotussuunnitelma. Yhtymän eläinlääkinnän kotisivujen sisältö uudistettiin entistä kattavammaksi v. 2020.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan jatkuvan asiakaspalautejärjestelmän avulla sekä erikseen projektina toteutetuilla kyselyillä.

5.3.6 Toimipisteet ja varustelu

Kaikissa yhtymän toimipisteissä on vastaanottotilat lemmikkieläinten hoitoa varten. Tavoitteena on, että toimipisteissä on vähintään peruseläinlääkinnän edellyttämä varustelutaso sisältäen potilasturvallisuuteen vaikuttavat asiat, kuten mm. kunnollinen pieneläinvaaka sekä lisähappi

anestesiapotilaille ja työturvallisuuteen liittyvät varusteet, kuten astutusliinat, kuonokopat, kissahanskat ja turvasaappaat. Päivystysluonteinen yöpyminen on mahdollista Asikkalan, Hartolan, Hollolan ja Kärkölän toimipisteissä.

Kaikilla eläinlääkäreillä on kannettava tietokone, jossa on Provet- eläinlääkariohjelma. Tilakäyn- neillä käytettävä kannettava ultraäänilaite on käytössä Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölän, Orimattilan ja Sysmän toimipisteissä. Lemmikkien tutkimuksiin vastaanotolla käytettävä ultraäänilaite on Asikkalan, Hollolan, Kärkölän, Orimattilan ja Sysmän toimipisteissä. Kaikissa toimipisteissä on käytettävissä laite hammaskiven poistoon pieneläimille. Sähköinen hammasraspi hevosten hammashoitoihin on litin toimipisteessä sekä yhteiskäytössä Asikkalan ja Hollolan toimipisteissä. Tämän lisäksi eläinlääkäreillä on käytössä itse hankkimiaan laitteita ja välineitä.

Toimipisteissä on puhelinaika arkaamuisin klo 8 - 9 ajanvarauksia varten. Orimattilassa puhelinaika on klo 10 ja litissä klo 9.30 saakka. Virka-aikana eläinlääkärit ovat tavoitettavissa kiireellisiä asioita varten matkapuhelimista. Akuutteja sairastapauksia lukuun ottamatta praktiikka perustuu ajanvarauksella sovittuihin käynteihin vastaanotolla tai tiloilla. litin vastaanotolla toimii aamupäivisin vastaanotto ilman ajanvarausta.

Asikkalan ja Padasjoen toimipiste

Kanavatie 11

17200 Vääksy

Jaana Häyhä, Riikka Lasonen

(03) 766 1179, 044 729 7827 (Häyhä), 044 729 7765 (Lasonen)

Toimipiste toimii yhteisvastaanottona kahdelle eläinlääkärille. Riikka Lasonen hoitaa hevospraktiikkaa ja nautojen terveydenhuoltokäyntejä tarvittaessa koko pohjoisella alueella. Jaana Häyhä toimii valmiuseläinlääkärinä.

Toimipisteessä on tilat pieneläinten perushoitotoimenpiteitä varten. Toimenpidehuoneen lisäksi toimipisteessä on pieni odotustila, toimisto, sijaisen lepohuone, joka toimii myös toimistona, sekä varasto ja lämmin autotalli.

Hartolan toimipiste

Terveystie 1 A

19600 Hartola

044 729 7764

Toimipisteessä on tilat pieneläinten toimenpiteitä varten. Tilat käsittävät odotusaulan, tilavan toimenpidehuoneen, toimistohuoneen, sosiaalitilat ja lämpimän autotallin. Praktiikka painottuu pieneläinten hoitoon.

Heinolan toimipiste

Reumantie 2

18100 Heinola

Tuomo Tuuli

044 729 7942

Toimipisteessä, jossa on kattavat mahdollisuudet pieneläinten hoitoon ja tutkimuksiin mukaan lukien röntgen, toimii myös yksityinen hyvin varustettu eläinlääkintäasema. Toiminta on pieneläinpainotteista. Muista toimipisteistä lähetetään tarvittaessa potilaita jatkotutkimuksiin Heinolan toimipisteeseen.

Hollolan toimipiste

Parinpellontie 2 B

16710 Hollola kk

Anni Pekkala-Mikkonen

044 729 7906

Toimipisteessä on vastaanottotilat pieneläimiä varten sisältäen odotustilan, toimenpidehuoneen, leikkaushuoneen, pienet sosiaalityilat ja lepoahuoneen päivystäjää/sijaista varten.

Iitin toimipiste

Rautatienkatu 27

47400 Kausala

Taina Rautell

044 482 3362

Toimipisteessä on tilat pieneläinten perushoitotoimenpiteitä varten: vastaanottohuone ja pieni leikkaushuone. Lisäksi pieni odotustila, toimisto, sijaisen lepoahuone, varasto ja lämmin autotalli. Autotallissa on hevosen pakkopilttuu.

Kärkölän toimipiste

Rinnetie 2 as 1

16600 Järvelä

Marita Johansson

044 729 7800

Toimipisteessä on tilat pieneläinten perushoitotoimenpiteitä varten ja lisäksi on toimisto, lepoahuone ja lämmin autotalli.

Orimattilan toimipiste

Kotiseututie 4 b

16300 Orimattila

Mari Friman

050 035 1446

Toimipisteessä on vastaanotto pieneläimiä varten käsittäen toimenpidehuoneen, odotustilan ja toimistotilat.

Sysmän toimipiste

Pusukuja 12

19700 Sysmä

Arja Tulppo

044 729 7762

Toimipisteessä on vastaanotto pieneläimiä varten käsittäen toimenpidenhuoneen, odotustilan ja toimistotilat.

Valvontaeläinlääkärit

PL 1100

15871 Hollola

Anna Färkkilä-Dojka, Kaisa Kotamäki

044 729 7904 (Färkkilä-Dojka), 044 729 7779 (Kotamäki)

5.3.7 Peruseläinlääkintä virka-aikana

Peruseläinlääkintäpalveluihin sisältyy perustason terveyden- ja sairaanhoito, yksinkertaiset kirurgiset toimenpiteet, neuvonta, akuuttien sairastapausten hoito ja ensiapu, eläinten lopettaminen, todistusten kirjoittaminen sekä terveydenhuoltotyö sekä puhelinneuvonta.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä tuottaa peruseläinlääkintäpalvelut seuraavien kuntien alueella: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki, Sysmä. Helsingin yliopistollinen tuotantoeläinsairaala hoitaa peruseläinlääkintäpalvelut erillisellä sopimuksella Myrskylän ja Pukkilan kunnissa sekä Orimattilan länsiosissa.

Eläinlääkäreiden työtehtävien päällekkäisyyttä helpottamaan on yhtymässä laadittu yhteistyöohje. Se perustuu parityötyöskentelyyn. Kokonainen tai osa työpäivästä voidaan rauhoittaa valvontatehtäviä, toimistotöitä, leikkausiltoja, ajanvarauspotilaita ym. tehtäviä varten. Tällöin puheluliikenne ja akuuttipraktiikka ohjataan lähialueella toimivalle työparille.

Virka-aikana tavoitteena on, että kiireellinen eläinlääkärin apu on saatavissa kolmen tunnin sisällä ja kiireetön ajanvarauksella kahden viikon sisällä.

5.3.8 Peruseläinlääkintä päivystysaikana

Eläinlääkäripäivystys on järjestetty arki-iltaisain klo 16–8 ja viikonloppuisin perjantaista klo 16 maanantaiaamuun klo 8. Arkipyhinä ja yleisinä vapaapäivinä ovat vastaavat ajat.

Yhtymän alueella on kolme erillistä päivystysaluetta:

- alue 1 käsittää yhtymän kunnista kunnat Hollola, Iitti ja Kärkölä sekä päivystyssopimuksella Lahden kaupunki. Päivystysringissä on viisi eläinlääkärinä.
- alue 2 käsittää yhtymän kunnista kunnat Asikkala, Hartola, Heinola, Padasjoki ja Sysmä. Päivystysringissä on viisi eläinlääkärinä.
- alue 3 käsittää yhtymän kunnat Myrskylä, Orimattila ja Pukkila. Päivystyksestä vastaa sopimuksella Helsingin yliopistollinen tuotantoeläinsairaala.

Edellä mainittujen päivystysten lisäksi yhtymässä on osittainen eriytetty pieneläinpäivystys. Se käsittää kaikki kolme päivystysaluetta. Viikonloppuisin päivystys on perjantaina klo 16–20, lauantaina ja sunnuntaina klo 8–20. Arkipyhinä ja yleisinä vapaapäivinä sovelletaan lauantain ja sunnuntain kellonaikoja ja näitä edeltävänä työpäivänä perjantain aikoja.

Arki-iltaisain sekä viikonloppuisin ja pyhäpäivinä yöaikaan pieneläinpäivystystä ei ole eriytetty. Potilasmäärät tänä aikana ovat melko vähäiset ja suurin osa työstä on puhelinneuvontaa. Kahden alueen päivystystämisen yhdistämistä arki-iltaisain ja viikonloppuisin on kokeiltu etupäivystäjä-takapäivystäjä-järjestelyllä, mikä vähentää päivystysrasitusta. Vaativaa hoitoa tarvitsevien pieneläinpotilaiden varalta Evidensian kanssa on tehty takapäivystys sopimus. Potilaita voidaan lähettää joko Hattulan tai Tammiston päivystävään eläinsairaalaan. Sopimus on voimassa päivystysaikana silloin, kun eriytetty pieneläinpäivystys ei ole voimassa.

Yhtymässä on päivystyksessä keskitetty yhteydenotonnumero. Numerot ovat erikseen pieneläimillä ja suurelaimilla ja ne ovat samat koko yhtymän alueella. Molemmat numerot ovat maksullisia. Päivystäjät kirjautuvat palvelunumeron välityksellä oman alueensa päivystäjiksi, samoin pieneläinpäivystäjiksi. Silloin kun eriytettyä pieneläinpäivystystä ei ole, pieneläinpäivystysnumeroon soitetut puhelut ohjautuvat suurelaiminpäivystäjälle. Päivystysnumerot ovat viikoittain paikallisten lehtien ilmoitussivuilla.

Eriytetyn pieneläinpäivystyksen laatua valvotaan seuraamalla päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden henkilöllisyyttä ja ammatillista pätevyyttä. Lisäksi asemilta on pyydetty käytössä olevat hinnastot. Asiakastytyväisyyttä seurataan jatkuvan asiakaspalautemahdollisuuden sekä projektiluonteisten asiakaskyselyiden avulla. Kerran vuodessa järjestetään kaikkien päivystysosapuolien välinen tapaaminen, jonka tarkoituksena on kehittää toimintaa ja yhteistyötä sekä käsitellä saatua palautetta.

5.3.9 Terveydenhuolto, Naseva ja Sikava

Tuotantoeläinten terveydenhuoltotyö on osa elintarvikeketjun laatutyötä, jolla varmistetaan ja edistetään eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja varmennetaan tuotannon vastuullisuutta. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi eläinten terveyteen, tuotukseen, hyvinvointiin sekä sairauksien ennaltaehkäisyyn liittyviä asioita. Terveydenhuoltokäyntejä voidaan tehdä myös tautiongelmien selvittämiseksi. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys kasvaa tuotantoyksiköiden koon kasvaessa. Nautojen Naseva- ja sikojen Sikava-järjestelmiä hyödynnetään myös lakisääteisen ketjuinformaatiotiedon tuottamisessa sekä kirjanpito vaatimusten täyttämässä.

Tilakäyntien perusteella tilalle laaditaan vähintään kerran vuodessa kirjallinen terveydenhuoltosuunnitelma. Lisäksi tarvittaessa laaditaan lääkityssuunnitelma tilalla esiintyvien tautien hoitamiseksi. Yhteen terveydenhuoltokäyntiin ja sen perusteella laadittavan terveydenhuoltosuunnitelman laatimiseen kuuluu noin yhden työpäivän verran työaika.

Terveydenhuoltokäyntejä tehdään terveydenhuoltosopimuksen tehneille tiloille kansallisten terveydenhuolto-ohjelmien edellyttämällä tiheydellä: nautatiloille kerran vuodessa ja sikatiloille 4-6 kertaa vuodessa. Niille tiloille, joille luovutetaan lääkkeitä varalle tulevia sairastapauksia varten, tehdään terveydenhuoltokäyntejä tiheämmin (4-24 kertaa vuodessa) tilan eläinmäärästä riippuen.

Suurin osa ammattimaisesti toimivista tuotantoeläintiloista on liittynyt terveydenhuoltojärjestelmiin Nasevaan ja Sikavaan. Iitin tilojen myötä terveydenhuoltosopimusten määrä yhtymän alueella lisääntyi noin 10 %:lla. Vuonna 2015 käynnistynyt Ruokaviraston rahoittama Neuvo 2020-tilaneuvontajärjestelmä, joka korvaa terveydenhuoltokäynnin kustannukset tiloille, jatkuu vielä vuoden 2022 ajan. Neuvo-terveydenhuoltokäyntien valtuutus on kuudella yhtymän eläinlääkärillä sekä tuotantoeläinsairaalaalla.

Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä yhtymän alueella koordinoi eläinlääkintäjohtaja Riikka Lasonen. Tuotantoeläinten terveydenhuoltoon perehtyneet kunnaneläinlääkärit sekä Helsingin Yliopiston tuotantoeläinsairaalan eläinlääkärit tekevät terveydenhuoltokäyntejä praktiikka-alueellaan. Lisäksi yhtymän alueella terveydenhuoltopalveluja tarjoavat yksityiset eläinlääkärit, joilla on terveydenhuoltosopimus yhteensä noin 30 tilan kanssa.

5.4 Valvontatehtävät

Kunnan on järjestettävä alueellaan kaikki eläinlääkintähuollolle määrätty valvontatehtävät. Vastuu valvontatehtävien toteutumisesta kuntayhtymässä on eläinlääkintäjohtajalla ja valvontaeläinlääkäreillä.

5.4.1 Yhteenveto valvontakohteista

Taulukko 2. Yhteenveto tarkastuksista 2022 ja valvontakohteista

Valvontakohteet	2022	kohteita yht.
Maitohygieeniset tarkastukset	1	170
Ilmoituksenvaraiset toimijat (tallit, kennelit)	20	143
Siipikarjan salmonellavalvonta	6	14
Siipikarjan hygieniatarkastukset	0	15
Vesiviljelylaitokset/terveysvalvonta	8	8
Vesiviljelylaitokset /luonnonravintolammikot	3	4
Kalatuotannon hygieniatarkastukset	0	3
Sivutuotevalvonta/haaskapaikat	0	8
Sivutuotealan laitokset	0	2
Spermavarasto	1	1
Karanteeni	1	1
Alkiotoiminta	2	2

5.4.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojeluvalvonta. Eläinsuojeluvalvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinsuojeluasetuksen ja niiden nojalla annettujen säädösten ja päätösten perusteella tehtävää valvontaa.

Eläinsuojeluvalvontaa ovat epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset sekä luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuvat tarkastukset.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän alueella eläinsuojeluviranomaisia ovat yhtymän kymmenen kunnaneläinlääkäriä ja kaksi valvontaeläinlääkäriä, terveydensuojeluinsinöörit ja alueen poliisit. Yhtymän valvontaeläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit voivat toimia eläinsuojeluviranomaisina koko yhtymän alueella. Pääosin kunnaneläinlääkärit toimivat eläinsuojelutehtävissä omalla lähitoimialueella. Vuonna 2021 hyvinvointiyhtymässä on kaksi kokoajaista valvontaeläinlääkäriä.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset. Eläinten huonosta kohtelusta tai hoidosta huolestuneet kuntalaiset tekevät ilmoituksen virkaeläinlääkärille, joka kirjaa ilmoituksen eläinsuojelukansioonsa kohtaan *ilmoituksen vastaanotto* ja ilmoittaa tulleeesta ilmoituksesta välittömästi valvontaeläinlääkärille. Jos eläinlääkärillä on aiheutta epäillä eläinsuojelulain vastaista menettelyä, hän suorittaa eläinsuojelutarkastuksen. Eläinlääkäri on itse harkittava, onko hän jäävi tekemään tarkastuksen. Esim. vakiintunut asiakassuhde tai solmittu terveydenhuoltosopimus tekevät eläinlääkäristä jäävin. Ensisijaisesti eläinsuojelutarkastuksia suorittavat valvontaeläinlääkärit. Kunnaneläinlääkäri ja valvontaeläinlääkäri ovat hyvä työpari tarkastuksella. Vaikeat tapaukset käsitellään yhdessä läänineläinlääkäriä kanssa. Tarvittaessa poliisilta pyydetään virka-apua turvaamaan tarkastuksen sujuvuutta.

Tarkastuksesta laaditaan aina eläinsuojelutarkastuskertomus. Päätös laaditaan, jos lainsäädäntöä on rikottu. Yhtymässä on suositus käyttää tarkastuskertomuksen ja päätöksen tekoon sähköistä päätöspöytäkirjaa. Tarkastuksen kohteella on hallintolain mukainen oikeus joko

tulla kuulluksi tarkastuksen aikana tai laatia kirjallinen selvitys ennen eläinsuojelutarkastuspäätöstä.

Virkaeläinlääkäriin havaitessa eläinsuojelulain vastaista menettelyä, hän antaa eläinsuojelulain 42 §:n mukaisen määräyksen korjata epäkohta määräajassa. Hallintopäätöksestä eläinlääkäri toimittaa kopion poliisille tiedoksi ja tarvittaessa liittää päätökseen tutkintapyyntö. Aluehallintovirastoon lähetetään myös oma kopio. Kunnaneläinlääkäri / valvontaeläinlääkäri tekevät uusintatarkastuksen kohteeseen määräajan umpeuduttua. Uusintatarkastuksella varmistetaan, onko määräystä noudatettu. Eläinsuojelutarkastuspäätös uusintatarkastuksesta toimitetaan poliisille ja Aluehallintovirastoon viipymättä.

Poliisi aloittaa tarvittaessa esitutinnan eläinsuojelurikkomuksista tai rikoksista. Aluehallintoviraston eläinlääkäreillä on mahdollisuus tehdä havaituista eläinsuojelulain laiminlyönneistä maataloustukiin liittyviä täydentävien ehtojen tukileikkauksia. Virkaeläinlääkäri säilyttää kopiot eläinsuojelutarkastuskertomuksista ja päätöksistä eläinsuojelukansiossaan toimipaikassaan sekä sähköiset päätöspöytäkirjat yhtymän suojaetuissa tietokoneissa.

Eläinsuojelulain 44 §:n mukaisissa tapauksissa eläimiin kohdistuu tarpeetonta kipua ja tuskaa siinä määrin, että virkaeläinlääkäriin on ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin heti. Virkaeläinlääkäri voi hankkia eläimille hoitoa, ruokaa, siirtää eläimet toiseen pitopaikkaan saamaan asiallista hoitoa tai jos em. toimet eivät ole tarkoituksenmukaisia, myydä, lopettaa tai teurastuttaa eläimet. Suurelainten toimittaminen teurastamolle elintarvikehygieniaa vaarantamatta kiireellisessä tilanteessa täydellisen ketjuinformaatiotiedoston mukaisesti on lähes mahdotonta. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän alueella kunnat vastaavat alueensa talteen otetuista eläimistä. Pieneläimet voidaan täten toimittaa kunnan kanssa sopimuksen tehneeseen eläinhoitoalaan. Virkaeläinlääkärit voivat hankkia kiiretoimenpiteen kohteena oleville eläimille hoitoa tarvittaessa myös muusta kuin kyseisen kunnan sopimushoitolasta.

Jatkuvasti kiristynyt taloustilanne asettaa uusia haasteita kotieläintiloille. Tuottajien taloudellinen ahdinko lisää väistämättä kiiretoimia vaativia eläinsuojelutapauksia. Valmiutta kiireellisiin eläinsuojelutoimenpiteisiin on kehitettävä yhdessä poliisin ja läänineläinlääkäreiden kanssa. Virkaeläinlääkärit pyrkivät järjestämään yhteistyökokouksia poliisin ja läänineläinlääkäreiden kanssa vähintään kerran vuodessa.

Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus. Eläinsuojelutarkastuksia tehdään myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitettua luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat, eläinkaupat, pieneläinhoitolat, suuret kennelit, sekä ravi- ja ratsutallit ja riistaeläintarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia voidaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Valvontaeläinlääkärien tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta riskinarvioinnin perusteella 1 - 3 vuoden välein.

Taulukko 3. Luvan ja ilmoituksen varaisen eläintenpidon kohteet

Kunta	Kennel	Talli	Eläinhoitola	Riistanhoi- dollinen tarha	Eläinkauppa	Muut
Asikkala		14				
Hartola	1	6		1		
Heinola	2	7	2			
Hollola	8	29	3			
Iitti	1	4		3		
Kärkölä	1	5	3			
Myrskylä	1	1	1			
Orimattila	3	38	1			
Padasjoki		0				
Pukkila	1	3				
Sysmä	1	2		1		
Yht.	19	109	10	5	0	

On varmistettava, että valvontaeläinlääkärit pystyvät käyttämään työaikaansa suunnitelmallisesti ilmoituksen varaisen toiminnan tarkastuksiin vuonna 2021. Hyvä yhteistyö yhtymän kunnaneläinlääkäreiden kanssa mahdollistaa ammattimaisen eläintenpidon tarkastukset. Valvontaeläinlääkärit kohdistavat tarkastukset vuonna 2021 erityisesti hevostalleihin, kenneleihin sekä riistanhoidollisiin tarhoihin.

5.4.3 Eläinten terveyden valvonta

5.4.3.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet sekä tarvittavien resurssien nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toiminnan varmistaminen ja henkilöresursointi eläintautiepidemian aikana on syytä suunnitella etukäteen. Eläintautiepidemioihin varaudutaan kaikilla eläinlääkintähuollon tasoilla.

Aluehallintovirastolla on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella. Ruokavirastolla on vastaava oikeus koko maassa eläinlääkärien työvelvoitteen puitteissa.

Tarttuvat eläintaudit jakautuvat a-e-luokkiin eläintautilain 76/2021 mukaisesti. Eläinterveysviranomaisen on viipymättä tutkittava eläin, jossa epäillään a-c-luokan tautia tai torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia ja arvioitava, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteidien ottamisesta tekee aluehallintovirasto tai Ruokavirasto. Epäilyn kynnyks on syytä pitää riittävän alhaisena.

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto.

Eläinlääkäri on ilmoitettava a-c-luokan eläintaudin epäilystä tai todetusta taudista viipymättä. Kunnaneläinlääkäri tekee ilmoituksen aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkäriä ja läänineläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärielle on kirjattu MMM:n asetus zoonoseista (316/2021) säädökseen.

Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Valmiuseläinlääkäreiden perehtyneisyyttä hyödynnetään eläintautitapauksissa ja he osallistuvat eläintautien torjuntatyöhön tarvittaessa. Tautia epäiltäessä ja taudinpurkauksen varhaisessa vaiheessa käytetään ensisijaisesti oman aluehallintoviraston toimialueen virka- ja valmiuseläinlääkäreitä. Tapauksen vakavuudesta ja laajuudesta riippuen aluehallintovirasto voi pyytää muiden aluehallintovirastojen toimialueiden kunnaneläinlääkäreitä tai läänineläinlääkäreitä taudin vastustamistyöhön.

Jokaisella valmiuseläinlääkärillä pitää olla mahdollisuus osallistua sekä aluehallintoviraston että Ruokaviraston järjestämään valmiuskoulutukseen vuosittain. Aluehallintovirasto huolehtii, että muillakin kunnaneläinlääkäreillä on riittävä tietämys tautivastustuksesta ja olemassa olevista valmiussuunnitelmista.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän valmiuseläinlääkärit ovat valvontaeläinlääkärit sekä kunnaneläinlääkärit Jaana Häyhä, Mari Friman ja Anni Pekkala-Mikkonen.

Poikkeustilanteessa pyritään hoitamaan ensisijaisesti eläintautitilanteen vaatimat tehtävät ja vain kiireelliset praktiikkatehtävät. Muut alueen kunnaneläinlääkärit kuin valmiuseläinlääkärit voivat lyhytaikaisesti huolehtia valmiuseläinlääkäreiden praktiikka-alueesta poikkeustilanteessa. Tarvittaessa ja tilanteen pitkittyessä otetaan kunnaneläinlääkäreille sijaiset. Esimies laatii varosuunnitelman eläintautivalvonnan poikkeustilanteissa toimimisesta. Varosuunnitelma sisältää toimintaohjeen tautitapauksia epäiltäessä tai todettaessa. Varosuunnitelman testaamiseksi osallistutaan mahdolliseen aluehallintoviraston valmiusharjoitukseen, jos tilaisuus tarjoutuu.

Ajankohtaista eläintautivalvonnasta

Afrikkalainen sikarutto

Helposti leviävä, lakisääteisesti vastustettava eläintauti, joka aiheuttaa sikaeläimille (villisia, kesysiat ja minisia) voimakasoireista verenvuotokuumetta, mikä usein johtaa kuolemaan. Tartunnan aiheuttaja on virus, johon ei ole hoitoa tai rokotetta. Tauti ei tartu ihmisiin.

Afrikkalaista sikaruttoa ei ole koskaan todettu Suomessa. Tautia on todettu mm. Virossa, Latviassa, Liettuassa, Puolassa, Tšekissä, Unkarissa, Romaniassa, Bulgariassa, Belgiassa, Venäjällä, Valko-Venäjällä ja Ukrainassa ja uhka taudin leviämisestä Suomeen on kasvanut.

Afrikkalainen sikarutto tarttuu sikojen hengitysteiden ja suun kautta, tartunnan saaneista sioista terveisiin sikoihin. Epäsuorasti tauti leviää mm. tartunnan saaneen eläimen lihan, lihatuotteiden, sivutuotteiden ja käsittelemättömien metsästysmuistojen välityksellä sekä ruokajätteestä, jossa on tartunnan saaneen sian tai villisian lihaa. Lisäksi tauti voi levitä viruksen saastuttamien välineiden, vaatteiden, rehun, kuivikkeiden, kuljetusvälineiden ja elintarvikkeiden välityksellä. ASF-virus erittyy kaikkiin sairastuneen sian tai villisian eritteisiin ja säilyy veressä ja kuolleen sian ruhosissa jopa useita kuukausia. Pakastetussa lihassa virus säilyy useita vuosia.

Taudin vastustukseen liittyen sikojen ulkonapito on kielletty 1.6.2018 alkaen.

- Taudin varhainen havaitseminen tärkeää!
- Ilmoitukseen kuolleista villisioista suhtauduttava vakavasti - näytteitä on otettava tarvittaessa myös päivystysaikana.
- Lyhyellä tähtämellä tärkeintä ASF-kuolleitten villisikojen raatojen keräys ja ympäristön ASF-viruksella saastumisen ehkäisy.
- Pidemmällä tähtämellä villisikapopulaation pienentäminen.

MMM afrikkalaisen sikaruton vastustamisesta 10/14, muutos 26.9.2016

Toimintaohje löydettyäessä kuollut luonnonvarainen villisika: Ruokavirasto - Näytteenotto-ohjeet villisioista

5.4.3.2 Siipikarjan salmonellavalvonta

Yleistä. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän alueella on 214 siipikarjatilaa, joista 15 tilaa kuuluu viralliseen salmonellavalvontaohjelmaan. Kaikki tilat yhtä kalkkunatila lukuun ottamatta ovat munantuotantotiloja. Suurimmassa osassa tiloista munia menee vain suoramyyntiin. Valvonta on siirretty yhtymän alueella keskitetysti yhdelle alueen eläinlääkärille, joka valvoo valvontaohjelman noudattamista alueella ja delegoi näytteenottoja alueen muille eläinlääkäreille.

Valvontakäynnit. Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma koskee broilereita, kalkkunoita ja munintakanoja. Salmonellavalvontaa koskeva lainsäädäntö muuttui 15.1.2021. Kanojen, eli broilereiden ja munintakanojen, sekä kalkkunoiden salmonellavalvonta on eläintautilain mukaista pakollista terveystarkastusta.

Yhtymässä on tehty linjaus, jossa uuden salmonellavalvontaan liittyvän tilan omavalvontanäytteenotto aloitetaan heti ilmoituspäivän jälkeen lain määräämän ohjeistuksen mukaan. Ensimmäinen viranomaisnäytteenotto tulee vain suoramyyntiä harjoittavilla pienillä tuottajilla (alle 50 munivaa) 3 vuoden kuluttua, suuremmilla tuottajilla (yli 50 munivaa) kahden vuoden kuluttua ja pakkaamoon tuottavilla tiloilla seuraavana vuonna.

Kunnaneläinlääkäri valvoo salmonellavalvontaohjelman noudattamista toimialueensa pitopaikoissa. Kunnaneläinlääkärin on tehtävä pakolliseen terveystarkastukseen kuuluvissa kanojen ja kalkkunoiden pitopaikoissa tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko pakolliseen terveystarkastukseen sisältyviä velvoitteita (ilmoitukset, näytteenotto, kirjanpito) noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa salmonellaa (eläintautilaki 8 §). Kunnaneläinlääkärin vastuulla on huolehtia siitä, että tarkastuskäynnit ja viranomaisnäytteenotot tehdään salmonella-asetuksen edellyttämällä tavalla ja vaadituin väliajoin. Kunnaneläinlääkärin vastuuta tarkastuksista ei poista se, että toimija ei erikseen kutsu kunnaneläinlääkärää käynnille. Kunnaneläinlääkärin on hyvä sopia ajoissa toimijan kanssa tarkastuskäynnistä siten, että näytteenoton ajankohtaa koskevat vaatimukset tulevat huomioiduksi.

Salmonellanäytteenoton toteutuminen tarkastetaan pitopaikan salmonellavalvontaa koskevan kirjanpidon perusteella. Parvien salmonellanäytteenottoa koskevien tietojen on oltava yhdistettävissä pitopaikassa pidettävän siipikarjan tunnistamisasetuksen mukaisen luettelon parvitietoihin. Tämän perusteella voidaan varmistua siitä, että näytteet on otettu kaikista pitopaikassa olleista tai pitopaikassa olevista parvista. Tarkastuskäynnin yhteydessä kunnaneläinlääkärin on otettava pitopaikasta näytteitä taulukon 5 mukaisesti. Kunnaneläinlääkärin on otettava näytteet kaikista niistä pitopaikan parvista, jotka ovat näytteenottoon sopivassa iässä tai tuotantovaiheessa. Kunnaneläinlääkärin näytteenotolla voidaan korvata toimijan vastuulla oleva näytteenottokerta.

Jos tilalla on useita pitopaikkoja, tarkastuskäynti on tehtävä jokaiseen pitopaikkaan säädetyin väliajoin. Kunnaneläinlääkärin on tehtävä tarkastuskäynti pitopaikkaan kerran vuodessa, jos kysymyksessä on emokasvattamo, hautomo, kasvatiskanala, kanala tai broileri- tai kalkkunakasvattamo. Tarkastusajankohtana pitopaikassa on oltava ainakin yksi näytteenoton kannalta sopivan ikäisiä lintuja sisältävä parvi. Kanalassa, jossa on aiemmin todettu salmonella, on tehtävä tarkastus, kun salmonellatartunnan saaneen parven kanssa samoissa tiloissa pidettävän seuraavan tuotantokierron parven linnut ovat 22–26 viikon ikäisiä. Munintakana- ja broileriemokanaloissa kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynti on tehtävä kaksi kertaa kunkin emoparven munintakauden aikana. Näytteenottojen välillä on oltava vähintään neljä kuukautta, ellei ole perusteltua syytä lyhentää näytteenottojen väliaikaa. Kalkkunoiden emokanaloissa kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynti on tehtävä kerran kunkin emoparven munintakauden aikana. Ainakin yhden kalkkunaemoparven lintujen on oltava tarkastuskäynnin ja kunnaneläinlääkärin siipikarjan salmonellavalvontanäytteenoton aikana 30–45 viikon ikäisiä.

Pienimuotoisen toiminnan pitopaikoissa tarkastus on tehtävä joka toinen vuosi, jos lintuja on vähintään 50 ja joka kolmas vuosi, jos lintuja on alle 50. Jos kunnaneläinlääkäri epäilee, että parvesta aiemmin otettujen salmonellanäytteiden kielteinen tutkimustulos on virheellinen, on parvesta otettava näytteet tämän ohjeen kohdan 5.9. mukaisesti. Jos kunnaneläinlääkäri toteaa,

että pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvien velvoitteiden noudattamisessa on vakavia puutteita, on tarkastuskäyntien määrää lisättävä. Asia on syytä kirjata tarkastuskertomukseen. Pakollisen terveystarkastuksen vaatimusten tarkastamisen lisäksi kunnaneläinlääkäri tulee samalla käynnillä tarkastaa pitopaikan tautisuojaus, sekä tuotantohygienia ja tarvittaessa antaa toimijalle neuvoja ja ohjeita asiasta. Tämä osa tarkastuksesta tehdään eläintautilain 90 §:n nojalla. Tautisuojauksesta säädetään eläintautilain 7 §:ssä. Alkutuotantopaikan on laadittava kirjallinen kuvaus menettelytavoista, joilla vastustettavien eläintautien leviämistä pitopaikkaan ennaltaehkäistään. Kirjallinen kuvaus tarkastetaan käynnin yhteydessä. Lisäksi tarkastukseen sisällytetään vähintään ne asiat, jotka on mainittu Ruokaviraston tarkastuskertomuslomakkeessa. Pienimuotoisen toiminnan pitopaikoissa lomaketta käytetään soveltuvin osin. Tautisuojaus ja tuotantohygienian tarkastus tehdään valtion kustannuksella. Kunnaneläinlääkäri on laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, jonka jäljennös annetaan pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle ja toimitetaan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Tähän tarkoitukseen on saatavissa lomake Ruokaviraston internetsivuilta: www.ruokavirasto.fi Tietoa meistä -> Asiointi -> Oppaat ja lomakkeet -> Yritykset -> Salmonellavalvonta.

Lomakkeen osa I koskee pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvää tarkastusta ja osa II tautisuojaus ja tuotantohygienian tarkastamista.

Taulukko 4. Salmonella- ja pakkaamovalvonta

Salmonellavalvonta						
Kunta	Tilat (lkm)	Tarkastustiheys			Keskim. tarkastusaika 3 h	Tarkastukset 2022
		2 v välein	3 v välein	joka vuosi		
Asikkala	2	1	1		3	2
Hartola	1	1			3	0
Heinola	1		1		3	0
Hollola	1		1		3	0
Iitti	2		2		3	0
Kärkölä	1	1	0		3	1
Myrskylä	2		2		3	1
Orimattila	3	2	1		3	1
Sysmä	2	1	1		3	1
Yhteensä	14	6	8			6

Toiminta todettaessa salmonellaa. Kanojen tai kalkkunoiden pitopaikalle osoitetaan päätös taudin leviämisen estämiseksi (eli rajoittavat määräykset), jos pitopaikan kana- tai kalkkunaparvessa todetaan salmonella tai jos kysymyksessä on virallinen eläintautiepäily. Eläintautilain mukaan päätöksen tekee aluehallintovirasto, mutta kiireellisissä tapauksissa kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisen päätöksen. Päätöksen sisältö on kuvattu salmonella-asetuksen 22 §:ssä, kun kysymyksessä on muu pitopaikka kuin hautomo.

Jos salmonella on todettu pitopaikasta otetussa näytteessä, päätös annetaan jo ensimmäisten laboratoriotulosten perusteella ennen Eviran laboratorion varmistusta. Pitopaikan (myös hautomon) rehutuoantuotantoympäristössä tai muussa tuotantoympäristössä todettu salmonella johtaa virallisen eläintautiepäilyn perusteella tehtyyn päätökseen. Joidenkin parviryhmien näytteenottoon sisältyvää pöly- tai sivelpölynäytettä ei luokitella tuotantoympäristönäytteeksi vaan parveen kohdistuvaksi näytteeksi. Parvi on salmonellapositiivinen, vaikka pelkästään pöly- tai sivelpölynäyte on positiivinen. Virallinen eläintautiepäily voi olla mahdollinen ilman, että salmonella on todettu mistään pitopaikasta otetusta näytteestä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, jos pitopaikkaan on toimitettu rehua, jonka saastumisesta salmonellalla on vahva epäily.

Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös koskee koko pitopaikkaa ja on voimassa koko pitopaikassa saman ajan. Jos pitopaikassa on parvia, joissa ei ole todettu salmonellaa ja jotka kuuluvat eri epidemiologiseen yksikköön salmonellapositiivisen parven kanssa, aluehallintovirasto

voi antaa niitä parvia koskevan poikkeusluvan. Samaan epidemiologiseen yksikköön kuuluvat linnut, joilla on keskenään samansuuruinen riski altistua salmonellatartunnalle tai joiden välillä salmonellatartunnan leviäminen on mahdollista henkilöstön, rehunjakelun, laitteiden tai välineiden välityksellä taikka muiden pitopaikassa noudatettavien menettelytapojen vuoksi. Taudin leviämisen estämiseksi koskevaa päätöstä ei peruuteta yksittäisten parvien osalta. Kaikki pitopaikan parvet on tutkittava ennen poikkeusluvan myöntämistä. Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee hakea poikkeuslupaa aluehallintovirastolta. Poikkeuslupa mahdollistaa parven tuottamien siitos- tai kananmunien luovuttamisen rajoituksetta haudontaan tai elintarvikkeeksi ja parven lintujen luovuttamisen muihin pitopaikkoihin tai teurastamisen normaalijärjestelyin ilman lihan kuumennusta.

Jos näytteitä tutkivan laboratorion salmonellatulos osoittautuu Ruokaviraston varmistuksessa muuksi kuin salmonellaksi, päätöstaudin leviämisen estämiseksi kumotaan välittömästi. Samoin toimitaan, jos päätös taudin leviämisen estämiseksi on annettu virallisen eläintautiepäilyn perusteella ennen näytteiden tutkimista ja pitopaikasta otetuissa näytteissä ei todeta salmonellaa.

Päätöksen tekevän aluehallintoviraston tai kunnaneläinlääkärin on tiedotettava päätöksestä taudin leviämisen estämiseksi sekä päätöksen kumoamisesta seuraaville toimijoille: teurastamolle, johon pitopaikasta toimitetaan kanoja tai kalkkunoita, laitokselle, johon pitopaikasta toimitetaan elintarvikekäyttöön tarkoitettuja munia, rehualan toimijalle, joka toimittaa pitopaikkaan rehua, ja maatalouslomituksen paikallisyksikköön, jos pitopaikassa käytetään lomituspalvelua. Lisäksi kunnaneläinlääkärin tai aluehallintoviraston on ilmoitettava siipikarjassa todetusta salmonellatartunnasta viimeistään seuraavana arkipäivänä kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

Tarkemmat toimintaohjeet löytyvät eläintautilain salmonella-asetuksesta

Kustannukset. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija vastaa pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvän salmonellanäytteenoton sekä kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnin ja siihen sisältyvän näytteenoton kustannuksista. Kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnistä toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan aluehallintovirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1012/2013 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Kunnaneläinlääkärin on eriteltävä pakollisen terveystarkastukseen käytetty aika tautisuojausten ja tuotantohygienian tarkastukseen käytetystä ajasta laskutuksessaan. Salmonellaepäilyihin ja todettuihin salmonellatartuntoihin liittyvät kunnaneläinlääkärin näytteenotot ja näytteiden tutkiminen tehdään valtion varoin. Salmonellan johdosta tehtävistä eläinten lopettamisesta ja hävittämisestä, puhdistus- ja desinfektioitoimenpiteistä sekä muista taudin hävittämistoimenpiteistä aiheutuvista kustannuksista vastaa pitopaikasta vastuussa oleva toimija.

Taulukko 5. [Ohje siipikarjan salmonellavalvonnasta](#) (Lähde Ruokaviraston internet-sivut)

5.4.3.3 Vapaaehtoinen Maedi-Visna ja CAE-terveysvalvonta

Ruokaviraston sivuilta www.ruokavirasto.fi löytyvät lomakkeet ja ohjeet:

- ohje vapaaehtoisesta maedi-visna ja CAE-terveysvalvonnasta
- liittymisilmoitus
- tarkastuskertomus
- lopettamisilmoitus

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija liittyy lampaiden tai vuohien pitopaikan terveysvalvontaan lähettämällä liittymisilmoituksen eläinten pääasiallisen pitopaikan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Liittymisilmoituksella toimija sitoutuu noudattamaan terveysvalvonnan ehtoja.

Verinäytteitä otetaan yli 12 kuukauden ikäisistä lampaista ja vuohista. Kunnaneläinlääkäri myös tarkastaa eläimet kliinisesti maedi-visnaan ja CAE-tautiin viittaavien oireiden varalta. Samassa yhteydessä tarkistetaan, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Vaikka laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa terveysvalvontaan, tulee kaikki pitopaikat huomioida tarkastuksessa ja kaikki ne pitopaikat tulee tarkastaa, joissa on tarkastusajankohtana eläimiä.

Taulukko 6.

[Näytteenotto-ohjelma](#) (Lähde Ruokaviraston Ohje vapaaehtoisesta maedi-visna ja CAE-terveysvalvonnasta, 15316/9)

Toimija huolehtii, että kunnaneläinlääkäri pyydetään tarkastuskäynnille sinä ajanjaksona, kun pitopaikan eläimistä tulee ottaa terveysvalvonnan mukaiset näytteet. Toimija vastaa terveysvalvonnan noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten näytteenoton, näytteiden lähettämisen ja näytteiden tutkimisen kustannuksista.

Toimija voi irtisanoutua terveysvalvonnasta ilmoittamalla pitopaikan eroamisesta aluehallintovirastolle.

Kunakin toimipisteen kunnaneläinlääkäri huolehtii toimialueellaan olevien ohjelmaan kuuluvien katraiden verinäytteen otosta, terveydentilan tarkastamisesta ja terveystodistuksen tekemisestä sekä mahdollisista rajoittavista määräyksistä. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa samalla, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Valvontaeläinlääkäri voi halutessaan tai tarvittaessa tehdä näytteenoton tai osallistua siihen.

Kunnaneläinlääkäri pitää luetteloa toimialueellaan olevista ohjelmaan kuuluvista tiloista sekä säilyttää jäljennökset kaikista asiakirjoista kunnes vähintään kolme vuotta on kulunut siitä, kun tila on erotettu tai se on irtisanoutunut terveysvalvontaohjelmasta. Kunnaneläinlääkäri toimittaa jäljennökset asiakirjoista Etelä-Suomen aluehallintovirastoon.

Aluehallintovirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveystuokkaan. Aluehallintoviraston hallintopäätökset, ml. päätös pitopaikan terveystuokasta, ovat toimijalle yleensä maksullisia.

5.4.3.4 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Eläinten terveyttä ja eläintautien torjuntaa koskeva lainsäädäntö muuttui 21.4.2021 ja siitä aiheutuu useita muutoksia myös vesiviljelyeläinten pitopaikoissa tehtäviin tarkastuksiin ja näytteenottoihin. Vuotta 2021 voidaan pitää jonkinlaisena siirtymävuotena. Muutokset pyritään saamaan käytäntöön vuonna 2022.

Eläintautilaissa säädetään, että kullekin vesieläinten pitopaikalle tulee tehdä riskinarviointi ja mille tahansa pitopaikalle voidaan kuitenkin vaatia hyväksyntä riskiin perustuen. Merkityksellisiä riskin arvioinnissa ovat erityisesti siirtokäytännöt ja sijainti.

Ruokavirasto tekee terveyslupan saaneille pitopaikoille riskinarvion ja ilmoittaa niille toimijoille, joilta hyväksyntää ei enää edellytetä. Pääsääntönä on, että tarkastuskäyntejä ja näytteenottoja tehdään säännöllisesti vain hyväksynnän saaneissa pitopaikoissa.

Riskiperusteisesti valvotaan kalojen VHS (viral haemorrhagic septicemia), IHN (infectious haematopoietic necrosis), ISA (Infectious salmon anemia), KHV (koikarpin herpesvirus), SVC (spring viraemia of carp) ja IPN (infectious pancreatic necrosis) tauteja niillä alueilla, joilla ne on listattu vastustettaviksi eläintaudeiksi. Lisäksi Ruokavirastoon tulevista näytteistä tutkitaan PD (pancreas disease) tai SD (sleeping disease) – tauteja aiheuttavia SAV (salmonid alphavirus) – kantoja.

Gyrodactylus salaris – loisen varalta tehtävä valvonta hoidetaan Ruokaviraston kautta suoraan kalastajien ja tiettyjen laitosten kanssa.

EHO:n painopisteenä vuonna 2020 oli sivutuotteiden osalta tilakohtainen sivutuotevalvonta, johon luetaan mukaan myös kalanviljelylaitokset. Sivutuotevalvontaa on päätetty jatkaa. Kalankasvatuksen sivutuotteiden valvonnan tarkoituksena on selvittää kalanviljelyssä muodostuneiden sivutuotteiden määrät ja varmistaa, että sivutuotteet päätyvät oikeaan paikkaan joko hävitettäväksi tai hyödynnettäväksi.

Tarkastuksella käydään läpi laitoksen kalakirjanpito sekä laitosten itse laatima omavalvonnan kuvaus (jatkossa bioturvaamissuunnitelma), mikä on ollut edellytyksenä Ruokaviraston myöntämälle terveyslualle (jatkossa hyväksyntä). Tarkastuksessa käydään erityisesti läpi laitoksen toiminnassa tai sijainnissa olevat sellaiset seikat, joiden voidaan katsoa lisäävän laitoksen riskiä saada tai levittää tauteja. Riskitaso nousee, jos laitos tuo materiaalia merialueelta sisämaahan, on tuonut kalaa/mätiä ulkomailta 3 vuoden sisällä tai laitoksen näytteenotto, kirjanpito ym. ovat olleet puutteellisia. Kunnan tai valvontaeläinlääkäri tiedottaa läänineläinlääkäreitä mahdollisista huomaamistaan riskiperusteista. Sairaat ja poikkeavasti käyttäytyvät kalat pyritään aina ottamaan näytteiksi.

Tarkastuksessa käytetään Ruokaviraston lomaketta - vesiviljelylaitoksen tarkastuskertomus (<https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijat/elainten-pito/elainten-terveys/>).

Alkuperäinen lomake annetaan laitokselle, kopiot Aluehallintovirastoon, Ruokavirastoon, tarkastaneelle kunnaneläinlääkärille ja yhtymän verkkolevylle. Näytteiden lähetteenä käytetään Ruokaviraston lomaketta *tutkimuslähete, vesiviljelylaitoksilla tehtävä virustauti ja BKD-kartoitus* (<https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/laboratoriotutkimukset/elaintautitutkimukset/tuotantoelaimet/>). Kopiot annetaan samoin kuin edellä. Näytteenottoon on varattava näytteenottovälineiden lisäksi kylmälaukku tai vastaava sekä kylmävaraajia. Näytteenottaja vastaa paketin toimittamisesta Helsingin Ruokavirastoon. Lähettämistä tulee sopia Ruokaviraston kanssa ja toimitusaikataulu on hyvä suunnitella etukäteen esim. matkahuollon kautta, jotta näytteet saadaan mahdollisimman nopeasti tutkittavaksi. Kaikki vesiviljelyeläinten pitäjät ja pitopaikat ovat vesiviljelyrekisterissä, joka löytyy Ruokaviraston internetsivuilta.

Pikantti – palveluun on luotu työtila vesiviljelyeläinten eläintautivalvonnalle. Työtilaa pitävät yllä läänineläinlääkärit ja siellä on excel-taulukot kalanviljelylaitoksista sekä luonnonravintolammikoista. Taulukoihin on listattu vuosittainen riskiperusteinen virusvalvonta sekä vapaaehtoinen BKD:n terveysvalvonta. Ruokavirasto voi myöntää kunnaneläinlääkärille lukuoikeuden työtilaan. Läänineläinlääkäri lähettää alkuvuodesta valvontataulukon vesiviljelyvalvontaa tekeville eläinlääkäreille.

Yhtymän alueella vesiviljelylaitosten valvontaan ja toimintaan on perehtynyt virkaeläinlääkäri Jaana Häyhä. Valvonnasta vastaavien pätevyys varmistetaan osallistumalla Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin sekä itseopiskelulla. Alueen valvontakohteista on ajan tasalla oleva luettelo yhteystietoineen.

Vapaaehtoinen BKD:n valvontaohjelma. BKD (Bacterial Kidney Disease) on varsinkin lohikaloiden bakteeriperäinen munuaissairaus. Tautia esiintyy makeassa vedessä ja merivedessä sekä viljelyillä että luonnonkaloilla. BKD on luonteeltaan krooninen tauti kaikenkokoisilla kaloilla ja

aiheuttaa kasvun heikentymistä ja kuolleisuuden lisääntymistä. Avatussa kalassa todetaan vaaleita pesäkkeitä varsinkin munuaisessa, mutta myös maksassa ja pernassa. BKD leviää kalasta kalaan rikkoutuneen ihon kautta sekä myös veden välityksellä. Tautiin ei ole hoitoa. Ainoa keino päästä siitä kokonaan eroon on laitoksen saneeraaminen.

Taudin vastustus perustuu vapaaehtoiseen vastustusohjelmaan, jonka tarkoituksena on valvoa BKD:n esiintymistä ja ennaltaehkäistä taudin leviämistä sisämaan alueelle.

Vapaaehtoiseen BKD-terveysvalvontaohjelmaan voidaan liittää sellainen sisävesialueen pitopaikka, jossa kasvatetaan lohikaloja tai niiden sukusoluja istutettavaksi taikka siirrettäväksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten. Sisävesialueeksi katsotaan sellaiset vesistöt, jonne merialueen kalat eivät voi nousta tai niiden on ohitettava kaksi patoa kalateitä pitkin. Myös luonnonravintolammikot voivat liittyä ohjelmaan.

Valvontaohjelmaan liitytään täyttämällä Ruokaviraston internetsivuilta löytyvä liittymislomake ja lähettämällä se oman alueen aluehallintovirastoon.

Ohjelmaan kuuluva pitopaikka tarkastetaan kerran kalenterivuodessa siten, että tarkastusten väli on vähintään 6 kuukautta. Tarkastuksen yhteydessä otetaan näytteeksi 60 kalaa, 60 kalan elinnäytteet tai 60 kalan ovariaalinneste. Toimija voi ottaa näytteet myös itse muuna ajankohtana, mikäli siitä sovitaan valvojan eläinlääkäriin kanssa tarkastuksen yhteydessä. Luonnonravintolammikoista ei tarvitse ottaa näytteitä, mikäli ei ole epäilyä taudista.

Aluehallintovirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamiseksi tiettyyn terveyslukkaan perustuen tehtyihin tutkimuksiin ja tietoihin terveysvalvontaan kuulumisesta.

Terveysluokka 1

- Pitopaikassa ei ole koskaan todettu BKD:ta tai hyväksytysti saneerattu.
- BKD valvontaa on toteutettu kahden vuoden ajan (ei vaadita, jos laitos on juuri tyhjennetty kaloista ja vedestä, desinfioitu, pidetty tyhjänä 6 vk ja jatkoseurannassa BKD-tulokset kielteiset).
- Kahden edellisen vuoden ajan on noudatettu nykyistä vastaavia velvoitteita ja rajoituksia.
- Vedenottoaikojen läheisyydessä elävistä kaloista aiheutuva taudin leviämisenriski ei ole merkittävä.

Terveysluokka 2

- BKD:ta ei ole koskaan todettu tai hyväksytysti saneerattu.
- On toteutettu BKD valvontaa vähintään yhdellä tarkastuksella ja näytteenotolla negatiivisin tuloksilla (luonnonravintolammikosta ei oteta näytteitä), eikä BKD:tä tietyvästi esiinny.
- On noudatettu ohjelman velvoitteita ja rajoituksia vähintään laitoksella tarkastuksen tekohetkellä olevien kalojen osalta.

Terveysluokka 3

- Kaikki muut ohjelmaan liittyneet pitopaikat.

Sisävesialueelle saadaan vapauttaa BKD-taudille alttiiseen lajiin kuuluvia vesiviljelyeläimiä ja niiden sukusoluja ainoastaan pitopaikasta, joka kuuluu terveyslukkaan 1 tai 2. Ohjelmaan kuuluva laitos saa ottaa lohikaloja ja niiden sukusoluja vain sellaisista paikoista, joille AVI on myöntänyt terveyslukkaan 1. Toimija vastaa terveystarkastuksen noudattamiseen liittyvistä kustannuksista MMM:n asetuksen 1012/2013 mukaisesti. Tarkastuskäynti voidaan yhdistää koko maassa kalojen virustautien vuoksi tehtäviin tarkastuksiin, jolloin tarkastuksesta ei laskuteta toimijaa.

Sukusoluja ja vastakuoriutuneita poikasia saa ottaa sellaisesta hautomosta, jossa haudotaan luonnonvaraisista emokaloista peräisin olevia sukusoluja, vaikka hautomo ei kuulu BKD-valvontaohjelmaan, jos emokalat on tutkittu lypsyt yhteydessä BKD:n varalta ja Ruokaviraston tutkimustulos liitetään vastaanottavan laitoksen kirjanpitoon.

BKD:n terveystalvontaan liittyneistä pitopaikoista pidetään rekisteriä Ruokaviraston internetsivuilla.

BKD-terveystalvontaothjelmaan on tullut muutos. Jos pitopaikasta halutaan edelleen myydä lohikaloja toisiin terveystalvontaan kuuluviin pitopaikkoihin, on terveystalvontaan kuuluminen ja terveystalvontaluokka 1 käytännössä pakollinen. Muussa tapauksessa ei ole välttämätöntä kuulua terveystalvontaan. Ruokaviraston suositus on, että emokala- ja poikaskasvatatjat jatkaisivat othjelmassa. Irtisanoutumislomake löytyy Ruokaviraston internetsivuilta.

Taulukko 7. Terveystalvontaan kuuluvat laitokset

Kunta	Laitokset	Valvontakäynnit 2022	Aika h	Vapaaeht. BKD-othjelma
Asikkala	1	1	4	kyllä
Hartola	3	3	12	kyllä
Hollola	2	2	8	kyllä
Myrskylä	1	1	6	kyllä
Sysmä	1	1	4	kyllä
Yhteensä	8	8	34	

Taulukko 8. Luonnonravintolammikot

Kunta	Luonnonravintolammikot	Tarkastustiheys		Aika h	Vapaaeht. BKD-othjelma	Valvontakäynnit 2022
		joka vuosi	joka 4. vuosi			
Asikkala	1	x		1	kyllä	1
Hartola	1	x		1	kyllä	1
Hartola	1		x	1	ei	1
Myrskylä	1		x	3	ei	0
Yhteensä	4					3

5.4.3.5 Muu tautitalvontata

Ruokavirasto pyytää vuosittain seuranta-äytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Ruokavirasto lähettää seuranta-othjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seuranta-othjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettäviä seuranta-äytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoilta.

Näytteitä ottavat valvontaeläinlääkärit tai kunnaneläinlääkärit. Näytteet otetaan ja toimitetaan tutkittaviksi Ruokaviraston othjeiden mukaisesti. Näytteenottaja laskuttaa tekemästään työstä kuntayhtymää, joka laskuttaa aluehallintovirastoa. Näytteenottoja seurataan kuukausittain ja tarvittaessa tiheämmin.

Kunta suunnittelee näytteidenoton toteuttamisen määräajassa, etenemisen seurannan, tietojen tallentamisen ja tietojen toimittamisen aluehallintovirastolle näytteenoton etenemisestä.

Tilarehustamot. Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri hyväksyy yhtymän alueella tilarehustamot. Tilarehustamo on sivutuoteasetuksen mukainen laitos, joka valmistaa tai käsittelee rehua turkiseläinten, tarhakoirien tai kalansyötiksi kasvatettavien toukkien ruokintaan vain samalla tilalla käytettäväksi.

Toimija hakee hyväksymistä rehustamolle Ruokaviraston hakulomakkeella (Ruokavirasto - Rehuvalvonnan lomakkeet), jonka hän postittaa kunnaneläinlääkärille tai valvontaeläinlääkärille.

Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri tekee hyväksymistarkastuksen rehustamoon. Hyväksyntätarkastuksesta laaditaan Ruokaviraston lomakkeella tarkastuskertomus (Ruokavirasto – Rehuvalvonnan lomakkeet)

Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri valvoo tilarehustamoita säännöllisesti (Ruokavirasto – Turkiseläinten rehu). Ruokaviraston ohjeen mukaan aluehallintoviraston ja kunnan alueella sijaitsevista tilarehustamoista on tarkastettava 50 %:a riskinarvioon perustuen. Kuitenkin niin, että alueen tilarehustamot tulee tarkistetuksi 3 vuoden välein. Tuotantomääriltään suurten tai riskiltään suurten laitosten tarkastustiheyden tulee olla vähintään joka toinen vuosi.

Tällä hetkellä alueella ei ole yhtään toimivaa tilarehustamo.

5.4.4 Sivutuotevalvonta (BSE-näytteet)

Eläimistä saatavia sivutuotteita ovat muut kuin ihmisravinnoksi eläimistä saatavat tuotteet. Näitä ovat esimerkiksi kuolleet eläimet, entiset eläinperäiset elintarvikkeet, kompostointilaitoksiin menevä ruokajäte, teurastamon eläinperäinen jäte sekä tilalla suoritetun teurastuksen jätteet.

Lainsäädäntöä:

Uudistettu sivutuoteasetus on astunut voimaan 4.3.2011. Uusi asetus on jaettu kahteen erilliseen osaan: varsinaiseen sivutuoteasetukseen (EY) N:o 1069/2009, joka sisältää artikkelit, ja täytäntöönpanoasetuksen (EU) 142/2011, jossa on annettu toimeenpanoon liittyviä yksityiskohtaisia määräyksiä.

Valvontaeläinlääkäri valvoo ja koordinoi koko yhtymän alueen sivutuotevalvontaa.

Vastuuhenkilö: valvontaeläinlääkäri

Märehtijät. Kotiteurastus ja BSE-näytteet. Suomessa syntyneistä, itsestään kuolleista naudoista ei tarvitse enää ottaa BSE-näytettä. Kotiteurastuksen sivutuotteet on toimitettava raatokeräilyyn, paitsi nahka/vuota, jonka saa haudata. Teurasjätteet on kuitenkin pidettävä erillään raadoista. Kuolleina syntyneet märehitjät saa haudata koko yhtymän alueella.

Hevoset. Kuolleet hevoset voi haudata siten, ettei kaivoja tai pohjavesialueita ole lähellä. Erityistä ilmoitusmenettelyä asiasta ei ole säädetty. Hevosien ruho voidaan hävittää myös polttamalla hyväksytyssä polttolaitoksessa tai kuljettaa käsiteltäväksi käsittelylaitokseen (Honkajoki Oy).

Siat ja siipikarja. Sikojen ja siipikarjan raatoja saa haudata ainoastaan syrjäiseksi luokitelluilla alueilla, joita yhtymän kunnista ovat Hartola ja Heinola. Muissa kunnissa hautaaminen on kielletty. Raadot ja kotiteurastuksen sivutuotteet on hävitettävä toimittamalla ne hyväksytyyn käsittelylaitokseen tai polttamalla hyväksytyssä polttolaitoksessa. Kuolleina syntyneet porsaat voidaan kuitenkin haudata. Siipikarjan osalta alle 20 linnun pitopaikkojen raatojen hävittäminen hautaamalla on sallittua.

Sivutuotteiden hautaamisen valvonta. Toimijan on pidettävä kirjaa hautaamistaan sivutuotteista. Tarvittaessa valvontaeläinlääkäri tarkistaa hautauspaikan, haudattavan sivutuotteen ja käytettävät välineet. Keräilyalueilla valvotaan, että sivutuotteet hävitetään säädösten mukaisesti. Syrjäisten alueiden osalta valitaan vuosittain 1-3 tilaa ja tarkastetaan niiden sivutuotteiden hävitystavat. Tarkastukset kohdennetaan ensisijaisesti tiloihin, joilla on aikaisempien tarkastusten tai eläinluetteloista saatavien tietojen perusteella viitteitä säädösten noudattamatta jättämisestä. Todettuihin säädöstenvastaisuuksiin puututaan neuvomalla tai ohjeistamalla tilaa. Jos säädökset edelleen jätetään noudattamatta, huomautetaan asiasta uudelleen kirjallisesti. Jos tila vielä tämänkin jälkeen jättää säädökset noudattamatta, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Toiminnan oikeellisuus jatkossa varmistetaan seuraamalla vuosittain erityisesti niitä tiloja, joiden kohdalla puutteita on aiemmin havaittu.

Haaskakäyttö. Lainsäädäntöä: Sädökset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009(sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142

/2011 ja MMMa N:o 1193/2011 eräitä eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita käsittelevien toimijoiden valvonnasta ja eräiden sivutuotteiden käytöstä. Sivutuotteiden haaskakäyttöä säätelee myös jätelaki, ympäristönsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki.

Haaskasta on tehtävä aloitus- ja lopetusilmoitus valvontaeläinlääkärille ja kuukausittainen käyttöilmoitus. Haaskapaikan tiedot kirjataan valtakunnalliseen haaskapaikkarekisteriin (eläintenpitäjärekisterin osa) ja haaskapaikalle annetaan oma tunnus. Valvontaeläinlääkäri pitää luetteloa saamista ilmoituksista ja rekisteröi ne haaskapaikkarekisteriin.

Jos haaskailmoituksessa ilmoitettavan aineksen käyttöä haaskana ei voida sallia (esim. märehitijäperäinen aines), haaskanpitäjälle ilmoitetaan, ettei käyttö ole sallittua. Haaskanpitäjää ohjeistetaan sallituista ja ei sallituista sivutuotteista sekä tehostetaan kyseiseen haaskanpitäjään kohdistuvaa valvontaa. Jos rikkomukset jatkuvat, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Valvontaeläinlääkäri pyrkii tarkastamaan kaikki alueen haaskapaikat ja niiden kirjanpidon vuosittain, ensisijaisesti kuitenkin ne toimijat, joiden aikaisemman toiminnan perusteella on olemassa viitteitä säädösten noudattamatta jättämisestä. Ympäristönsuojelusihteerin mukanaolo tarkastuksilla on suositeltavaa.

Taulukko 9. Haaskapaikat kunnittain

Heinola	1
Iitti	1
Padasjoki	1
Sysmä	5
Yhteensä	8

Krematorio. Myrskylässä ja Iitissä sijaitsevien lemmikkieläinkrematorioiden toimintaa valvoo valvontaeläinlääkäri. Aluehallintovirasto määrittelee tarkastustiheyden.

5.4.5 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Nautojen alkionsiirto. Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hyväksymistä koskeva hakemus on toimitettava sille aluehallintovirastolle, jonka alueella on hakijan kotipaikka. Aluehallintoviraston on tarkastettava alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän toimitilat ja toimintaedellytykset ennen hyväksymistä. Kunnaneläinlääkäriin, jonka toimialueella alkioiden keräysryhmän tai alkioiden tuotantoryhmän kiinteä laboratorio sijaitsee, on vähintään kerran vuodessa tarkastettava ryhmän tilat ja sen toiminta sen varmistamiseksi, että ryhmä edelleen täyttää hyväksymisen edellytykset ja että ryhmän toiminnalle säädettyjä vaatimuksia noudatetaan. Kunnaneläinlääkäriin on tiedotettava tekemiensä tarkastusten tuloksista viipymättä aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle.

Sonnin spermavarasto ja karanteeni. Sonninsperma-asetuksen mukaisesti sonninspermavarastojen ja nautojen karanteenien valvonnasta vastaa kunnaneläinlääkäri, yhtymässä valvontaeläinlääkäri. Aluehallintoviraston hyväksymällä spermavarastolla valvontaeläinlääkäri (tai kunnaneläinlääkäri) käy vähintään kahdesti vuodessa tarkastamassa tilat ja toiminnan. Karanteenitila tarkastetaan kerran vuodessa. Valvontakäynneillä varmistetaan, että hyväksymisen edellytykset täyttyvät ja että niiden toiminnassa noudatetaan säädettyjä vaatimuksia. Valvontaeläinlääkäri tiedottaa tarkastuksen tuloksista viipymättä AVI:a ja Ruokavirastoa.

Lainsäädäntöä: MMM asetus 1/EEO/2012

MMMa [1026/2013](#)

MMMa [1027/2013](#)

Vastuuhenkilö: valvontaeläinlääkäri

Hevosten alkionsiirto. Hevosten alkionsiirtoa suorittavan alkior ryhmän on ennen toiminnan aloittamista tehtävä siitä rekisteröintiä varten ilmoitus Ruokavirastolle. Kunnaneläinlääkäri on tarkastettava alkior ryhmä sen rekisteröintiä varten ja kirjoitettava todistus, josta ilmenee mm. alkionsiirroista vastaavan eläinlääkäri nimen. Kunnaneläinlääkäri on myös vuosittain valvottava, että alkior ryhmä noudattaa sille asetettuja vaatimuksia. Ensimmäinen tarkastuskäynti on tehtävä ennen toimintaan tarvittavan luvan myöntämistä ja alkionsiirtotoiminnan aloittamista.

Oriasema. Aluehallintovirasto tarkastaa aseman ennen hyväksymistä. Hyväksymisen edellytyksenä, että oriasemalle on nimetty asemaeläinlääkäri, joka Suomessa laillistettu eläinlääkäri. Aluehallintovirasto valtuuttaa kirjallisesti asemaeläinlääkäri. Aluehallintovirasto ilmoittaa oriaseman hyväksymisestä ja asemaeläinlääkäri valtuutuksesta kunnaneläinlääkäri ja Ruokavirastolle. Asemaeläinlääkäri vaihtuessa oriasema ilmoittaa asiasta aluehallintovirastolle vähintään viisi arkipäivää ennen vaihtumista. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa oriaseman vähintään kerran jokaisen lisääntymiskauden aikana ja tiedottaa tarkastuksesta aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymässä on 1 toiminnassa oleva oriasema

Yhtymässä valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri.

Lainsäädäntöä:

- Eläintautilaki 441/2013
- MMMa 1033/2013 Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä hevoseläimiä sekä hevoseläinten alkioita ja sukusoluja koskevista terveysvaatimuksista
- MMMa 1034/2013 hevoseläinten sukusoluille ja alkioille eläintautien vastustamiseksi asetettavista vaatimuksista
- MMMa 780/2014 kotimaan kauppaa varten kerättävälle hevoseläimen spermalle eläintautien vastustamiseksi asetettavista vaatimuksista
- MMMa 85/2015 kotimaan kauppaa varten kerättäville hevoseläinten alkioille ja munasoluille eläintautien vastustamiseksi asetettavista vaatimuksista

Vastuuhenkilöt: valvontaeläinlääkäri, Tuomo Tuuli

5.4.6 Alkutuotannon valvonta

5.4.6.1 Maitohygieniatarkastukset

Maidontuotantotiloja valvotaan elintarvikelain edellyttämällä tavalla. Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston sähköiseen järjestelmään perustuvaa lomaketta ja ohjetta ([Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi](#)). Maidontuotantotilojen tarkastukset kirjataan valtakunnalliseen VATI-ohjelmaan, jonka kautta tarkastukset siirtyvät keskitettyyn tiedonkeräysjärjestelmään.

Uusitun alkutuotantolain mukaan maidontuotantotilat tarkastetaan viiden vuoden välein, mutta riskinarvion perusteella tarkastusväliä voidaan myös lyhentää. Tarkastuksissa arvioidaan mm. maidon laatua viimeisen vuoden aikana, työskentelyhygieniaa, tuotantotilojen ja eläinten puhtautta sekä käydään läpi tilan omavalvontasuunnitelma, lääke- ja rehukirjanpito, tilalla käytössä olevan veden tutkimustulokset ja tarkastetaan korvamerkit. Havainnot kirjataan, ja epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan tilan vastuuhenkilön kanssa. Tarkastuskohteesta täytetään tarvittaessa seurantalomake, johon kirjataan havaittujen epäkohtien korjaamiseksi sovitut toimenpiteet, aikataulu sekä tapa, jolla korjausta valvotaan, esim. valokuva sähköpostitse tai uusintakäynti. Elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käyttö on delegoitu toimialajohtajalle.

Tarkastuksista vastaavat yhtymän eläinlääkärit siten, ettei valvonta kohdistu omille asiakastiloille. Mahdollisista uusintatarkastuksista voi huolehtia myös tilan hoitava eläinlääkäri. Tarkastuskäynneistä laskutetaan ympäristöterveyskeskuksen määrittämän taksan mukaisesti. Jos on annettu kehoitus korjata joku puute määräajassa, on toteutumisen valvomiseksi suoritettu uusintatarkastus maksullinen (asetus 882). Luettelo tarkastuskohteista yhteystietoineen säilytetään yhtymän toimistolla.

Lainsäädäntöä:

Alkutuotantoasetus MMMa (1368/2011)

Elintarvikelaki 297/2021

Yleinen elintarvikehygienia-asetus (EY) N:o 852/2004

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus (EY) N:o 853/2004

Asetus virallisesta valvonnasta (EU) N:o 625/2017

Evira ohje 10509/1 Ohjeet alkutuotannon elintarvikevalvontaan

Valtioneuvoston asetus elintarvikevalvonnasta 420/2011

Taulukko 10. Valvontakohteet kunnittain

Kunta	Tiloja v. 2021 lopussa	v. 2022 tarkastettavat
Asikkala	19	0
Hartola	14	0
Heinola	5	0
Hollola	23	0
liitti	12	0
Kärkölä	14	1
Myrskylä	8	0
Orimattila	36	0
Padasjoki	1	0
Pukkila	7	0
Sysmä	31	0
YHTEENSÄ	170	1

5.4.6.2 Munantuotannon valvonta

Taulukko 11. Munapakkaamot, kanalat ja kalkkunatilat kunnittain

Kunta	Pakkaamot	Kanalat	Kalkkunatila
Asikkala		1	1
Hartola		1	
Heinola		1	
Hollola		1	
liitti		2	
Kärkölä		1	
Myrskylä		2	
Orimattila		3	
Sysmä		2	

Munapakkaamotarkastukset kirjataan terveydensuojelun VATI-ohjelmaan, jonka kautta tarkastukset siirtyvät keskitettyyn tiedonkeräysjärjestelmään.

Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan. Maitohygieniatarkastuksissa, salmonellavalvonnassa ja vierasainevalvontaohjelman mukaisessa valvonnassa huomatuista puutteista tiedotetaan aluehallintovirastoa. Tarkastusten pöytäkirjat toimitetaan aluehallintovirastolle. Valvonnat tehdään vuosittaisten valvontaohjeiden mukaan. Valvontaa tekevien eläinlääkäreiden jatkuvasta kouluttamisesta huolehditaan.

5.4.7 Eläinten sisämarkkinakauppa sekä maahantuonnit/viennit ja siirrot EU:n ulkopuolisista maista

Yleistä

Eläinten maahantuonnit ja siirrot EU:n ulkopuolisista maista. EU:n ulkopuolisista maista tuotaville eläimille tulee aina suorittaa eläinlääkinnällinen rajatarkastus ensimmäisessä EU-maassa, johon eläin saapuu. Poikkeuksena matkustajan mukana ei-kaupallisesti siirrettävät omat lemmikit, jotka tulli tarkastaa osana tullivalvontaa siihen hyväksytyillä rajanylityspaikoilla.

Ei-kaupalliset siirrot kolmansista maista. Omistajan matkustuksen takia mukana siirtyvät omat lemmikit (5 tai alle), joita ei luovuteta tai myydä eteenpäin EU:n alueella.

Hevosten vientiä yhtymän alueella tapahtuu säännöllisesti. Kaikista hevosten vienneistä on tehtävä tarvittava todistus TRACES-järjestelmässä. Poikkeuksena ovat tietyt ehdot täyttävät kilpailumatkat Pohjoismaihin, jolloin terveystodistusta ja eläinlääkärintarkastusta ei vaadita. Venäjän viennissä vaaditaan lisäksi näytteiden ottoa ja erikseen Ruokavirastosta tilattavat lomakkeet. Yhtymän alueella tapahtuu myös nautojen myyntiä Venäjälle ja Baltiaan. Kalanpoikasten vienti Venäjälle vaatii tietyt tutkimukset Ruokavirastossa sekä Ruokavirastosta tilattavan Venäjän vientitodistuksen.

Yhtymän alueella Viking Genetics Finland Oy harjoittaa elävien sonnien, naudan sukusolujen ja alkioiden vientiä EU:n sisämarkkinoille ja EU:n ulkopuolisiin maihin sekä tuontia EU:n alueelta. Valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri tekee vientitarkastukset ja -todistukset toimijan kustannuksella.

Vastuuhenkilö: valvontaeläinlääkäri

TRACES-käyttöoikeudet lisäksi: Marita Johansson ja Taina Rautell

5.4.8 Lääkkeiden käytön valvonta

Eläinlääkärit antavat ohjeita ja neuvoja eläinlääkkeiden oikeasta käytöstä, varoajoista ja kirjanpitovaatimuksista eläinten omistajille sekä vastaanotto- että tilakäynneillä hoitotapahtuman yhteydessä. Selvitys eläinlääkärin käyttämisestä ja luovuttamista lääkkeistä annetaan eläimen omistajalle viipymättä. Selvitys sisältää kaikki lääkelainsäädännön määräämät tiedot. Kirjallinen lääkeselvitys annetaan potilaskäynnillä joko paperisena tulosteena tai sähköpostina. Mikäli tämä ei ole mahdollista, lääkitysselvitys toimitetaan seuraavana päivänä postiin tai sähköpostiin. Tuotantoeläintiloille jaettavaksi on laadittu ohje ”Tuotantoeläimelle annettuja lääkkeitä koskevaan kirjanpitoon kirjattavat tiedot”, jota voidaan jakaa tilakäyntien ja tarkastusten yhteydessä.

Nauta- ja sikatilojen vapaaehtoisilla terveydenhuoltokäynneillä tarkastellaan tilan lääkkeiden käyttöä ja tarvittaessa terveydenhuoltosuunnitelmaan kirjataan ohjeita toimintatapojen parantamiseksi. Eläinsuojelulain mukaisilla ammattimaisen eläintenpidon tarkastuksilla erityisesti hevostalleilla kiinnitetään huomiota lääkkeiden käyttöön ja säilytykseen ja annetaan neuvontaa muun muassa kirjanpitovaatimuksista.

Lääkkeiden käytön valvontaa suoritetaan maidontuotantotiloilla tehtävillä hygieniatarkastuksilla. Lisäksi tarkastetaan tilat, joilla syytä epäillä väärinkäytöksiä, sekä tilat, joilla on todettu lääkejäämiä elintarvikkeissa teurastamoiden ja meijereiden tekemässä valvonnassa. Tarkastuksilla käydään läpi lääkkeiden säilytys, oikea käyttö, lääkittyjen eläinten merkitseminen, varoajojen noudattaminen ja jäämättestaus sekä lääkekirjanpito.

5.5 Vahvistetut maksut

5.5.1 Klinikkamaksut

Maksu peritään kaikista vastaanottokäynneistä sekä yhtymän omistuksessa olevien laitteiden käytöstä tilakäynneillä. Vastaanottokäyntien klinikkamaksut määräytyvät sekä virka- että päivystysaikana käytetyn ajan mukaisesti 8 - 40 euron välillä (alv 0).

5.5.2 Asiakasmaksut

Kunnan valvontatehtävien suorittamisesta peritään yhtymän Hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunnan vahvistaman ympäristöterveydenhuollon taksan mukainen asiakasmaksu. Taksan perusteena on valvontatyön tuntihinta 68 € sekä käyntimaksu 35 € (v. 2021). Maksutaksassa on esitetty valvontatehtäville ajankäyttöön perustuvat maksut.

5.5.3 Päivystyspuhelinmaksut

Yhtymän hallituksen jaosto on vahvistanut seuraavat päivystyspuhelinmaksut:

- keskitetty hyötyeläinpäivystysnumero klo 8 - 20: 2,035 €/min, klo 20 - 8: 4,006 €/min
- keskitetty pieneläinpäivystysnumero klo 8 - 20: 2,035 €/min, klo 20 - 8: 4,006 €/min.

5.5.4 Subventiot 2021

Yhtymän alueella subventioista päättää kukin jäsenkunta erikseen ja maksut menevät kuntien määrärahoista. Subventioita on käytössä ainoastaan pohjoisella alueella seuraavissa kunnissa:

Asikkala

– matkakorvauksista: omavastuu 31,00 €, sis. alv

Hartola ja Sysmä

– käyntimaksu ja matkakorvaus: omavastuu lasketaan edellisten summasta ja vastaa suuruudeltaan 15 km:n etäisyydelle tehtyä sairasmatkaa, tällä hetkellä 51,19 €

– toimenpidemaksu: omavastuut Sysmä 40 €, Hartola 100 €, maksimi kunnan osuus 80 € lasketaan verottomista summista, omistaja maksaa koko alv:n. Ei ilta- ym. korotuksia.

Padasjoki

– käyntimaksu: omavastuu 55,22 €

– matkakorvaus 34,97 €

– toimenpide: 49,60 € (maksimi kunnan osuus 99,20 €)

Summat sisältävät alv:n, ei ilta- ym. korotuksia

Kunnaneläinlääkärien Provet- ohjelma laskee subventio-osuudet ja vähentää tämän tuottajan laskusta. Eläinlääkäri laskuttaa keskitetysti summat kunnilta. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tilalle jätetään kuntakohtainen subventiolaskelma, jonka avulla tuottaja voi hakea korvauksen itse kunnalta.

5.6 Asiakasvalitukset

Asiakasvalitus voi tulla postin, sähköpostin tai palautesivujen välityksellä. Valitus ohjataan toimialajohtajalle, joka päättää valitukseen liittyvistä jatkotoimenpiteistä. Käsittelemään pyydetään hoitoon osallistuneiden sekä vastaavan esimiehen selvitykset sekä mahdolliset asiakirjat. Tapaukset pyritään käsittelemään mahdollisimman nopeasti ja toimialajohtaja laatii vastineen selvitysten perusteella. Vastine ja selvitykset lähetetään valituksen tekijälle. Tapauskohtaisesti asia voidaan siirtää eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan käsiteltäväksi edellä mainittujen selvitysten kera. Asiakas voi valittaa myös itse kyseiseen lautakuntaan. Lautakunta pyytää asiaan vastinetta asianosaiselta eläinlääkäriltä. Tällöin toimitaan kuten edellä ja asiakirjat toimitetaan lautakunnalle.

5.7 Vakuutukset

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän vakuutukset ovat Pohjola Vakuutus Oy:ssä (vakuutusnumero 40-470-625-0).

Tapaturmat ilmoitetaan HaiPro-järjestelmässä, mitä kautta tiedot siirtyvät vakuutusyhtiölle.

5.8 Tilastointi

Eläinlääkärit pitävät tilastoa vastaanottokäynneistä, sairausmatkoista ja valvontakäynneistä. Käynnit on eritelty virka-aikaan ja päivystysaikaan sekä lisäksi jaettu useampaan eri luokkaan ajan käytön mukaan. Vuoden 2020 tilastot liitteenä (liite 1, liite 2 ja liite 3).

5.9 Seuranta ja raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan laatimalla eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumisen arviointiraportti Eviran ohjeen (15908/2/liite 1 ja liite 2) mukaisesti. Raportti toimitetaan vuosittain jaoston käsiteltäväksi sekä AVI:lle maaliskuun loppuun mennessä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta. Raportissa käsitellään mm. seuraavia asioita:

- eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu
- eläinlääkäripäivystyksen toteutuminen
- ostopalvelujen laadun arviointi
- arvio yksityisistä eläinlääkäripalveluista
- tuotantoeläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuus
- työjärjestelyt kiireellisen ja ajanvarausperusteisen työn kesken
- eläinsuojeluvalvonnan toteutumisen kuvaus
- pätevyyden ja osaamisen varmistaminen
- valvontaeläinlääkäreiden perehdyttäminen
- vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteisiin päästäisiin
- toiminnan kehittämistarpeet.

Valvontasuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden toteutumista on tarpeen seurata myös toimintavuoden kuluessa. Valvontatehtävissä, joista on mahdollisuus saada korvausta valtion varoista, johto ja vastuu toiminnan toteutumisesta on valvontaeläinlääkärillä ja muissa valvonta tehtävissä eläinlääkintäjohtajalla. Suunnitelman toteutumista seurataan eläinlääkinnän tulosalueen kokouksissa. Tämän lisäksi ympäristöterveyskeskuksen johtoryhmässä seurataan talousarvioon kirjattujen eläinlääkinnän suoritteiden, kuten vastaanottokäyntien, sairausmatkojen, valvontakäyntien sekä päivystysuoritteiden toteutumista kuukausittain.

LIITE 4 YLEINEN KOULUTUSSUUNNITELMA

Koulutus / kehittämissuunnitelma vuonna		2022					
Kehittämistarpeet ja kehittämisen painopistealueet vuosina		2022					
Vastuuyksikkö / Tulosalue / Tulosryhmä		Eläinlääkintä 200240200					
HUOM! Memällä hiiren osoittimen kentän oikeaan yläkulmaan (punainen kolmio) saat tiedot kentän sisällöstä							
Vuosi	Ammattiryhmä ja -ryhmät, joille koulutus on suunnattu	Osaamisvaie / kehittämistarve aihe	Kehittämis- ja toteutustapa	Kustannukset	Osallistuja/ osallistujat	Ajankohta	Seuranta ym vapaata tekstiä
2022	Kunnaneläinlääkärit	peruseläinlääkintä	ulkoinen koulutus	4800	kunnaneläinlääkärit 10 kpl	2022	4 vrk/hlö, eläinlääkäripäivät, tuotantobeläinlääkäripäivät,
2022	Kunnaneläinlääkärit	erikoisosaaminen	ulkoinen koulutus	3200	kunnaneläinlääkärit 10 kpl	2022	Oman nimetyn osaamisalueen
2022	Kunnaneläinlääkärit	valvontatehtävät	ulkoinen koulutus	0	kunnaneläinlääkärit 10 kpl	2022	2 vrk/hlö, A:n neuvottelupäivät,
2022	Valmiuseläinlääkärit	erityislanteiden hallinta	ulkoinen koulutus	0	valvontaeläinlääkärit 2 kpl, kunnaneläinlääkärit 2 kpl	2022	2 vrk/hlö, valmiuspäivät
2022	Valvontaeläinlääkärit	valvontatehtävät	ulkoinen koulutus	0	valvontaeläinlääkärit 2 kpl	2022	2 vrk/hlö, eläinsuojelupäivät, muu Aiv/Eviran koulutus
2022	Kaikki	tietojärjestelmien käytön kehittäminen	sisäinen koulutus	0	kaikki	2022	1 vrk/hlö, esim tulosalueen kokousten yhteydessä
				8000			

LIITE 5 RESURSSITAUUKKO

RESURSSITARPEEN KARTOITUS
Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma
(EHO) 2015-2019

1 (3)

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	372
Sikatilat	26
Lammas- ja vuohitilat	142
Hevostilat	121
Siipikarjatilat	214
Vesiviljelylaitokset	11
Turkistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	4
Mehiläistarhat	68
Muut tuotantoeläinyksiköt	
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	11 280

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveystuotosopimukset	Lkm
Nauta	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	197
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	147
Terveystuotosten osuus (% kaikista nautatiloista)	53 %
Siat	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	18
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	6
Terveystuotosten osuus (% kaikista sikatiloista)	69 %
Siipikarja	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveystuotosten osuus (% kaikista siipikarjatilastoista)	0 %
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveystuotosten resurssitarve (htv)	1,5 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	Lkm
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	
Sairaskäynnit virka-aikana	3 105
Sairaskäynnit päivystysaikana	780
Sairaskäynnit tiloilla pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	10 230
Sairaskäynnit päivystysaikana	2 560
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	8 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveystuotosopimukset	Lkm
Pakolliseen terveydenhuoltoon kuuluvat tilat	
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	15
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	

RESURSSITARPEEN KARTOITUS
Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma
(EHO) 2015-2019

2 (3)

Keinosiemennyssonneja tuottavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	
Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-visna / CAE	4
Scrapie	--- ei ole enää voimassa
Tarhattujen hirvieläinten terveysvalvontaohjelma	0
Vesiviljelyeläinten terveysvalvontakohteet	8
b. Muu eläinten terveyden valvonta	
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	0,2 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Haaskanpitäjiksi ilmoittautuneet toimijat	6
Ilmoitetut haaskat	8
Sivutuotealan laitokset	2
Hautaamisilmoitukset	0
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,05 htv

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit	19
Hevostallit	109
Riistanhoidolliset tarhat	5
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantarhat	9
Eläinkaupat	
Eläinhoitolat	10
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	350
c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	20
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	2,4 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	9,5
Eläinten terveyden valvonta	0,2
Sivutuotevalvonta	0,05
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	2,4
Elintarvikevalvonta	0,2
Muut tehtävät	0,55
Eläinlääkärit yhteensä	12,9
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	9 lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläinhoitaja/avustaja	
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	
Muut tehtävät	0,75
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0,75
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus)	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu:	
Myrskylän, Pukkilan ja Orimattilan länsiosan peruseläinlääkinnän palvelut mukaan lukien terveydenhuolto ja on järjestetty erillisellä ostopalvelusopimuksella Helsingin yliopistolliselta tuotantoeläinsairaalta. Eriytetty	

RESURSSITARPEEN KARTOITUS
Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma
(EHO) 2015-2019

3 (3)

pieneläinpäivystys ostetaan viikonloppuisin ja arkipäivinä kahdelta eläinlääkäriasemalta Lahdesta. Päivystyskäyntien määrä yhteensä 1 735 kpl v. 2020. PHHYKY tuottaa eläinlääkäripäivystysjärjestelmän myös Lahden kaupungille, josta päivystykseen osallistuu kaksi eläinlääkärää.